

UNITÁRIUS ÉLET

Kéthavonta megjelenő folyóirat · 2007. január-április · 61. évfolyam 1-2. szám

HÚSVÉT

A tartalomból:

Újévi elmélkedés · Barangolás Beke György íróval
Erdélyi menekültek Magyarországon a két világháború között
Akik előttünk jártak · Egyházközségeink életéből · A kőhengerítés

Tisztelt Olvasóink!

Annyi mindent és annyi mindenről írogattam az évek során, de ez a „beköszöntő” adta fel a leckét igazán, született meg a legnehezebben. Egyetlen ok miatt. Azt kellene magyarázni és olyansmiért mea culpa, ami tőlem, tőlünk teljesen függetlenül történt lapunk késedelmes megjelenésével kapcsolatban. Összejött egy sereg fékező dolog, objektív akadályok, emberi gyarlóságok. Ezekről főlegesen tartom írni, mert akit érdekel, az megtalálhatja részletesen egyháztörténelmünk jegyzőkönyves- emlékeztető dokumentálásában. Egyetlen dolgot tartok nagyon fontosnak, szíves elnézését kérni a Kedves Olvasónak és megköszönni, hogy türelemmel megvárta az Unitárius Élet újbóli megjelenését.

Nem fogadkozunk, hogy ez nem fordul többé elő, mert a tapasztalat óvatosságra int. Ezután is jöhet szerkesztőség- és nyomdaváltás, anyaghiány és egyéb. Ez utóbbi, az írásinség a legnagyobb gondunk mindig. Az Unitárius Élet a Magyarországi Unitárius Egyház egyetlen hivatalos lapja, amelyben vissza kell tükröződnie életünknek, tevékenységünknek. Most, hogy kivitelben, reméljük, hogy tartalomban is megújult formában jut el a lap az Olvasóhoz, nem hirdetünk hangzatos programot. Mi a munkára vállalkozunk, hogy a Tisztelt Olvasó által hozzánk eljuttatott anyagot összegyűjtjük, feldolgozzuk, és próbáljuk úgy egységes egésszé szerkeszteni, hogy a fentebb említett cél, az egyházi élet hű tükré legyen és az olvasók körében érdeklődést keltsen. Gyülekezeti lelkészként tudom, hogy egy-egy szép rendezvény után az egyházközségem tagjai mennyire várják, hogy olvashassanak a lapban saját magukról, vagy fényképeken viszontlássák magukat. Ez is ösztönzi a gyülekezet tagjait. Tapasztalatból tudom azt is, hogy éppen az ilyen anyag milyen nehezen gyűl össze, bár alig ha van olyan hívünk (vagy kívül álló érdeklődő) szerte az országban, vagy bárhol, aki ne szeretne olvasni akár a saját közössége, akár más gyülekezet életéről, vagy egyáltalán vallási-történelmi-szellemi tájékozottsághoz-töltekezéshez jutni.

Tisztelt Olvasó! Közös munkára hívjuk kedves Mindnyájukat egy olvasmányos, tartalmas unitárius folyóirat létrehozásához. Várjuk írásaikat egyházközségeik életéről, történeti, hitbeli kérdésekről, egyházi-nemzeti kiválóságaink életéről (egy egyszerű gyülekezeti tag is lehet akár nagyobb, mint egy vezetéssel megbízott), évfordulós megemlékezésekről stb. Erről az (kényszerűségből) összevont lapszámról is érdeklődéssel várjuk véleményüket. Még egyszer szíves elnézést kérve, kívánunk kellemes „barangolást” a lap hasábjain minden kedves Olvasónknak.

A megbízott szerkesztőség nevében:
Balácsi László

KÖZLEMÉNY

Tisztelt Adományozók!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a 2005. évben felajánlott SZJA 1%-aként befolyt összeg, amelyet az APEH 2005. októberében utalt át **1 892 402 Ft**.

A Kuratórium 2006. december 12-én tartott ülésén az alábbi döntést hozta a pályázók részére adott összegek tekintetében:

- Dunántúli Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Kocsordi Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Győri Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Debreceni Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Bartók Béla Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Budapesti Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Miskolci Unitárius Egyházközség: 160 000 Ft;
 - Dávid Ferenc Egylet: 100 000 Ft;
 - Lőrinczi Mihály Kulturális Egyesület: 100 000 Ft;
 - Beregi Unitárius Kör: 50 000 Ft;
 - Perczelné Kozma Flóra Nőszövetség: 50 000 Ft;
- összesen: **1 900 000 Ft**.

Az Unitárius Alapítvány Kuratóriuma köszöni mindazoknak a támogatóknak a bizalmát, akik felajánlásukkal Alapítványunkat jelölték meg kedvezményezettnek.

Dr. Beke Ildikó s. k. elnök
Gergely Felicián s. k. titkár

UNITÁRIUS ÉLET • A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ LAPJA

Megbízott szerkesztők:
Balácsi László, Kelemen Miklós, Léta Sándor

Szerkesztőség címe:
1055 Budapest,
Nagy Ignác utca 2-4.
Telefon/fax: 311-2801
Internet: <http://unitarius.lap.hu>

Terjeszti a
Magyarországi Unitárius Egyház.
Megjelenik kéthavonta.

Felelős kiadó:
Heltai Gáspár Kft.
Index: 25 842

Nyomdai munkák:
Opticult Bt.
ETO-Print Nyomdaipari Kft.
HU ISSN 0133-1 cv 272

Előfizethető:
A lelkészi hivatalokban (Budapesten és vidéken), vagy befizetési csekken.

Bankszámlaszám:
11713005-20011631

Egyes szám ára: 400 Ft
Évi előfizetési díj: 2400 Ft

A Magyarországi Unitárius Egyház internetcíme:
www.unitarius.hu
<http://unitarius.lap.hu>

Következő lapzártá:
2007. június 5.

ÚJÉVI KÖSZÖNTŐ

Gellérd Imre verse

*Az idő dajkája ma éjjel egyik kezével
újévet ringat,*

*Miközben a másikkban bús ravatalon
óvet takargat.*

*Virrasztjuk ugyan a régít, de inkább az
újat köszöntjük,*

*S a telt élménypoharat ma éjfélkor mind
kiöntjük.*

*Újesztendő, állj elibünk, hadd lássunk a
velődig ma éjjel!*

*Lám véled is vénebb lett minden létező
egy évvel.*

*Újesztendő, áldott hajnala újabb vágy-
nak, tettnek,*

*Termő méhe légy emberséges tiszta becsü-
letnek!*

*Újesztendő, előlegezz feleletet sok-sok
kérdő szóra,*

*Lám sír a harang már s minden házban
búcsút ver az óra.*

*Újesztendő, hozz békét, jót, boldogságot
termőt,*

*Oszlass el egünkről minden vészt, poklot
rejtő felhőt.*

*Üsd ki a fegyvert a merénylők markából
bátran,*

*Hűtsd le forró fejét, ki őrzöng betegen,
megszálltan.*

*Holttestének se adjon nyugalmat temető-
ben a rög,*

*Keserű legyen falatja annak, ki másnak
halált készít*

*S ki kovácsol, add ki abból először neki a
részt.*

*Újesztendő, harsonázz riadót számára
annak, kiben kihűlt a vágy,*

*Állítsd talpra a beteget, kinek jussa a
gyógyszer és az ágy,*

*Gályatesteden új erő új vitorlát feszítsen
S minden tiszta álmot boldog part felé re-
pítsen,*

*Hol nem hóhéra már többé ember az em-
bernek,*

*Jóért sem sújt a vas s bűnért nem fizet-
nek.*

*Üdvözlégy Újév, minek kereszteljünk
mondd – ó, mondd – tégedet?*

*Légy a béke éve! E szent szóval csókoljuk
minden léptedet.*

*Megoldatlanságok kiáltanak feléd, ím,
mint éhes gyermekszájak,*

*Légy kulcs, mely kinyit minden besza-
kadtt, nagy kérdés-zárat.*

*Teremtő nagy tervek intenek feléd fehér
zsebkendővel,*

*Hogy révbe jussanak, áldj meg ésszel,
nagy erővel.*

*Kevés legyen a könny s csilingeljen sok
gyermek-nevetés,*

*Magva szakadjon ősi búsulásnak s tűn-
jön rút szenvedés,*

*Vénhedett vénül ne nyögjön erőtlen, zihá-
ló kebel,*

*Mikor a légben a március tavaszillatot
kever.*

*Újesztendő! Idők méhéből szülj nekünk
békét, színes szent jövőndőt,*

*Hogy kívánjunk Istentől minden jó em-
bernek **BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT!***

(Közli Balácsi László egyházi főjegyző, aki 2007. január 1-jén, Nagy Ignác utcai templomunkban, az általa tartott istentisztelet után előadta ezt a verset. A vers az 1956-os forradalom és szabadságharc utáni évben jelent meg az Erdélyben kiadott Unitárius Kalendáriumban.)

20jévi elmélkedés

„Nemzedékek jönnek, nemzedékek mennek, de a föld örökké megmarad! Fölkel a nap, és lemegy a nap, siet vissza arra a helyre, ahol majd újból fölkel. A szél fúj délre, majd északra fordul, körbefordul a szél járása, és visszatér oda, ahonnan elindult.” – visszhangzanak bennem a Prédikátor könyve írójának mondatai, miközben falinaptárt cserélek. Végigpásztázom, végigsimogatom szememmel az elmúlt hónapokat. Képekben térnek vissza emlékeim, élményeim. Megfeszített és boldog időszakok kavarognak bennem, miközben helyére kerül az új naptár.

Akarva-akaratlanul az időre gondolkodom, és bár tudom, hogy az idő lineáris, visszafordíthatatlan, egyedi lehetőség, mérhető, a négy dimenzió egyike, mégsem tudok másra gondolni, mint Szent Ágoston szavaira: „Mi hát az idő? Ha senki sem kérdezi, tudom; ha kérdezik tőlem, s meg akarom magyarázni, nem tudom... Mert így van ez, Uram, Istenem, mérem, mérem, de mit mérek, nem tudom.”

Van, amikor nyomtalanul elillan, van, amikor csigalassúsággal jár. Néha alig tudjuk kívánni, néha meg tovaszáll. Van, amikor pénzt jelent, van, amikor határidőt, és van hogy egyszerűen kérdéseket és vágyakozást! „Ez az éjszaka hány ezredik? / hány ezer másodperc van reggelig? / hány ezren gondolnak értem? Velem! / mért sebez, ha paizs a szerelem? / paizsom ellen mért nincs fegyverem? / ... Merre sodor az idő? Eljutok oda, ahol az anyag létformája a mosoly?” – idézem Szilágyi Domokos sorait.

Nézem az új naptárt, és reménykedem, hogy bár megmondja nekem mikor van tél és tavasz, nyár és ősz, tudom, hogy az élet nemcsak ciklikus körforgás, évszakok változása, a múlt folyamánya. Nem csupán az idő foglya vagyok, hanem alakíthatom is azt, az én időm megismételhetetlen, és értékes. Lelkem nemcsak a rohanó időre van méretezve, hanem sokkal többre, valóami örökre is.

Mit is kívánhatnék magamnak az új évre. Talán kevesebb versenyfutást az idővel, kevesebb feszültséget. Tudom azt, hogy a maradandó dolgokat nem lehet belesűríteni rövid időpillanatokba, hanem nekem kell kitárulkozva felemelkednem azokhoz. Nem tudom, hogy jövőre lesz-e hó Karácsonykor, vagy hogy a vak sors szeme merre vezet, de gondolatban bejárom az új évet, és izgalommal várom annak minden pillanatát. Nincs szebb dolog, mint megtapasztalni az idő kitárulkozását, mint Isten ajándékát.

Munkám mellett többet szeretnék olvasni, többet játszani és sportolni, és több időt szeret-

nék fordítani azokra, akik valóban fontosak nekem. Az idő kincs, és megoszthatom azokkal, akiket szeretek. A szeretethez idő kell, mondjuk sokszor. „Az idő, amit a rózsádra vesztegetél: az teszi olyan fontossá a rózsádat. – mondta a Róka. Az idő, amit a rózsámra vesztegettem – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vesse.”

Az idő máris értelmet nyer, és örvendek, hogy itt vagyok, hogy élek és létezem. Hálát adhatok Istennek, hogy mindegyre új lehetőségeket, új távlatokat, és célokat adott az elmúlt évben, és újakat remélhetek a következőben. És ünneplőbe öltöztetett szívvel várhatom az idő és az Ő kitárulkozását.

„Hiszek ... az én külön kis célomban – idézek Balázs Ferenc sorából. Legelőször is az egyéniséget, a világot tükröző harmatcseppnek akarom tisztává és teljessé tenni. Nem fojtom el az én sokrétű személyiségem egyik megnyilatkozását sem; a „testemnek” éppen annyira élek, mint a „lelkemnek” – de igyekezem minden kívánságomat, ösztönömet, rángásomat összhangba hozni az eddigi kifejlődött legmagasabb, legértékesebb tulajdonságommal. *Hiszem*, hogyha az én kicsi célomat az én rövid életemben megvalósítom, valamit tettem, aminek magában is értéke van, s aminek értelmét a halál nem tudja elvenni... *És hiszem az Istent*. Oh *e világ* gyönyörűsége, hatalmas, csodálatos, boldog végzetű, megdöbbentő és titokzatos; s amikor csordulásig megtelek vele, amikor elnyom a végtelenség, főlemel *közvetlensége*, megújongtat az öröme, akkor buggyan ki belőlem: Isten. Ne kérdezzétek tőlem mit jelent nekem ez a szó. Nekem olyan ez, mint a jaj a szenvedőknek, az oh a meglepettnek, a kacagás az örvendezőknek, mindent kifejez ez, mert semmit nem mond. Én nem szállok vitába, nem állítok, nem bizonyítok; következetes nem vagyok, okokat nem hozok föl: én csak sóhajtok, sírok, ujjongok, lelkesedem: Isten. A vallás megadja az én életem célját; a tudomány hozzásegít az eléréséhez; a művészet alkalmat ad, hogy benne gyönyörrel elmerüljek. Az én imigyen teljessé váló életemben várom Istent, hogy kinyilatkoztassa magát.”

Mit is kívánhatnék hát Önöknek az új esztendőre? Talán azt, hogy az idő kitárulkozását kiteljesedő életükben személyesen megéljék, hogy jussanak el mindannyian oda, ahol az anyag létformája a mosoly.

Aldja meg a gondviselő Isten mindannyiunk életét, és adjon békés, boldog új esztendőt!

Máté Ernő

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ EGYHÁZI KÉPVISELŐTANÁCSÁNAK A 2006. ÉVBEN HOZOTT FONTOSABB HATÁROZATAI

2006. március 4-én tartotta a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa évi első, rendes ülését Budapesten a Nagy Ignác utcai templomunk gyülekezeti termében.

Fontosabb határozatai:

3. a.) Az Egyházi Képviselő Tanács egyhangúlag elfogadta, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház Püspöki Hivatala az egyház alkalmazottainak, akiket ez megillet, a számukra elkülönített összegeket, az egyes személyek által megnyitott önkéntes nyugdíjpénztári számlára, a hatályos jogszabályok figyelembevételével, átutalja.

b.) Az Egyházi Képviselő Tanács elfogadta, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház minden alkalmazottja (egyházi és világi egyaránt) részére, (amennyiben az alkalmazott önkéntes nyugdíjpénztári tagsággal rendelkezik) egyenlő mértékben, havi 15 000 azaz tizenötezer Ft. munkáltatói hozzájárulást biztosít. A munkáltatói hozzájárulás feltétele, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház alkalmazottjai is legalább havi 2000 azaz kétezer Ft önrésszel (saját befizetéssel) részt vesznek a Magyarországon működő önkéntes nyugdíjpénztárban. A munkavállalót a munkáltatói hozzájárulás mindaddig megilleti, amíg főállásban a Magyarországi Unitárius Egyház állományában munkát vállal.

c.) Az Egyházi Képviselő Tanács elfogadja, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház mindenkor költségvetése tartalmazza az alkalmazottak önkéntes nyugdíjpénztári tagságához való munkáltatói hozzájárulás pénzügyi fedezetét (ez a 2006. évben előreláthatólag 2 520 000 azaz kettőmillió-ötszáz-húszezer Ft.).

4. a.) Az Egyházi Képviselő Tanács egyhangúlag elfogadja, hogy 2006. január 1-től a Magyarországi Unitárius Egyház a Nationale Nederlanden (ING) életbiztosításokat tovább ne finanszírozza, a biztosított lelké-

szek helyett a havonta esedékes részletek befizetését helyettük tovább ne teljesítse.

b.) Az Egyházi Képviselő Tanács felkér minden Nationale Nederlanden (ING) életbiztosítási szerződéssel rendelkező, a Magyarországi Unitárius Egyház állományában lévő „aktív” lelkészt, hogy 2006. március 14-ig írásban nyilatkozzon, hogy „átveszi-e” az életbiztosítást, tehát a havi részletek befizetését vállalja-e vagy sem?

c.) Azoknak, akik írásban arról nyilatkoznak, hogy fenn kívánják tartani a nekik megkötött életbiztosítást, a Püspöki Hivatal a befizetéshez szükséges készpénzáttutalási utalványokat (sárga csekkeket) azonnal átadja.

d.) Az előbbi személyek számára kiállított írásos nyilatkozatban a Magyarországi Unitárius Egyház azonnal lemond a Nationale Nederlanden (ING) életbiztosítással kapcsolatos minden további követeléséről, tehát az életbiztosítás lejártakor úgynevezett lejáratí összeget a biztosított által a jövőben megjelölt személyt vagy személyeket illeti meg.

e.) Az Egyházi Képviselő Tanács felhatalmazza a Magyarországi Unitárius Egyház Elnökségét, hogy az életbiztosítás ügyében azonnal kezdjen tárgyalást Szent-Iványi Ilonával, akinek azonos feltételekkel ajánlja fel az életbiztosítás átvételét. A többi lelkésztől eltérően Szent-Iványi Ilonától a Magyarországi Unitárius Egyház visszakéri azt az összeget, amelyet helyette, a Magyarországi Unitárius Egyházból való távozása óta a Nationale Nederlanden (ING) felé teljesített. (2001. február 3.)

6. Az Egyházi Képviselő Tanács egyhangú szavazással a megfelelő mellékletekkel elfogadta a Magyarországi Unitárius Egyház 2005. évi költségvetésének zárszámadását.

7. Elekes Botond főgondnok tájékoztatja az Egyházi Képviselő Tanács tagjait, hogy körlevélben kérte be a gyülekezetektől a lel-

készí lakás, templom és imaház rezsiköltségeit és annak forrásait, mert szeretne kidolgozni egy olyan méltányos megoldást a kiadások fedezésére, támogatására, amely minden egyházközségnek megfelel.

8. Az Egyházi Képviselő Tanács egyhangúlag elfogadta Schmidt Gábor javaslatát az ifjúság hatékonyabb támogatására vonatkozóan. Miután Szász Adrienne és Lakatos Csilla lelkésznők vállalták az ifjúságszervező feladatot, az Egyházi Képviselő Tanács megbízta őket, hogy készítsenek egy koncepciót erre a munkára vonatkozóan, és mellékeljenek költségvetést is hozzá.

9. Schmidt Gábor felvetésére, miszerint az egyházi épületeknek ki kell dolgozni egy egységes biztosítási rendszerét, valamint Kelemen Attila felvetésére, miszerint egy teljes vagyonfelmérést is kell készíteni, az Egyházi Képviselő Tanács 23 igen szavazattal 2 tartózkodás mellett felkéri Zoltán Csaba, Máté Ernő és Sándor Gy. Mátyás tanácsosokat, hogy készítsenek egy munkaanyagot a hitéleti célt szolgáló ingatlanokra vonatkozóan az egész egyházra kiterjedően, amit a következő Egyházi Képviselő Tanács napirendre fog tűzni.

11. Az Egyházi Képviselő Tanács a következő ülés időpontját 2006. május 27-re teszi. Ezen a szombaton Kocsordon lesz ünnepi gyűlés abból az alkalomból, hogy a felújított templomot és lelkészi lakást felszentelés után átadjuk a lelkész és gyülekezet használatába.

12. Elekes Botond főgondnok tájékoztatja az Egyházi Képviselő Tanács tagjait, hogy az Elnökség határozata szerint az elnökségi ülések emlékeztetői két eredeti aláírt példánya közül az egyiket a Püspöki Hivatalban helyezzük el az irattárban, a másikat pedig a könyvtár-levéltárban, ahol a jogosultak (az Egyházi Képviselő Tanács tagjai!) első használatára rendelkezésre fog állni. Ezzel az eljárással kiváltjuk az Alaptörvény arra vonatkozó előírását, hogy az emlékeztetőket ki kell kézbesíteni az érdekelteknek.

*

2006. május 27-én, szombaton tartotta a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa évi, második rendes ülését Kocsordon abból az ünnepi alka-

lomból, hogy felszenteltük a felújított templomot és lelkészi lakást átadva a lelkésznek és gyülekezetnek használatra.

Ez az ülés két napirendet tárgyalta és azokban hozott határozatot:

17. Az Egyházi Képviselő Tanács az elhangzott vélemények, javaslatok alapján a 2006. évi költségvetési tervezet Kiadások 6.1 sorát 11 (tizenegy) igen szavazattal, 9 (kilenc) nem szavazat ellenében a következő formában fogadja el:

A 6.1 sor jogcíme: Az egyházközségek közös költségeinek fedezetére, továbbá fenntartási költségeinek kiegészítésére elkülönített alap. – A 2006-ra tervezett összeg: 3 000 000 Ft., Változás: 3 000 000 Ft. – A Megjegyzés rovatba: Az előirányzatból kötelezően kifizetendő a Magyarországi Unitárius Egyház tulajdonában és a Bartók Béla Unitárius Egyházközség (BBUE) használatában lévő, a Hőgyes Endre utca, 3. szám alatti épületben található ingatlanrészek után a Társasház által kirótt közös költségek. Továbbá a Bartók Béla Unitárius Egyházközségnek kötelezően kifizetendő a Hőgyes Endre u. 3/II/5. lakás, a pince és a Lónyay u. 20. üzlethelyiség bérbeadásából a 2006. évben befolyó bevétel 20%-a, a felmerülő üzemeltetési költségek megtérítésére.

A fennmaradó részt pályázat útján a többi egyházközség közös költségeinek és kifejezetten rezsiköltségeinek részbeni megtérítésére lehet felhasználni.

Pályázatot csak azok az egyházközségek nyújthatnak be, amelyek a saját használatukban lévő ingatlanok után befolyó bevételeket a Magyarországi Unitárius Egyház központi költségvetésébe befizetik.

18. Az Egyházi Képviselő Tanács 3 (három) tartózkodás mellett, 4 (négy) nem szavazat ellenében, 11 (tizenegy) igen szavazattal elfogadta a Magyarországi Unitárius Egyház költségvetését a 2006. évre.

19. Az Egyházi Képviselő Tanács 1 (egy) tartózkodás mellett, 1 (egy) nem szavazat ellenében 16 (tizenhat) igen szavazattal úgy döntött, hogy nem fogadja el Sándor Gy. Mátyás lelkész fellebbezését az ellene hozott fegyelmi ügyben. Egyszersmind helyben hagyja a II. Fokú Fegyelmi Bíróság határozatát.

Barangolás Beke György íróval unitárius „világban”...

**Nagy György, az
elcsitíthatatlan
magyar republikánus,
1879. november 5. –
1923. március 29.**

Alig egy fél-
éve veszítettük
el édes anyanyel-
vünk szavainak
hű őrizőjét és be-

lénk sulykolóját, a pusztakamarási Sütő Andrást, most elment a tények szorgalmas, makacs kutatója, történelmi hagyatékaink ugarján szörnyű időkben is keresve barangoló, kiszáradtnak hitt kutakban is értékeket lelő és nekünk megmentő-átadó, uzoni Beke György. Barangolások szülte könyveit falusi papként tyúkot-tojást-szalonnát áldozó „különutakon” tudtuk csak megszerezni, már amelyiket, az erdélyi magyarságot kútfőstől, „sikaszoí fenyőforgácsostól” (anyanyelvünk metaforája Sütő András nyelvjárásában) falustól, templomostól, iskolástól megsemmisíteni akaró nacionalista román fasiszta-kommunizmus be nem zúzott. Ezekhez csak jóval később juthattunk hozzá. Azokat meg, amiket jegyzeteiben (amiket meghagyott a szeku!), szívében, írói vénájában hordozott, itt az Anyaországban szerezhettük meg, mert magával cipelte erős (szülőföldjéhez kötődő, a székelységért aggódó) fájdalommal együtt, hogy itt vethesse papírra. Egyszer egy kolozsvári találkozón (valami volt a teológián és ő is jelen volt) mondta tréfásan a szívinfarktusából akkortájt győztesen kijöve, bajusza alatt hamiskásan mosolyogva, hogy a könyvei „súlya” alatt érte ez a nyomorúság. Nem volt elkeseredés szavaiban még annak ellenére sem, hogy elmondása szerint, valóban könyveket cipelt valahonnan valahová és akkor kezdett rakoncátlankodni szíve. Olvasmányélményeim, amiket írásaiból kaphattunk és ebben az értékvesztő (milyen kevés az értékmentő ma!) időben jó lenne, ha mind többen kapnánk ilyeneket, azt mondatja velem, hogy könyveinek nagy a szellemi súlya, ami alatt nem rokkannunk meg, sőt tudásban, öntudatban, székel-magyar kitarásban nagyon sokat erősödhetünk, az elrestült lelkek pedig még újjá is születhetnek egy, a könyvei társaságában való barangláson, segítve az erdélyi roskadozó boltíveket sebesült vállakkal is tartani.

Írásaival járva be Erdély tájait (a mi Orbán Balázsunk óta nem végzett akkora felmérést senki, mint ő, és ez annyival értékesebb, hogy azt nemzeti létünk, tatár-törökdüléshez hasonló pusztulásában tette, szinte a 24. órában!), többször felmerült az a gondolatom, hogy ne-

künk, unitáriusoknak miért nincsen ilyen „aranyásónk”, mert sepsiszentgyörgyi mikós diákként és hitvalló reformátusként természetes, hogy fő hangsúlyt kapott műveiben az „ott-honi” tájakon való barangolás. Néha irigykedtem is, hogy egy Sütő András mellé még egy Beke György is!

Igaz, nekünk is volt egy Kelemen Lajosunk (nem lehet már kívánni, hogy hatalmas műve közkinccsé legyen!), egy Mikó Imrénk a kolozsvári csendes Petőfi utcából, aki idejekorán elment és magával vitte azt a sok tudást, amit jó unitáriusként nekünk gyűjtött össze. Beke György írásaiban találunk utalásokat, nem is keveset, de mindig kerestem és vágytam a rólunk szóló „különkiadást”. Isten útjai kifürkészhetetlenek, és ez is meglett. Lehet, hogy a gyökerek, amiket felfedezett mikós diákként, mert az unitárius Nagy György is – akiről szól ez a barangolásunk és egyben a Beke Györgyre való emlékezésünk – abban a gimnáziumban tanult, amelyikben Beke György is felkészült a nem veszélytelen barangolásokra, ösztönözték egy csodálatos életút megírására. A könyv elolvasása után – mert a múlt század végén megszületett a Beke György „unitárius” könyve! – hajlok arra, hogy szellemi rokonságot is felfedezett azzal a gimnáziumi iskolás-elődjével, akiről úgy ír, mintha magáról írna, sok alkalommal a két György gondolata elválaszthatatlan egymástól. Jön a tavasz és vele együtt a Húsvét ünnepe. Nagy György Húsvét előtt, nagycsütörtökön halt meg és nagyszombaton temették el. Temetésén mintegy 3 ezer ember vett részt, még politikai ellenfelei is jelenlétükkel elismerték nagyságát. Nem írjuk le életrajzát, inkább kedvet szeretnénk csiholni ahhoz, hogy minél többen kezükbe vegyék ezt a nagyszerű könyvet, gyógyírül a felejtés ellen. De nem csak az unitáriusok, mert Nagy György, a lánglelkű republikánus, Petőfi és Kossuth múlt század eleji „reinkarnációja” az imádott székel népe után az összmagyarságé is volt. Olyan köztársaságot akar és hatalmas szónoki képességével és erejével ezért küzd, szembeszállva Károlyi Mihállyal is, de Kun Béláékkal még inkább, amelyekben „minden ember annyit fog érni, amennyit dolgozik. Az új Magyarországból a munka lesz az emberi érték fokmérője... A magyar köztársaság ne legyen arisztokratikus köztársaság, de ne legyen bolsevik sem. A magántulajdont eltörlöni nem szabad. Polgárháborút idéz elő, aki

Magyarországon a kommunizmust hirdeti.” Ez a mérhetetlen szabadságszeretete, amit egyedül az általa elképzelt és hirdetett köztársasági formában lát megvalósíthatónak unitárius szellemi elődei és az ő unitárius neveltetéséből fakad. Pedig amikor megszületik Szászsebesen, még unitárius pap sincs, aki megkeresztelje, evangélikus lelkész teszi ezt meg. Büszkén vallja, hogy székelykái elődeinek (Maros megye, Erdély) János Zsigmond unitárius fejedelem adta a nemesi címet. Mint minden igazi székelynek fájdalmat okoz Erdély elvesztése. Az első világháború zűrzavaros végén, majd az azt követő események kapcsán betöltött hivatalaiban hatalmas erőfeszítéssel dolgozik azért, hogy Erdély ügye megfelelő módon rendeződjön, kapcsolatokat teremtsen, mindenhol kilincsel, román vezetőkkel vitázik (Vasile Goldis), Károlyival, Kun Bélával veszekszik, miután szomorúan veszi tudomásul, hogy Magyarország felbontását már mások és máshol eldöntötték. Ez a tény is siettethette korai elmúlását. A 27 évesen a budapesti képviselőház egyik legfiatalabb honatyája mindig büszke egyik szellemi atyjára, Józan Miklós budapesti lelkészre, vikáriusra, későbbi püspökre. Valószínű, hogy a páratlan unitárius egyházi és világi szónok is hatással van Nagy György szónoki kibontakozására, amiért „aranyhajójának” is nevezik, amely elismerésben csak az arra érdemesült papok szoktak néha részesülni. Kiváló ügyvédként tudását hasznosítja a Ház jegyzőjeként is, de beadványaiban még inkább. Vallását, egyházát, de az ország többi felekezetét is támogatandó, kepe-ügyben megfogalmazza unitárius hitét is, amikor az állam fokozott részvételét követeli az egyházak fenntartásában. „Az egyházi adó, vagyis a kepe állami megváltása megszabadítja a híveket olyan kötelekektől, amelyek zavarják önkéntes hitéletüket. Nem az a liberalizmus, hogy magukra hagyjuk az egyházakat, hanem ha a kepefizetés terhét levesszük a hívek válláról. Akkor már csak saját lelkiismeretüktől, meggyőződésüktől függ viszonyuk az egyházukhoz, vagyis szabadon dönthetnek a hitélet dolgaiban. Azért, hogy a kepe megváltásától én elsősorban a vallásos élet fellendülését remélem, sokan paposkodónak mondanak. Ezt a vádat is szívesen, büszkén vállalom. A hitetlenség pogány támadásai megtörnek az én erős hitemen. Míg földi ember előtt soha meg nem hajoltam, hanem dacosan, bátran néztem bárkinek a szemébe, addig alázatosan meghajlok az Úrnak parancsa előtt. E parancs szerint szeretnem kell felebarátaimat, mint saját magamat. Ez a szeretet nemcsak mint törvényhozónak, hanem mint embernek is kötelességemmé teszi harcolni az igaz ügynek diadaláért.” Mint az igazi nagyokra, rá sem volt szüksége korának, elhall-

gatták, mellőzték, nem kellett sem a Horthy rendszernek, sem a háború utáni esztelen idők ideológiáinak. Nagyon sokak megnyugvására Ady Endre-i korban távozott az élők sorából, nem zavarta republikánus eszméivel a király nélküli királyságot, a háború után pedig a felejtés és feledtetés ördögi ideológiájával írták ki történelmünkéből.

Ady Endrét barátjának tudta és fordítva is így volt. Beteljesedett az Ady-írás rajta: „Ki magyar tájon nagy sorsra vágyik / Rokkanva ér el az éjszakáig!” Rövid életükben sokszor váltanak levelet. Ady így ír: „Gyönyörűségem telik a Te bátorságodban. Bátor vagy, s tarts ki, légy magyar, kultúrás és székely. Ha ezer cinikusság ér is: ma már Veled vagyok. Lelkem szüksége, óhajtása s a mai megkerült elvtelen és tudatlan magyar élet üzenetét velem, hogy Te ember vagy a talpadon.” Akinek egy költőóriás volt a barátja, maga sem lehetett akárki!

Magyar sors az övé is, akkor ébred rá, döbben rá a nemzet a nagyságra, amikor pótolhatatlan a veszteség. Krúdy Gyula így fogalmaz: „Nagy elégtétellel tartozunk ennek a kigúnyolt prófétának, aki egy székely jogász alakjában tévedt át a Királyhágón és szűrés parasztokkal szűrte össze a levet, mert nem akadt nadrágos ember az országban, aki meghallgatta, megértette volna.” Józan Miklós búcsúztatásakor mondta: „Nem panaszkodni jöttünk, hanem köszönjük az Istennek, hogy nekünk adta őt, a magyar nemzetnek, hogy példa lehessen. Juhász Gyula, a másik költő nagyság így sír a veszteség fölött: „Valami vigasztalót és fölemelőt, valami békítő és megnyugtatót keresek ebben a nyomorúságos és gyalázatos világban, és azt egy frissen hantolt síron találok meg, amely alatt a Nagypéntekre kiszorított szegény magyar mártír rajongó pihen és álmodik tovább: Nagy György Petőfi és Kossuth eszméinek rendületlen és törhetetlen hőse.” Zilahy Lajos, egyetlen gyermeküknek keresztapja így jellemzi: „Szép és nagy magyar ember volt. Az egyetlen a Mameluk országban, aki előre látta a köztársaságot.” Erdély nagy szülöttjének – külföldön élő fia évtizedes buzgólkodása folytán – 1988-ban Hódmezővásárhely, életének legharcosabb tere díszsírhelyet adományozott és utcát neveztek el róla. Csoóri Sándor az újratemetésen, Ferencz József akkori püspök imája és a városi tanácselnök szavai után máig ható és örök érvényű figyelmeztető gondolatokat fogalmazott meg, amelyeknek be nem tartása vagy közömbösen való kezelése nemzeti értékeink további pusztítását eredményezi: „Nagy György síremléke körül állva, minket az ösztön bujtogat: vissza kell hódítanunk egy valamikori lobbanó személyiséget az idő és a márványkoporsó közönyétől. Nagy György történelemből

kizuhant politikus, vissza kell őt hódítanunk magunknak és a magyar történelemnek... Nekünk a holtak tudatára, érzékenységére is szükségünk van. Különösképpen az olyanoké, akik mint Nagy György, meghajszolt, csóvás, dörömbölő emberei voltak a magyar múltnak... Egy elcsitíthatatlan magyar, akit messziről érkező sugalmak találtak szíven: megkeseredett kurucok daca és petőfis szilajság... Több évszázados lelki függetlenségi harcaink történelmének kiiktathatatlan alakja.”

Két egykori, de nem kortárs mikós diákkal barangoltunk be, jártunk be nagy teret, amelyik a mi kis hazánk itt a Kárpát-medencében, és nagy időt, mely többnyire a nagy veszteségek

és önpusztítások ideje volt, de most már el kell jönnie a magunkra találás, a megalapozott építkezés, felemelkedés idejének is. Beke György elment, nagy mű maradt utána, Nagy Györgyöt, ahogy több kiválóság is megfogalmazta, vissza kell hozni, köztársasági eszméivel együtt, mert ami ma körülvesz ezen a címen, az egyáltalán nem Kossuth vagy Petőfi szent öröksége. Beke Györgytől búcsúzva és Nagy György halálára emlékezve a közelgő Húsvét nagyhetén, Nagycsütörtökön, még egyszer idézzük Ady Endrét: „Járj köztünk, drága Isten-Ember / Tavasz van, nőnek a gazok / S kevesek az igaz igazok.”

Balácsi László

Nem erdélyi, „csak” unitárius vallomások a választott vallásról

UNITÁRIUS SZEMMEL A VILÁG

De kik az unitáriusok? Miért érdemes ma Magyarországon unitáriussá lenni? Milyen etikai, spirituális és történelmi háttér, érdeklődés és igénytámasztás kell ehhez? S mit várnak el ettől a hovatartozástól? Arra voltam kíváncsi, vajon kitapintható-e a különbség a „született unitáriusok” és az öntudatosan vállalt felekezethez tartozók között? Ők épp tudatosságuk miatt, sokat foglalkoznak vallásos kérdésekkel.

Sokat méltatlankodunk, nem ismernek minket, micsoda dolog! De azt kell látnom, hogy mi sem ismerjük egymást? Vajon hányan tudják, hogy Debrecenben a gyülekezet egynegyede, az aktív gyülekezet fele olyan, aki rátalált az unitáriusokra. És így ők életünk részei! S talán már azok is kevesen vannak, akik tudják, hogy Bajor János, aki 25 éven keresztül debreceni lelkész volt, maga is fiatalemberként választotta e felekezetet, s majd a lelkészi hivatást. Nem véletlen hát, hogy meg tudta szólítani és meg tudta tartani azokat, akik keresték az unitáriusokat. Egyfajta vallásos értelmiségi kör alakult itt ki, mely azóta is a gyülekezet magját képezi. Őket szólítottam meg, hogy ismertté válhasson: itt rejtőznek az öntudatos unitáriusok! Eleinte kérdéseket tettem fel: őket találta meg valaki az unitárius egyházból, vagy ők találtak ránk? Miért döntöttek mellettünk? Hogyan élük meg e

felekezethez tartozásukat? Döntésük után érte-e őket csalódás, van-e hiányérzetük ebben a kapcsolatban. A válaszok nem igazán a kérdés-válasz hivatalos formáját követték. A vallomások már csak ilyen természetűek. Hát ismerjék meg őket!

Dr. Kozák Miklós,
geológus professzor

A 90-es évek elején a lányomat szerettem volna hittanra járatni és tájékoztam a debreceni helyi lehetőségek felől. Ekkor kerültek látókörömbe az unitáriusok és minél többet tudtam meg róluk, annál szilárdabb meggyőződésemmé vált, hogy nem csak a lányomnak, de nekem is itt a helyem, noha elmúltam 43.

Katolikusnak születtem, keresztény közegben nőttem fel, tisztelem a hitet, a vallásokat, egyházakat, alkalomszerűen más templomokba is bemegyek. Azonosulni az ottani atmoszférával és megismerni az egyházi művészeteket, liturgiákat. A nehéz időkben sem tagadtam meg keresztényi elveimet, bár a kettős nevelés időszaka, az egyházellenesség megnehezítette a valláskövetők sorsát. Önfejlődésem során azonban – mint a természettudományok művelője, majd oktatója – elég korán nehézségeim voltak a dogmák elfogadása, a történelmi hibák megis-

merése miatt. Elszomorít a fanatizmus, a ketős mérce és a kirekesztés minden formája, beleértve azt is, ahogy nehézségekbe ütközik az Unitárius Egyház történelmiként való hazai elfogadtatása.

Az unitárius gondolatok mélyen megérintettek, könnyű volt azonosulni velük, mert úgy éreztem számos tételét akár magam is megfogalmazhattam volna hasonló szellemben. Egyre fogyó nemzetünk önszervező képességét erősíthetné ez a jövőbe mutató, erdélyi földön formálódott ember- és tudományközpontú, egyéni felelősségvállalásra, toleranciára, szeretetre, önfelépítésre nevelő életszerű szellemiség.

Hiszek abban, hogy minden személyiség egyedi mikrokozmosz, s őket az unitárius elvek építő és toleráns módon, sérülésmentesen képesek közös és nemes célok érdekében alkotó közösséggé formálni.

Tisztelem a határon túl rekedt magyarság szívósságát, összetartását, a közös múltunkba, értékeinkbe, keresztény elveikbe vetett hitüket, melyet felekezeti hovatartozás nélkül képviselnek. Nagyobb közöttük mindezek kovászoló ereje, mint amit sajnós az anyaországban láthatunk a megosztottság, a szembenállás, az árokásás, a széthullás jegyében.

Választásomban mélyen befolyásolt Bajor János lelkész és más unitárius egyházvezetők őszintén átélt toleráns vallásfilozófiai gondolkodása, széles körű műveltsége, a gyakorlatban is megnyilvánuló szeretetelvűsége, szónoki képessége, vitakészsége és szerény, de szilárd emberi tartása.

Semmi sem tökéletes, az unitarizmusmal kapcsolatban is vannak hiányérzeteim. A hazai nyilvánosság meglepően keveset tud az unitárius gondolatokról, azok lényegéről és korát megelőző alkotó szellemiségéről. Több közszereplésre, okos és kulturált önbemutatóra, sok csatornás, rétegszelektív ismeretátadásra lenne szükség, hogy egyre üzletiesedő, elbizonytalanító világunkban a hit, a tudás és a szeretet együttes erejével fékezhesük le a széthullást. Kapaszkodót jelenthetnénk a pénz világától megcsömörlőknek, a céltalanoknak, a hitüket vesztetteknek, a pótcselekvésbe menekülőknél és az utat nem találó gondolkodóknak egy-

aránt. A hívőket pedig a mainál jobban meg kell erősítenünk hitükben és az összetartozás, a kollektív gondoskodás fontosságának tudatában.

Napjainkban elszabadultak az indulatok s e túl szabados virtuális világban hatékonyan hódít a drog, a misztika és a fundamentalizmus, kézzel fogható és társadalmi méretű a közösségek és a család atomizálódása, az erőszak nyílt és burkolt megjelenése. Minden egyháznak – köztük hangsúlyozottan az unitáriusoknak is – küldetése és felelőssége, s egyben lehetősége is, hogy kiutat mutasson az önpusztításból. Ehhez először magának az egyháznak, s az általa képviselt értékeknek kell megerősödni és megújult formában eljutnia a társadalom tudatához.

Füri Mária, analitikus mérnök a debreceni gyógyszergyárban

Katolikusnak keresztelték, és 5-10 éves korom között elsősorban anyai nagyanyám mély vallásossága miatt rendszeres templomjáró

gyerek voltam, hittanra jártam, és mindez nagyon nagy benyomást tett rám, kezdve az üvegablakoktól és a szíromhíntéstől virágvasárnapon a látványos katolikus szertartáson át az érdekes prédikációkig, amelyek egyes részleteire mai napig emlékszem. Ennek az idillnek az új lelkész megérkezése (akinek indulatos, híveket ostromló prédikációit nem szeret-

tem), és az erős vallásellenes propaganda vetett véget. Kamaszként nehezen tűrtem a bámészkodást (merthogy az utcában csak két templomba járó család volt), a magyarázkodást, hogy miért kell a játékot félbehagyni. 20 éves koromra ateista lettem, védtem ugyan az egyházakat, ha vitában szóba kerültek, de különösebb hiányát nem éreztem a vallás gyakorlásának.

Kb. még egyszer ennyi idő telt el, amikor újra feltámadt bennem egy sajátos hiányérzet, és az érdeklődés, de 20 év ateizmus, és természet tudományos képzettségem azért nem volt olyan sutba dobható valami, hogy ahhoz a valláshoz forduljak vissza, amelynek dogmáit nem tudtam hinni. Gondolkoztam, van-e olyan vallás, aminek a segítségével kiléphetek az ateizmus földhözragadtságából anélkül, hogy számomra

Dr. Püspöki Zoltán és Dr. Kozák Miklós

hihetetlen csodákban és jelenségekben kellene hinnem; kamaszkori olvasmányok jutottak eszembe az unitáriusokról, és úgy éreztem, megtaláltam a megoldást. Számomra ez volt és ma is ez a legfontosabb, a gondolkodás módja a jelenségekről, Jézus működéséről, a Bibliáról; ez az, ami az unitáriusokhoz kapcsol. Nekem fontos volt a hangsúlyozott tolerancia is más vallásokkal és gondolkodásmódokkal szemben, ami az unitarizmus egyik alapelve. Büszke vagyok rá, hogy ez egy magyar alapítású egyház, de ez inkább a ráadás, nem ezért csatlakoztam, hanem a fent említett okok miatt.

Persze vannak tövisek is, amiket csak később vettem észre. A túlzott nacionalizmus, ami az erdélyi gyökerek miatt érthető, de tőlem idegen. A távlatok hiánya, a maradiság – a valamikori leghaladóbb egyházban az avitt formális előírások: nem is olyan régen „atyafiságos tisztelettel” írták alá a fiatal lelkésznők is a levelet, úrvacsoraosztásnál külön állnak a férfiak, és a férfiaknál kezdik az úrvacsoraosztást stb. A dogmamentesség nem kellene, hogy szűrkeséget jelentsen a gondolkozásban. Aztán – ott nyitunk, ahol nem kellene – kár olyan akciókhoz csatlakozni, ami az unitárius szellemiségtől idegen. Nem nyitunk viszont ott, ahol kellene, sokkal bátrabban elmondhatnánk különböző fórumokon, mi is a jó és szép az unitárius gondolkodásban, hogy gondolkodunk mi Jézusról, csodákról, evangéliumról. A harsány térítés nem a mi asztalunk, de vannak felvállalható formák, amikről számárság lenne lemondani. Az erdélyi gyökerek fontosak, de ahogy engem sem a történelmi szerep fogott meg, hanem a sajátos látásmód, a dogmamentesség, tolerancia, kicsit jobb kommunikációval rátalálhatnánk olyanokra, akiket épp ez a vallás vonz, és így több embernek lehetne egy, a gondolkodásával összeegyeztethető lelki hovatartozás élményt nyújtani.

Dusa Lajos

Az 1980-as években színpadon láttam Sütő András Csillag a máglyán című drámáját. Utána figyelmesen elolvastam, s rácsodálkoztam: – Nem is tudtam eddig, hogy unitárius vagyok!

Jó, hogy így történt. A hit Isten ajándéka, s nekem olyan jutott ebből az ajándékból, aminek igazán örülhetek. Kálvinista lévén ugyanis feszélyezett az eleve elrendelés elve, mivel lényegében rokonnak éreztem a rómaiak bűnbánatot követő feloldozásával. Nem akarom bántani sem a másként protestánsokat, sem a katolikusokat (Egy az Isten), mert ezek a mentesítések igen humánusak és praktikusak. A mindennapi létben valóban megkönnyítik az ember dolgát, jócskán enyhítenek felelősségtudatán.

A nehezebb utat választottam, melyben a tudás és a hit emberi mérlege bizony ingadozhat, míg nem egyensúlyba jut (bár ezt nem napi szinten, nem rövid távon kell érteni). Lelkem és elmém szabadsága egyben a legnagyobb felelősség is, melyben az unitárius gyülekezet szelleme, útmutatása segíthet, de helyettem semmit meg nem oldhat. A választás és a tett enyém, nem futkoshatok a nekem fontos, ám tágasabb nézőpontból pizlicsáré dolgokkal sem a tiszteletes sem az Úr elé. Mindennek eljön az ideje; s ha botlok, hát botlok. Ha jót teszek, nem magamért teszem. Bűneim és erényeim összessége vagyok, amit Isten egy szempillantás alatt meg tud ítélni. Az ember fia tehát ne nagyon számítgasson, ne nagyon méricskéljen, az Úr dolgába be ne avatkozzon, hanem tegye a dolgát, ahogy helyesnek véli.

Ha már így van, akkor van bennem annyi tartás, annyi büszkeség, hogy rejtőzködni nem is akarok.

Hogy valami személyeset is mondjak: hosszú évtizedeken át voltam szellemi segédmunkás (művészeti előadó, könyvtáros, könyvtárvezető), de csak néhány lírai kötetemben lehettem önálló szellemi lény. Szerencsére nem csak szellemiekből áll a világ, melynek megerősítése három gyermekem: Péter, Diána és Agnes.

Hanem, atyafiak, a legjobb helyen mondom, hogy van egyfajta ridegség a gyülekezetekben. Aki nem gyergyói, nem széki, nem sóvidéki – a találkozó, az istentisztelet után magára marad, a körök összezárulnak. Mintha idegen lennék saját felekezetemben. Ez persze nem hitem próbája, csak türelmemé. A szeretet nem tolakodó természetű.

Dr. Rózsa Péter, egyetemi tanár

Életemben első alkalommal 1975 nyarán (19 évesen) találkoztam unitáriusokkal, Torockó-szentgyörgyön. Az igazat megvallva többedmagammal a kocsma nyitására vártunk, amikor, mivel messziről lerítt rólunk, hogy „anyaországiak” vagyunk, az unitárius tiszteletes behívott magukhoz és szalonnával, kenyérrel kínált meg bennünket. Megkérdeztem tőle – mert jóformán semmit sem tudtam az unitáriusokról, pusztán csak azt, hogy van ilyen –, hogy miben is más ez, mint bármely más protestáns vallás. A tiszteletes úr pedig elmondta, hogy három dologban: tagadja a testi feltámadást, az eleve elrendelést, és a szentháromságot.

A következő találkozásig több mint 20 év telt el, amikor Kozák Miklós révén megismerkedtem a néhai Bajor János tiszteletes úrral, s lényegében az ő hatására váltam unitáriussá. Ebben a döntésben a már említett alapelvek döntő

jelentőségűek, hiszen ezek olyan dolgok tagadásai, amit addig is nehezen tudtam volna elfogadni. Különösen érvényes ez Krisztus istenségére. A válasz tehát az, hogy az unitárius hitelvek fogtak meg. Ebben persze szerepet játszik az is, hogy gyerekkorom óta, bár katolikusnak kereszteltek, a református templomok belső hangulatát sokkal közelebb éreztem magamhoz. Volt benne részem, mert anyai ágon az egész család református. Nem tagadható, hogy a magyar történelemben játszott szerep is hatással volt rám, s persze az, hogy e kicsiny közösséghez milyen sok nagy ember tartozott. Persze, hogy megmaradtam itt, abban a debreceni egyházközség tagjainak, a közösségnek komoly szerepe volt.

Egy vallási közösséghez, egyházhoz tartozás komoly erőt jelenthet az ember számára, de járhat ambivalenciával is, hiszen a szigorú vagy csak nem „korszerű” előírásokhoz a legtöbb, magát egyébként vallásosnak nevező ember sem tartja magát. Nem véletlen, hogy Magyarországon a magát vallásosnak tekintő ember saját bevallása szerint a „maga módján” az. Nos, az unitárius egyház meglátásom és tapasztalatom szerint a legmegengedőbb abban, hogy sok tekintetben a magunk módján legyünk valóságosak.

A hiányérzetről nehéz beszélni, mert mindenáron kerülném a „neofita buzgóságot”. Egy valamit mégis: tudom, hogy az unitárius egyháznak különleges kapcsolata van Erdéllyel, ott született, ott maradt meg, a magyarországi unitarizmus is annak hajtása, ezért az erdélyi gyökerek ápolása különösen fontos. Mégis, talán nagyobb hangsúlyt lehetne helyezni az unitarizmusra általában. Persze nekem könnyű ezt mondani: az én családomban, ameddig tudom, nincsenek erdélyi felmenők.

Dr. Püspöki Zoltán,
egyetemi tanár

Ha nem „született” unitárius vagy, az utad valószínűleg valamely másik keresztény vallás felől közelít. Ha nem „motorikusan” éled meg a vallásod, ha nem megszokásból imádkozol, a megszokott szavakkal, ha úgy érzed, meggyőződéseddel kicsit magányos vagy, mert nem érted a többiek miért nem értik, hisz’ oly világos. Ha úgy érzed, nem Te vagy a fontos, s hogy Jézus útja akkor is a Te utad, ha nincs feltámadás. Ha jól tenni akkor is mindennapi (mindenperci – mindenpillanati) kötelességed, ha egyébként hiábavaló.

Ha látszólag kissé „hanyag”, néha fanyar humorral megfogalmazott igazságaidért nagyobb áldozatokat vállalsz, mint az általánosan elfogadott, kőbe vésett és papírra írt igazságokért szokás, akkor a Te utad nagyon keskeny. Legfőbb gyóntatód, a lelkiismeret, s feloldozás bűneid alól nincs, ami megtörtént, megtörtént, csak okulás van, menni előre, s tenni mindig jobban egy kicsit. Környezeted éppen ezért kissé mazochistának vagy minimum különnek tart, bár ettől függetlenül azért szerethetnek. Keresni kezdesz valamit, ami őszintébb, bár az őszinteség gyakran elég szigorú...

És megtörténhet az is, hogy életed egy ilyen pillanatában hasonlóan őszinte, hasonlóan szigorú társakra találsz. Ez azt hiszem már valóság...

... Nem ismerek olyan szigorú vallást (s olyan őszintét sem), mint az unitárius. Érzésem szerint valamennyi keresztény vallás közül a legkeskenyebb ösvény. Unitárius hited benne van minden rezdülésedben, döntéseidet zsigereidben befolyásolja. Az unitárius hit, reflex (reflex = egy ingerre adott válasz – viselkedési elem). Cselekedeteidben unitárius reflexek ismerhetők fel, cselekedeted sorozataiban pedig unitárius taxisok (taxis = ingerre adott reflex-sorozat). A reflexekből felépülő taxisok összessége az unitárius ösztön (ösztön = veleszületett és tanult viselkedési elemek összessége). Unitárius reflexek egy-egy reagálásban, unitárius ösztön az életed szervezésében.

Katolikus lehetsz úgy, hogy kételkedsz, sőt, ma ez már bizonyos fokig erény (úgy látszik minden változik). Unitáriusként nem kételkedsz. Mindeneket megvizsgálasz, s igyekszel tartani magad a JÓ-hoz. Kicsit biztos vagy a dolгодban, hisz’ döntéseid zsigereidből erednek. (Ekkor kezdik mondani, hogy csökönyös és önfejű vagy, de ha szerencséd van, attól még mindig szerethetnek...)

Katolikusként eltérhetsz a rendtől, legfeljebb vár rád „egy kis” penitencia. Unitáriusként SOHA nem térhetsz el a legfontosabb szabálytól: A LELKIISMERET SZAVA DÖNTŐ. S ebben a kérdésben nincsenek kényelmi szempontok. Ettől olyan keskeny ez az út.

A lelkiismeret ösvényei nincsenek kikarózáva, ezért érzem úgy, hogy illik ide egy idézet (számomra kicsit hitvallás és jellemzi az unitarizmusához fűződő viszonyomat):

„I am rather pride myself on finding my way where there is no path than on finding it, where there is. – Büszke vagyok arra, hogy oda is megtalálom az utat, ahová nem vezet ösvény, csak rá kell találni.” (James Fenimore Cooper)

Miklósi-Vári Katalin

ERDÉLYI MENEKÜLTEK MAGYARORSZÁGON

A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Spaller Árpád

Erdély megszállása után a román hatalom hozzálátott ördögi tervének megvalósításához, ami nem volt más, mint **Erdély elrománosítása**. Iuliu Maniu, a Kormányzótanács elnöke a nagyszebeni, úgynevezett második román nemzetgyűlésen nyíltan kimondta, hogy „**a legközelebbi és legsürgősebb feladat Erdély elrománosítása**”. A terv végrehajtása nem sokat késlekedett és sajnos mind a mai napig tart. A románoknak ítélt 41 város 682 561 lakosából mindössze 120 919 volt román 1910-ben. Ezen okból minden egyes városra nézve kidolgozták az elrománosítás tervét.

A területileg megcsonkított, a háború és a forradalmak következtében gazdaságilag teljesen lerombolt Magyarország csak nagyon nehezen tudott megbirkózni azzal a menekültáradattal, mely a megszállott területekről áramlott az ország belsejébe. Az Országos Menekültügyi Hivatal statisztikája szerint 1918 és 1924 között összesen 350 000 ember hagyta el a megszállt területeket és keresett új otthont Magyarországon. A menekültek között a legnagyobb számban (197 035) Erdélyből érkeztek.

A magyar állam a nagy számú menekültnek nem tudott azonnal lakhatási lehetőséget biztosítani ezért a vagonokat, amelyekben érkeztek, hagyta meg lakásnak. A budapesti és vidéki pályaudvarokon létrejött „vagonvárosok” több évig nyújtottak otthont a menekülteknek. Később a magyar állam óriási erőfeszítések árán lakáshoz juttatta a menekülteket úgy, hogy számukra különböző helyeken szükséglakásokból álló lakótelepeket épített.

Ilyen lakótelep volt a pestszentlőrinci, az 1915-ben eredetileg szükségkórház céljára épült Mária Valéria-telep, az Augusztá telep, a

Mária Valéria-telep

Madarász-utcai, a Pongrác-úti és a Juranics-utcai lakótelep. Az építkezés az egész ország területén folyt.

1920 tavaszán létrehozták az **Országos Menekültügyi Hivatalt**, mely a megszállt területekről Magyarországra érkező menekültek ügyeit intézte. A hivatal a menekültek tájékoztatása céljából kiadta az **ERDÉLYI HÍREK** című hetilapot. A lap tudósított a letelepedés és a munkába állás lehetőségeiről, a különböző erdélyi szervezetek programjairól, az erdélyiek találkozóhelyeiről, a megalakult erdélyi gyűlekezetekről. Az „üzenő” rovaton keresztül, pedig érdeklődhettek eltűnt szeretteikről. Rendszeresen közölték a vagonlakó családok listáját is. A lapot külföldi propagandára is használták. Vezércikkeit sokszor francia, olasz vagy angol nyelven jelentik meg. A lap három évfolyamot ért meg.

Jelentősebb Magyarországon kiadott erdélyi lapok és civil szervezetek

A magyar kormány segítséget nyújtott különböző, a menekülteket segítő szervezetek létrehozásában. Ilyen volt a **Bocskai Szövetség**, melynek feladata volt mind a határon kívül rekedt, mind a menekült magyarság megsegítése. Nevét később **Népies Irodalmi Társaságra** (NIT) változtatták, hogy lehetőleg semmi Erdéllyel kapcsolatos dologra ne utaljon. Politikai tagozatát Jancsó Benedek, híres történész vezette. A Népies Irodalmi Társaság patronálásával jött létre a **Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete (SZEFE)**, amely a húszas években több mint 1000 taggal működött. A szervezet legaktívabb magját a NIT egyetemi kollégiumainak lakói adták.

A megalakulásról Csanády György így ír: „Az 1920–1921-es esztendőben öten építettük meg a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületét: Incze Antal, János Áron, Kolosváry Borcsa Mihály, Zakariás Gergely Sándor és Csanády György.”

Az egyesület védnökei: Horthy Miklós, Bethlen István és Teleki Pál.

Bár a székely egyetemistákat és főiskolásokat tömörítő egyesület 1921-ben jött létre, már egy éven belül 12 nagy csoportot, ún. nemzetséget hozott létre, ami kibővült a délvidéki és felvidéki diákok csoportjaival. 1922–23-ban létre-

jött a SZEFE-k Országos Szövetsége. A SZEFE tevékenységei: tudományszerűsítés, politikai tájékoztatás, művészeti, irodalmi és művelődéstörténeti estek megszervezése.

1923-tól a SZEFE-könyvek kiadására is vállalkozott. A későbbiekben társult a Révai Kiadóval és még több kiadvány fémjelezte a kiadói tevékenységet.

Az **Erdélyi Férfiak Egyesülete** (EFE) a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületéből vált ki. Ahogyan az ifjak elvégezték tanulmányaikat egyre inkább szükségét érezték egy olyan szervezet létrehozásának, amely megtartja a SZEFE szellemiségét, de amely gondoskodik az erdélyi emigráció nyilvántartásáról, hathatós érdekképviselőtéről és a sok egyesületben szétszakítva levő erdélyi társadalomnak a központi szerve lesz.

1928. február 8-án 83 tag jelenlétében alakult az Erdélyi Férfiak Egyesülete. Érdemes megjegyezni a vezetőség tagjainak nevét, mert ez sokat elárul a szervezet életképességéről. Elnök: dr. gróf Teleki Pál. Főtitkárrá Zakariás G. Sándor doktort, főpénztárossá vitéz Csipán János dr-t választották meg.

Az Erdélyi Férfiak Egyesületének legfőbb célkitűzése volt, hogy egyesítse a Magyarországon szétszórta élő erdélyieket, és számukra hathatós érdekképviselőt biztosítson. Célkitűzésének megvalósítása érdekében számba veszi és számon tartja a Magyarországra menekült erdélyieket, minden eszközzel igyekszik megtartani az emberek Erdély-tudatát, azt a különleges erdélyi jellemvonást, mely különbözik az anyaországitól és igyekszik ezt továbbadni az utódoknak is. Tudományos kutatómunkával igyekszik tiszta képet kapni a román uralom alatti magyarság gazdasági, politikai, kisebbségi, társadalmi, népjóléti helyzetéről, hogy bekapcsolódhasson azokba a mozgalmakba, melyek a nemzetközi felelős tényezők előtt az erdélyi magyarság érdekeinek védelmére lehetőséget nyújtanak. Az EFE törekvése, hogy kinevelje azokat a szakembereket, akik a kisebbségi kérdés elhivatott és hiteles kutatói lesznek. Az EFE fontosnak tartja a kapcsolattartást az Erdélyben maradtakkal, valamint a más magyarlakta (Felvidék, Délvidék, Órség stb.) területeken működő szervezetekkel.

1930-ban indult meg a különböző egyesületek csatlakozása az EFE-hez, ami végül is az egység megteremtését készítette elő. Ebben az évben az erdélyi tudományosságot és az egyetemes magyarságot nagy veszteség érte. Meghalt Jancsó Benedek történész, kutató, író, az erdélyi problémák legjobb ismerője. Emlékére az EFE egy kisebbségkutató osztályt szervezett, melyet Jancsó Benedek Társaságnak neveztek

Jancsó Benedek síremléke a Farkasréti temetőben

el. A társaság tagjai: Kolosváry Bálint dr. (elnök), Asztalos Miklós, Csanády György, Móricz Miklós, vitéz Nagy Iván, Pásint Ödön és Szász Béla. A társaság szervezésében több előadásban ismertették a magyarországi nemzetiségi mozgalmak történetét, az európai kisebbségek történetét, a világ magyarságának statisztikai adatait.

Az 1931. év elején megjelent a Jancsó Benedek Emlékkönyv, melyet Asztalos Miklós szerkesztett. A könyvnek nagy sikere volt. 1931-ben és 1932-ben több vidéki csoport is csatlakozik az egyesülethez. Az egyesület kiadásában jelenik meg Móricz Miklós: „Az erdélyi föld sorsa” című nagy sikerű műve, melyet később angol nyelvre is lefordítanak. A Jancsó Benedek Társaság 1933. évi programjában a trianoni béke revíziójáról szóló előadássorozat szerepelt. Az előadások nagy része későbbben könyvben is megjelent.

A másik jelentős, erdélyieket tömörítő szervezet a **Hargitaváralja Jelképes Székely Község** elnevezésű egyesület volt. Egyesek szerint 1920-ban mások szerint 1921-ben alakult. Az egyesület magját a lakótelepeken élő vagonlakók képezték, akik igyekeztek megszervezni közösségi életüket. Az egyesület soraiban találjuk Szádeczky Kardoss Lajost, Ravasz László református püspököt, Raffay Sándor evangélikus püspököt valamint Józán Miklós unitárius püspökhelyettest és másokat. Az egyesületnek társközségei működnek: Debrecenben, Szegeden, Szombathelyen, Kőbányán, Pestszenterzsébeten, Kispesten Sashalmon és Gödöllőn. Az egyesület komoly könyvkiadói és lapkiadói te-

vékenységet folytatott **HARGITAVÁRALJA** címmel jelent meg az egyesület közlönye 1936 és 1942 között Szegeden. Tudományos, szépirodalmi és társadalmi problémákkal foglalkozó hetilap volt. Élénken foglalkozott a székelység történelmével, eredetével, a menekültek problémáival. Érdekes visszaemlékezéseket közöl a menekültek tollából.

1934. évi június hó 3-án Debrecenben tartott első Erdélyi Kongresszus kimondta, hogy szükségesnek tartja az Erdélyi Egyesületek közös szervezetének létrehozását, és ennek előkészítését a Debreceni Székely Társaság, Erdélyi Férfiak Egyesülete, és Hargitaváralja Jelképes Székely Község küldötteiből álló hármass bizottságra bízta és az adminisztratív teendők elvégzésére az Erdélyi Férfiak Egyesületének titkárságát kérte fel.

1939. év. március 26-án megalakult az **ERDÉLYIEK SZÖVETSÉGE**, melynek működéséről nagyon keveset tudunk.

A második világháború után, a nép nevében szerveződő új hatalomnak nem volt szüksége az erdélyi magyarok egyesületeire, egyáltalán a párt által nehezen ellenőrizhető civil képződményekre. Belügyminiszteri rendelettel 1946. július 4-én feloszlatták az erdélyi civil szervezeteket. Akkor a belügyminiszter Rajk László, székelyudvarhelyi származású ember volt.

Az unitarizmus és az erdélyi menekültek a két világháború között

Az erdélyi menekültek között nagy számban érkeztek Magyarországra unitárius hívek is. Az unitárius egyház nehéz helyzetben volt, mert az Erdélyben berendezkedett román adminisztráció minden kapcsolatot megtiltott a magyarországi egyházakkal. Az unitárius egyház a legmagyarabb és legerdélyibb egyház, melynek szellemi központja mindmáig Kolozsváron van. A románok által előidézett áldatlan helyzetnek eredményeképpen a magyarországi unitáriusok „központ” nélkül maradtak. Szükségessé vált az újraszerveződés, aminek eredményeképpen Józán Miklós esperesi püspöki vikáriusnak választották.

Az unitárius egyház figyelemmel kísérte a menekültek sorsát és erejéhez mérten segítette az unitárius hittestvérek beilleszkedését, tanulását, anyagi gondjaik enyhítését. Ugyanakkor élénk érdeklődéssel követi azt, hogy mi történik az Erdélyben maradt hittestvérekkel és összességében az erdélyiekkel a román fennhatóság alatt. Több esetben gyűjtést rendeznek a Szegeden tanuló unitárius diákok számára és később, a már végzett diákokat kéri fel az adakozásra a jelenlegi diákok számára. A Dávid Ferenc Egyesületen keresztül összetartozást ül-

tetnek az unitárius hívek lelkébe, előadásokkal és kultúrműsorokkal színvonalas szórakozást és szabadidő eltöltést is biztosítanak. Az ifjúságot a Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület tartja össze. Ez az egyesület 1937-ben Brassai Sámuel Ifjúsági Egyesületre változtatja a nevét.

Az unitárius kollégiumokban végzett diákok is szövetséget hoznak létre „Unitárius Kollégiumokban Végzetek Baráti Szövetsége” néven, hogy körükben tovább éltessek az unitarizmus szellemét és támogassák az unitárius egyházat mind anyagilag mind erkölcsileg.

Az Magyarországi Unitárius Egyház kiadásában jelenik meg az Unitárius Értesítő 1922 és 1944 között. Az Unitárius Értesítő krónikása az anyaországi, az erdélyi, valamint a világon máshol élő hittestvéreket érintő eseményeknek. Az Unitárius Értesítő ad hírt arról is, hogy egy piciny erdélyi menekült unitárius közösség, nevezetesen 70 család Pestszentlőrincen elhagyta, hogy lelki otthont épít magának. A korabeli Unitárius Értesítő (1936/6) erről így számol be: „...egészen a mai napig cikkek egész sora beszélt arról a nemes törekvésről, hogy a szentlőrinci hívek összefogása követendő örök példának szolgál az egész magyar unitárius egyháznak. Az új templom valóban a kereszténység hőskorát juttatja eszünkbe, amikor a hívek minden vagyona „köz vala”, azaz ami az övék, az az egyházé is. A pestszentlőrinci kis emberek nagyokká, legendás hőökké váltak akkor, amikor téglát hordtak, habarcsot kevertek, tornyot építettek s amikor maga a lelkipásztor, Pethő István is a tetőt szegelte, vasárnap pedig az ígét hirdette.”

A székely hősök emlékére emelt templomot 1936. június 7-én szentelték fel. A megnyitón Józán Miklós püspöki vikárius felszentelési beszédében többek között a következőket mondta: „Nincsen olyan gazdag senki e világon, mint ti pestszentlőrinci állami lakótelep szegényei, mert ti tudtok adni az Isten ügyének...”

... Nálunk a hithűség és a hazafiság nem két külön fogalom. Vallásom a magyarság, hitem a magyarság, reményem a magyarság és diadalmas szeretetem a magyarság...

... Magyar unitárius templom a székely hősök emlékére! Megáldalak téged, megáldom a fundamentumot, azt a követ, amelyet annak idején az egy igaz Isten nevében alábocsátottam.”

Úgy gondoljuk, hogy e kicsiny menekült erdélyi gyülekezetnek teremtő ereje, kitartása és hite, még ma is példaképpül szolgálhat mindnyájunknak.

(A 2006. szeptember 15-én a Nagy Ignác utcai unitárius templomban elhangzott előadás rövidített és szerkesztett változata.)

Akik előttünk jártak ...

Pálffy János (1804–1857)

Ma, amikor a mindennapi életben oly nagy szerepe van a politikának, méltán idézhetjük Toldy Ferenc Jakab Elekhez írt levelének ezen mondatát: „Csak úgy érdemlünk nagy embereket, ha meg tudjuk őket becsülni, ha nem adjuk át őket a feledésnek.”

Egyházunk ilyen megbecsült politikusa volt a Tarcsafalván, 1804. január 14-én született Pálffy János, a Stiriában székelő József nádor huszárezred hadnagya, az erdélyi országgyűlés ellenzéki követé, akit a korabeli politikai életben való részvétele miatt 1850-ben halálra ítélték, de kegyelmet kapván, rendőri felügyelet alatt Sátoraljaújhelyen élhet, honnét hat év múlva – súlyos tüdőbetegsége miatt – visszatérhetett szülőfalujába.

Mivel az Unitárius Életben 11 évvel ezelőtt (1996. okt.) e sorok írója már foglalkozott Pálffy Jánossal, az alábbiakban az ott kimaradt, illetve életének még kevésbé ismert részével kíván foglalkozni.

Maga a család eredetét illetőleg legrégibb őse az a Lukács, aki egyike volt a székely nemzet 17 bírójának. A következő ismert őse Péter, aki János Zsigmond seregében szolgált, s akinek Tarcsafalván és Benczeden levő birtokára új adománylevelet Báthori Zsigmondtól kapott.

A mi Pálffy Jánosunknak apja, Elek, Udvarhelyszék pénztárnoka, 1804-ben alkirálybírója, majd az 1809. évi nemesi fölkeléskor az etédi járás első kapitánya volt.

Anyja andrásfalvi és gagyai Pálffy Anna, 5 gyermek édesanyja, ki a családi birtokot küsmödi és bencédi birtokaival gazdagította. Testvérei közül Elek részt vett a szabadságharcban s ezért börtönbüntetését szenvedett. Antal a Napoleon ellen viselt háborúban huszár őrnagyként szolgált. Dénes a családi vagyon gyarapítójaként vált ismertté. Leánytestvérei közül Anna Hegyessy Elekhez ment férjhez.

Elemi iskolai tanulmányait Székelykeresztúron végezte, majd 1816-tól a kolozsvári unitárius kollégium tanulójaként a logika és a történelem volt kedvenc tantárgya. A kortárs Jakab Elek azt jegyezte föl róla, hogy gyöngye testalkatú és érzékeny lelkületű ifjú volt, aki az olvasásnak szentelte minden szabadidejét. Iskolái végeztével – engedve a családi hagyo-

mánynak – katonai pályára lépett és a József nádor huszárezredben szolgált. 1835-ben – 10 évi szolgálat után – mint főhadnagy szerelt le, de hogy a katonai szolgálattól való megválásra mi készítette, arra nézve nincs konkrét adat. Pálffy küsmödi birtokán igyekezett új életet kezdeni. Itteni társaságát papok, falun élő nemesek, széki tisztviselők és vidéki kortesek képezték. Idejének egy részét olvasással és novelláírással töltötte ki és csak 1841-ben kapcsolódott be – mint Küküllő megye egyik követé – a politikai életbe.

Pálffy János ellenzéki politikusként 1842-ben – mint az erdélyi országgyűlés tagja – utazott föl Pestre, ahol megismerkedett az akkori legjelentősebb két magyar politikussal: gr. Széchenyi Istvánnal és gr. Batthyány Lajossal. Itt került kapcsolatba a korabeli kulturális élet képviselőivel és egy erdélyi akadémia alapításának lehetőségével, valamint a pártoknak nem mindig megalapozott törekvéseivel. Vezérelve a jogász Dózsa Eleknek szólóan így hangzott: „a haza szent ügye előbb való, mint a baráti, vagy testvéri szeretet.”

Az 1848. évi országgyűlésig Pálffy életét a megyei életben való részvétel töltötte ki.

A március 15-ei pesti megmozdulás hírére összegyűlt tömegnek Pálffy számolt be a hírlapokból már ismert eseményekről, amelyeknek középpontjában a testvérhonnal való unió fontosságát és az országgyűlés azonnali megtartását hangsúlyozta ki.

Az 1848. május 30-ai kolozsvári unió-országgyűlés vezérszónokaként indítványozta az országgyűlésnek nemzetgyűléssé való alakulását, és hogy mondja ki a Magyarországgal való egyesülést.

Mint Udvarhelyszék képviselője ellene volt mindennek, ami a közéletben az egyéni érdeket állította előtérbe. Ennek tulajdonítható, hogy Kossuth al-államtitkári állást ajánlott fel neki, majd a képviselőház megalakulásakor alelnökül választották meg. Bemutató beszédében kihangsúlyozta, hogy pályájának vezércsillaga: a népszabadság és a nemzeti függetlenség.

Amikor 1848 szeptemberének végén a Batthyány-kormány lemondott és Bécs nyíltan szembehelyezkedett a magyar önállósági törek-

véssel, kezdetét vette Kossuthnak a lelkesedésre épített politikája, melyben szerepet szántak Pálffyynak is, de ő egyik politikai kombinációban sem kívánt részt venni. Igaz, szerepet vállalt a Honvédelmi Bizottmányban, de – hamar felismerve Kossuth akaratátörvényesítését – bár részt vett az üléseken, nem vett részt a tanácskozásokon. Amint visszaemlékezésében írta: „én hallgattam és szántam a szegény nemzetet.”

Pálffy 1849 elején lemondott a honvédelmi bizottmányi tagságáról és a képviselőházi alelnöki tisztségről.

A tavaszi hadjárat után foglalkozott az országból való távozás gondolatával, de amint írta: „nem tudtam magam elhatározni hogy elhagyjam a szegény hazát”. Így Pálffy a szabadságharc leverése után bújdosni kényszerült, majd jelentkezett Haynautól. Pesten, az Újépületben 8 hónapig vizsgálati fogságban tartották, ahol is a haditörvényszék 1850. június 25-én halálra ítélte, de Haynautól kegyelmet kapott.

Kiszabadulása után Pálffy két évig Pesten tartózkodott, majd a hatalom Pest elhagyására kényszerítette. 1851 októberében elhagyta Pestet. Előbb Tarcalon, majd Sátoraljaújhelyen tartózkodott – rendőri felügyelet alatt. Itt irodalmi tervekkel, gazdasági és politikai tanulmányokkal töltötte idejét. Hozzákezdett a „Zsádányi család” című regény írásához. Tanulmányt írt „A keleti harcról és politikáról”. 1856 januárjában fogott hozzá a csonkán maradt „Emlékezések” előszavának írásához. Az egyre erősödő tüdőbaja miatt engedélyt kapott visszatérni szülőföldjére. Erdélyi Jánosnak átadta „Emlékezéseit”, s 1857 január 20-án megírta és elküldte gr. Mikó Imrének végrendeletét, melynek értelmében egész vagyonát az Erdélyi Múzeumra hagyta.

Pálffy „Magyarországi és erdélyi urak” című – Szabó T. Attila által 1939-ben megjelentetett – könyve közölte Pálffy Jánosnak a munkájához írt előszavát. Ebben kijelentette, hogy nem történelmet ír, csupán följegyzni azokat az eseményeket, amelyeket látott, hallott, vagy a tényekből merített. Ítéletében tévedhet – írta – de kihangsúlyozta, hogy nem a jelennek ír, hanem a múltból ír a jövőnek. Teszi ezt abban a hitben, hogy a nemzetnek van jövője s a „magyar nem volt, hanem lesz!”

A csonkán maradt „Emlékirat” említést tett ismert unitárius elődökről is, így Berde Mózsáról és Áronról, Brassai Sámuelről, Bölöni Farkas Sándorról, Gálffy Mihályról és Kelemen Benjáminról. Berde Mózest mint 48-as képviselőt, becsületes és emberséges kormánybiztost említi, kinek érdekében Szeben városa bizo-

nyítványt és kérelmet nyújtott be a haditörvényszékhez. Említi testvérét, Áront, a kolozsvári unitárius kollégium tanárát, a természettanban jártas, kitűnő tudóst. Brassai Sámuel mint a két magyar haza legtudósabb, bámulatos sikerrel oktató tanárát említi. Bölöni Farkas Sándort mint a magyar közönséggel Amerikát megismertető utazót mutatja be, akinek sírjánál éppen ő tartott búcsúbeszédet. Gálffy Mihályról mint a Makk-féle összeesküvés 1854. március 10-én kivégzett áldozatáról tesz említést. Pálffy őt becsületes, fogékony, a nemes ügyért lelkesedő embernek írja le.

Kelemen Benjámin jó és okszerű gazdász-ként mutatja be, a zsidói Wesselényi uradalom fellendítőjeként, akit a forradalom után azért börtönöznek be, mert 1849. augusztus 13-án Szucságon éjjeli szállást adott Pálffy Jánosnak.

Pálffy „Magyarországi és erdélyi urak” c. munkáját illetően Szabó T. Attila a Helikon című folyóiratban (1938. 10. sz.) főlegemlíti, hogy azt Pálffy azzal a céllal írta, hogy betűrendbe állítva jellemezze azokat, akiket a forradalom szerephez juttatott. Szerinte az emlékirat korábbi megjelentetését a háború előtti romantikus történet szemlélet akadályozta meg, jóllehet 1930-ban Jancsó Béla e munkát vette alapul Kemény Zsigmondról írt tanulmányában. Az sem hallgatható el, hogy néhány Pálffytól származó jellemzés – névtelenül – megjelent a Budapesti Hírlapban is, de ezeknek írója, saját érdemeit helyezte előtérbe.

Kosáry Domokos 1942-ben a Századokban méltatta Pálffy munkáját. Szerinte azt a határozott elvi alapra építettség, az ítéloképeség és a tiszta stílus tette érdekes olvasmánnyá. Pálffy könyvében – írta Kosáry – azon elmélkedett, hogy mi okozta a szabadságharc bukását, melynek egyik okául a 48-as minisztérium túlságosan engedékeny voltát jelölte meg. Ebben hibáztatta Görgeit is, aki nem vállalta a politikai diktátor szerepét és nem ragadta ki Kossuth és a debreceni kormány kezéből a forradalom irányítását. Az unitárius Botár Imre az Unitárius Értesítő 1939. évi decemberi számában Pálffyt a könyvben foglalt kortársak lélektani jellemzésében mondta kiválóan tehetségesnek.

Pálffy Jánosra való emlékezés időszerűségét a mai sokszor zavaros és ellentmondásos pártpolitika teszi időszerűvé. Pedig a mai életben is olyan politikusokra van szükség, akik nem saját, hanem a köz érdekét tartják szem előtt. Ebben példaképük lehet az a Pálffy János, kinek úgy politikai szereplése, mint irodalmi munkássága utat mutat és irányt jelöl az emberhez illebb életre.

Kelemen Miklós

Miklóssy Vári Vilmos

Miklóssy Vári Vilmos az az ember volt, aki életében azt a hidat építette, amely elődeink szellemiségével összeköt, az emlékezés hídját. Immár harminc esztendeje annak, hogy frissen végzett muzikológusként a Csíkszeredai Népi Alkotások Házához kerültem első munkahelyemre, a korábbi századok hangulatát idéző Mikó-várba. Ugyanebben az épületben dolgozott már néhány éve Vilmos, a Csíki Székely Múzeum botanikusaként. Figyelme középpontjában kezdettől nemcsak maga a természet, hanem a természettel körülvevő emberi közösség, s a közösségért felelős ember állt. Ezt jelzik első tudományos közlései is, amelyekben a csíki háziiparban használt festőnövényekről, a népi időjárásjelről, Csíkmindszent flórájáról, Haynald Lajos és Kájoni János herbáriumáról, orvoscönyvéről tájékozódhatunk. Bár a csíksomlyói polihisztor zenei munkásságát jól ismerte a zenetudós társadalom, szenzációnak számított Vilmos felfedezése, aki Kájoni hangszerkészítői munkásságáról tárt fel addig ismeretlen adatokat. Megtisztelő volt számomra, hogy ezt a munkáját velem lektoráltatta.

Akkoriban zenész barátaimmal, Simó Józseffel és Bokor Imrével az foglalkoztatott minket, hogyan lehetne népzenei hagyományunkat a maga eredeti formájában feléleszteni, a városi fiatalok körében is meggyökereztetni. Ezért alakítottuk a Barozda együttest, s a csíkszeredai táncházat. Ennek az irányzatnak akkoriban igen sok ellenzője volt, nemcsak a hatalom részéről, hanem a műnépi és műmagyar kultúrához szoktatott helybeli értelmiség részéről is. Vilmos azon kevesek közé tartozott, akik megértették szándékunkat, sőt ő további lehetőséget látott arra, hogy rajtunk keresztül is építse az emlékezet hídját. 1978-ban nagyszabású exlibris-kiállítást rendezett, amelyre a Barozda együttest kérte fel zenés hangulatteremtésre, s az ő ötlete volt, hogy a Mikó-vár ódon falai között keltsük életre a Kájoni-kódex népi eredetű dallamkincsét, amelyet a világi értékekre is fogékony páter egykor szintén azért jegyzett fel, hogy „bár emlékezete maradjon meg”. A koncert igen sikeres volt, s ez arra készítetett minket, hogy a Barozda tagjait kibővítve további zenészekkel létrehozzuk a Kájoni régizene együttest.

De Vilmos a nagyszabású tervek embere volt. Újabb javaslatokkal állt elő. Előbb Kájoni emlékhangversenyt szervezett velünk, majd megtudván, hogy már több régizene-együttes alakult Erdély-szerte, megteremtette ezek közös fórumát. Létrehívta a csíkszeredai régizene-fesztiválok intézményét, s maga szervezte

meg az első néhány fesztivált akkor, amikor Magyarországon, bár voltak rangos régizene együttesek, azokat közösséggé kovácsoló fórum még nem létezett.

Azonban az évente egyre sikeresebb régizene-fesztiválokat egyre kevésbé tudta eltűnni az egyre embertelenebbé váló hatalom. Adtunk Vilmossal egyéb okot is arra, hogy ne szeressen a hatalom minket, hiszen Király Károlynak az erdélyi magyarság jogfosztottságára figyelmeztető leveleit sokszorosítottuk írógépeinkkel, s találkoztunk a szülőföldjére sok év óta először hazaengedett Domokos Pál Péterrel is, ami akkor súlyos bűnnek számított.

Az utolsó, már kiplakátolt régizene-fesztivált 1986-ban betiltották, s 1989-ben már magyar településneveinket tilos volt magyarul leírni magyar nyelvű publikációban. Az élet szét sodort minket. A Barozda együttes 25 éves évfordulóján újra együtt lehettünk a Mikó-vár udvarán. Vilmos kezdeményezésére ekkor ültetünk el ott a „Barozda fáját”, emlékeztetőül egykori közös munkánkra. Ha a 30 éves évfordulón már nem lehet velünk Miklóssy Vári Vilmos, bár emlékezete maradjon meg szívünkben.

Pávai István,
népzene kutató

A Csíkszeredai Múzeum munkatársaként éppen Miklóssy Vári Vilmos és felesége Vári Judit tervezte és szervezte azt a tudományos rendezvénysorozatot, mely indulásakor jó 20 évvel előzte meg az etnobotanika 1992 – a *cordobai Első Etnobotanikai Világkongresszus* – óta tartó nemzetközi reneszánszát, illetve az ezt követően világszerte induló nyomtatott és elektronikus etnobotanikai közlemények korábban soha sem tapasztalt felvirágzását.

Némi – alkalomhoz illő – túlzással és lokálpatrióta elfogultsággal azt is mondhatnánk, hogy az 1970-es és 1980-as években Csíkszereda (és általa az erdélyi magyar tudományosság) egy szűk tudományterületen – az etnobotanikában – a világ élvonalába került. Hiszen az élvonal, a *cutting edge* az a vonal, mely mentén először szakad fel előttünk hosszan és tervszerűen az ismeretlent takaró fátyol.

1985-ben, 22 esztendeje még Ő sem, én sem sejtettük, hogy egy-két esztendő alatt mennyit tud, mennyit fog durvulni egy személyi kultuszra alapozott kommunista diktatúra, mely végül mindkettőnket elűzött házunkból és hazánkból; azokról a tájakról amelynek népeit kutatuk, melyeket akkor még tán álmunkban sem kívántunk elhagyni.

Alig egy hete, 2007. január elsején még nem sejtettem, hogy egy hét múlva rendhagyó emlékezést fogok írni az egykori etnobotankai előadássorozatok főszervezőjéről.

Citta mors ruit – rohanva jó a gyors halál, de néha bizony sorsunk is sarkantyúzza. Sarkantyúzzák a történelem által köröttünk felkavart élethelyzetek, elkerülhetetlen – vagy csak annak látszó – testet-lelket pusztító körülmények. Sarkantyúzza a *Védtelesség* és a *Kiszolgáltatottság*: a nehezen megszökt társadalmi háló, a megrakott családi fészkek felbomlása; a hálónak, a fészkeknek évek múltával egyre reménytelenebb újjászövése, újjáépítése. Sarkantyúzza az *Önpusztítás* – a lelki és testi feszültségek reménytelen művi feloldása.

A lélek – a lélek. A lélek – anyagtalan információ. A testi-lelki elmúlás e Földön csak akkor jelent azonban egyszersmind genetikai és memetikai halált is, ha sem vér szerinti őseinktől örökölt génjeink, sem szellemi őseinktől átvett tudás-kvantumjaink nem élnek tovább testi-lelki utódainkban.

A sors bennünk – felebarátiban, mestereiben, tanítványaiban és a mi szellemi utódainkban – őrzi azokat az elemi emlék- és ismeret-

nyomokat (*mémeket*), melyek szelleméből fakadtak. Azokat, melyeket Miklóssy Vári Vilmos élete és munkája nyomán tudunk és csinálunk éppen úgy, vagy éppen másként, mint ahogy Ő tette. Emberi sorsa, szellemi hagyatéka éppen ezért tehát nemcsak a botanikában, hanem a lassan történelemmé váló közép-európai közelmúltban is járatos, avatott feldolgozóra vár.

Az ezredforduló történelme, tudomány- és intézménytörténete, szellem- és kultúrtörténete, nemzeti és nemzetiségi történelme ugyanis nem valamilyen elvont konstrukció, hanem egyedi sorsok tégláiból felépülő, majd összeomló épület. Tartószerkezetei, alapjai, termei és stukkói, párkányai és lépcsői, oromzata és tetőszerkezete végleg ismeretlen marad az egyedi sorstéglák helyének és szerepének rekonstrukciója nélkül. Ezt a rekonstrukciót előbb fokokként, falanként és szobákként, azaz szakmánként, szakterületekként kell elvégezni ahhoz, hogy ne hamis díszletek, hanem a valóság alapján legyen ismert a múlt, legyen tervezhető a jövő.

Szabó T. Attila,
botanikus

Mikó Imre

*Mikó Imre, 1977. március 21-ei halálának 30. évfordulója alkalmából közöljük
Mikó István 1998. április 18-án, a Lakiteleki Unitárius Emléknapon elhangzott
emlékbeszédét.*

Mikó Imre, az író

Ahogy a kagylóban hallható a tenger zúgása, úgy tükrözi Mikó Imre életútját az erdélyi magyarság XX. századi története.

Ha a légi utazás utolsó perceinek megszokott szertartásai közben az utasnak ideje marad, hogy kitekintsen a genfi repülőtér betonjára leereszkedő gép ablakán, bal oldalon megpillanthatja a Lac Léman (magyar néven a Genfi-tó) partján Genf város panorámáját. Jobbfelé viszont egy kisváros apró házai tűnnek elő, de ez már francia terület, mivel a repülőtér kifutópályája gyakorlatilag egyben a határvonal Svájc és Franciaország között. A városkát Ferney de Voltaire-nek hívják. Hajdani neves lakójának a nevét viseli.

Ha a város szélén belesünk az ódon kőkerítés résein, egy kis parkban, árnyas fák alatt álló egyemeletes kastélyt pillanthatunk meg, melyben Voltaire, hosszabb

bolyongás után, 1760-tól Párizsba történő diadalmas, de egyben utolsó visszatéréséig élt, írt és alkotott. Ezen a ponton kapcsolódnak mai előadásomhoz az elmondottak. Ha ugyanis valakit felkérnek, hogy tartson előadást Voltaire-ről, az íróról, minden valószínűség szerint kimerítően boncolgathatná tragédiáit, kevésbé sikerült eposzait, novelláit, kisregényeit. De óhatatlanul szemben találná magát azzal a felismeréssel, amit Szerb Antal így fogalmazott meg: „Voltaire maga is többnek érezte magát, mint csak írónak ... minden sorát azért írja le, hogy vele közvetlen hatást gyakoroljon a társadalomra.”

Ugyanez a meghatározás igaz Mikó Imrére is, és szűk látókörűség illethetné az előadót, és méltánytalanság volna Mikó Imrével szemben, ha ez az előadás csak mint író mutató be őt, és csak írói munkásságának ismertetésére szorítkozna, Engedelmükkel ezért előadásom kereteit kibővít-

ve, a szűkre szabott idő határain belül megkísérlem az életpályába beágyazva ismertetni Mikó Imre írói munkásságát.

Kezdjük tehát az elején, időrendi sorrendben követve életútját, amely 1911. március havában indult el Bánffyhunyon és 1977-ben ért véget, ugyancsak márciusban, Kolozsváron.

Előjáróban ejtsünk néhány szót a gyökerekről. A bölöni Mikó családról 1614-ben esik szó először a lustrálás keretében. Mikó Lőrinc abrudbányai követ az 1791-iki erdélyi országgyűlésen; Ferenc 1849-ben Küküllő vármegyében ügyvéd, később törvényszéki tanácsos, Sámuel és Lőrinc testvérek, akik 1848-ban éltek, előbbi tanító, egyebek között Bölöni Farkas Sándor tanítója, utóbbi városi és országos képviselő, jogtudós, az unitárius egyház vezető embere.

Apja, Mikó Lőrinc szintén a jogász pályára lépett a családi hagyományokat követve, mindaddig, amíg 1915-ben kivezenyelték a frontra. És a gyerek 11 éves korában, 1922-ben ismerte meg igazán apját, amikor egy számára idegen ember „az előszoba küszöbén megállt, rövid kabát volt rajta – később én örököltém –, posztósapka, tömött hátizsák, s az egyik kezében kis veder szerszámaival, mert a fogság idején sokféle mesterséget folytatott”. Így írja le Mikó Imre a krasznójarszki fogolytáborból 7 év távollét után hazaérkező apával történt találkozását a Csendes Petőfi utca című önéletrajzi posztumusz könyvében, melynek befejezését a halál már nem engedte meg számára.

Nomen est omen. Ezt írta könyve első fejezete elé a szerző, mivel élete és munkássága összeforrt azzal a házzal, amely abban az utcában állt, amelyiknek egyik fele Petőfi, másik fele Avram Iancu nevét viseli. (Ma az utca teljes hosszában Avram Iancuról van elnevezve. – *A szerk. megj.*) Petőfiét, aki a néhány házzal arrébb álló Biasini szállóban töltött néhány napot, amikor Szendrey Júliával visszatérőben volt a koltói nászútról. És Avram Iancuét, akitől nagyanyja mesélt neki gyermekkorában, hogyan látogatta meg néhanapján őket Verespatakon, megöregedve, csalódva a bécsi császár-királyban, és járva a hegyeket, szomorú dalokat furulyázva. És amikor megpihent, megkérdezte a dédapát: ugye nem voltam rossz ember? És megnyugodott, amikor ezt a választ kapta: nem volt Iancu bácsi, az idők voltak rosszak.

Így is lehet emlékezni a múltra, az utca névadóira, a Biasini szálló lakóira, Petőfire, Bălcescúra, Bölöni Farkas Sándorra, Szendrey Júliára, Veronica Miclere és Boncza Bertára. És úgy is, ahogy Petőfi és Bălcescu látogatását megörökítő emléktábla mellé felkerült harma-

dik emléktábla méltatlan és hazug szövege megpróbálja, gyűlöletet szítva, a történelmet meghamisítani. Mi adhatott volna még több indíttatást és útravalót Mikó Imrének, mint a ház szomszédságában levő Házsongárdi Temető, Erdély Panteonja, ahol nemcsak Erdély és az unitárius egyház nagyjai, hanem a Mikó család őseinek sírhantjai jelölték ki életútját és életfilozófiáját.

Számbavéve a múltat, immáron saját sorsára fordítva a szót, a gyerek a háború alatt mint magántanuló végezte iskoláit az Unitárius Kollégiumban, majd 1919-től mint rendes tanuló folytatta tanulmányait. A család felnőtt tagjainak az élete pedig ezalatt jól példázta az értelmiség háború utáni helyzetét Erdélyben.

A fogságból hazatért jogász apa az egyháznál kapott titkár-tanácsosi állást, folytatva nagyapja hagyományait, és tevékenyen részt véve a kisebbségvédelmi munkában is az egyház képviselőjében.

Bíró nagybátyja a Renner börtény kertésztében dolgozott, melynek vezetője az a Kun Sándor volt, aki később bátyja után kivándorolva a Szovjetunióba, „ugyanabban a betegségben halt meg, mint Béla”.

Imre bátyja együtt lakott sógorával, Kelemen Lajossal, és mivel Kelemen Erzsikével együtt sok időt töltöttek a Petőfi utcai házban, mindkettőjük jelentős hatással volt a gyerek fejlődésére.

1928-ban tette le érettségi vizsgáját, és egyetemi tanulmányait a kolozsvári egyetem jogi karán folytatta. Érdeklődése már akkor a nemzetiségi lét, a kisebbségvédelem jogi garanciáinak tanulmányozása irányába fordult,

1930-ban az egyetem mintegy 400 magyar hallgatója először az egyetem szenátusától, majd annak elutasítása után a Köznevelésiügyi Minisztertől engedélyt kér Mikó Imre vezetésével magyar diákegylet létrehozására. Amíg azonban ez a kezdeményezés nem járt sikerrel, Jancsó Béla irányításával és László Dezső szerkesztésében létrehozzák a romániai magyar főiskolások lapját, Erdélyi Fiatalok címen.

A lap és a mozgalom célja demokratikus nemzetiségi jogok biztosítása, a magyar nép, mindenekelőtt a parasztság társadalmi problémáinak feltárása és az együtt élő népek kölcsönös megismertetésének előmozdítása.

Ennek a célkitűzésnek a jegyében jelenik meg 1932-ben a 21 éves Mikó Imre szociográfiai tanulmánya Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés címen, amely feltárta az erdélyi magyar parasztság társadalmi elesettségét és nemzeti-ségi elnyomtatásának az összefüggéseit.

1934-ben jogtudományi doktorátust szerezve 2 évet tölt ösztöndíjasként Párizsban, ahol a

nemzetiség joggal foglalkozó munkákat dolgozta fel a Népszövetség vonatkozó kiadványainak felhasználásával, és ekkor vesz egyértelműen irányt a nemzetközi nemzetiség-jogvédelem alapos megismerésére.

Párizsból visszatérve megírja Az erdélyi kérdés az európai közvélemény előtt 1865–1920 című tanulmányát, és ezzel is bizonyítva felkészültségét, valamint tehetségét, az Országos Magyar Párt titkára lesz 1936–1938 között, majd annak betiltása után 1938–1940 között a Magyar Népközség bukaresti jogvédő irodájának a vezetője. Erről így ír: „Lettem a bal szárny a polgári politikai mozgalomban.”

Ezen időszakban nyert tapasztalatai alapján arra a szomorú következtetésre kénytelen jutni, hogy a magyarság nemzetiségi jogait előíró nemzetközi szerződéseket nem tartják be. Felismerésének alapjául szolgáló anyagokat rendszerezve, összeállítja Huszonkét év című munkáját, amely a téma egyedülálló összefoglalása a mai napig. A második bécsi döntés után, 1940. október 7-én Teleki Pál javaslatára 46 közéleti személyiséget hívnak be a képviselőházba, és közöttük van, mint legfiatalabb, Mikó Imre is. A behívott észak-erdélyi képviselők még ugyanabban az évben létrehozzák az Erdélyi Pártot, melynek először tagja, majd 1941. május 28-tól az elnök gróf Teleki Béla mellett főtitkára lesz.

Ennek keretében Teleki Pál nemzetiségi politikájának megvalósításán fáradozik, a nemzetiségek közötti megbékélés érdekében, melyet egy képviselőházi beszédében így fogalmaz meg: „Az a felfogásunk és azt szeretnők, hogy nyugalmi állapot jöjjön létre a nemzetiségek és a magyarság között,”

Az ország politikájának egyre inkább jobbra tolódása és a háborúban bekövetkezett fordulat; Kállay Miklós külpolitikai irányvonalának, a németektől való fokozatos elszakadásnak felismerése és az annak érdekében történő munkálkodás jellemzi Mikó ezen időszak alatti tevékenységét, beleértve a szervezett munkássággal való kapcsolatfelvételt is. Az észak-erdélyi kommunista mozgalom vezetőjével, Józsa Bélával történő nyílt levélváltása ennek tanúbizonysága. Az 1944. augusztus 23-i romániai fordulat után létrehozzák az Erdélyi Magyar Tanácsot, melynek fő feladatául a háborúból való kilépést tekintik, valamint az anyagi javak és emberi életek mentését.

Tevékenységének értékelésére jellemző, hogy 1944 telén Dunántúlon a nyilasok számon kérik nagybátyjától unokaöccse tevékenységét, akit baloldalinak, kommunistának és árulónak tekintenek.

Itt jegyezzük meg a sors fintoraként, hogy az 1989-es változás után létrehozott rövid életű és

Mikó Imre nevét zászlójára tűző mozgalom ellenkező célkitűzései miatt, a család Afrikában élő legidősebb tagja nyílt levélben volt kénytelen tiltakozni, előadva, hogy Mikó Imre nevét az életművével ellenkező ideológiát hirdetőnek nincs joguk felhasználni.

Visszatérve a háborús időszakra, ezen idő alatt, melynek során nemzetformáló és sorsdöntő kérdések, valamint problémák megoldásával volt elfoglalva, a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem jogi karán mint előadó is foglalkozik tevékenységének jogi alapjaival, és megírja habilitációs munkáját Nemzetiségi jog és nemzetiségi politika címen. A megjelenés időszerűségét az adta meg, hogy 1944-ben volt 75. évfordulója az úgynevezett nemzetiségi törvény megalkotásának. Az 1868. évi XLIV. törvénycikk nemcsak Magyarországon, hanem Közép-Európában is az első hatályos jogszabálygyűjtemény volt, amely a nemzetiségi jogokat egyetlen önálló törvénycikkben összefoglalva az alkotmány szerves részévé tette. *Nomen est omen.* Tevékenysége jutalmául megismétlődik az apa harminc év előtti sorsa: hadifogolyként a Szovjetunióba viszik, és Csehoz szülővárosában, Taganrogbán tölt éveket. Ahogy az apa románul tanult a hadifogságba, miután értesült az erdélyi változásokról, ő a három hazai nyelv és az angol, valamint francia ismerete mellé megtanul oroszul.

Hazatérve tíz esztendeig tanít a Brassai Líceumban orosz nyelvet és irodalmat – mert közben tanári diplomát is szerzett belőle –, tanácskönyveket ír, orosz klasszikusokat is fordít.

Majd az 1950-es évek végén elbocsátják tanári állásából és bolti, utcai könyvárúsként tartja el családját. De nem adja fel. Így ír erről Beke György: „A vásárló diákok közül nagyon-nagyon kevesen tudják, hogy az előzőkeny, mindig derűs kiszolgáló nemcsak történelmi nevet hordoz, hanem történelmi életet is, családja és önmaga révén az erdélyi értelmiségi nemzedékek folytonossága nyúlik át a jelenbe és a jövőbe, a konok élni akarás és mélyen puritán tisztesség, emberség jogán.”

Közben ír. A fordítások során elleste az esszéírás műhelytitkait, elsajátította mesterségbeli fogásait. Idézzük a Honpolgárok és világpolgárok című könyvének előszavát, ahol az esszé műfaji sajátosságáról ír.

A műfaj védelmében

Boldog az a szakember, aki teljesen el tud merülni tanulmányai tárnájában, kinek számára a tudomány személytelen, s akit csak az adatok téglarakása és az értelmezés kötőanyaga, nem pedig a köművesek buzgalma érdekel. Tudja, hogy tudományt művel, ismeri barátait és ellenégeit.

Boldog az elbeszélő, aki – ha történetesen tudósról ír – nem azzal törődik, hogy hőse egy lépéssel vagy egy mérőfölddel jutott-e előre az igazsághoz vezető úton, hanem csak az embert keresi benne, akár a górcső, akár a sakktábla mellett nyilatkozzék is meg. Tudja, hogy amit ír, az szépirodalom, s a megértést az irodalombarátoktól várja.

De mit tegyen az, aki egyforma érdeklődéssel fordul a mester és a mű felé, s nem akarja elválasztani egymástól a világban lejátszódó emberi és az emberben lejátszódó világot? Különösen, ha a múltnak egy olyan hatásterületén keresi az embert, mint a társadalomtudomány, az állambölcsélet, a művelődéspolitikai. Az ilyent az irodalombarátok a szakemberhez küldik, hogy nekik magyarázza homousiont, a szakma ismerői pedig a műítélésben, mert ő bizonyára több megértést tanúsít a szakdolgozatok lírai kitérői iránt.

Pedig ez az út sem járatlan. Filozófusok indultak el rajta, „a tudvágyat szakhoz nem kötik”, történetírók szélesítették ki, mert a történelem átfogja az egész látóhatárt, irodalomtörténetesek tették járhatóvá, az igazi irodalomtudomány ugyanis egy kissé mindig művészet. S bár a PEN Club fogalmában ez a megtűrt műfaj a verssel és novellával egyenjogúvá lett, azért mégis – mint a hibridek általában – védelemre szorul. És magyarázatra. Még a lexikonok is gyakran megfélekednek az esszéről.

Bölöni Farkas Sándorról, Brassairól, Babesről, Macchiavelliről, Morusról, Rousseau-ról jelennek meg esszéi. Majd ezt követik a Honpolgárok és világpolgárok, Orbán Balázs nyomdokain, A bércre esett fa című tanulmányai. És jönnek az életregények: Az utolsó erdélyi polihisztor, Petőfi Erdélyben, Akik előttem jártak. Végül visszatérés a régi témához: Nyelv és jog, Nemzet és nemzetiség, Nyelvhasználat és jogtörténet Erdélyben, Az együtt élő nemzetiségek jogegyenlősége. És legutolsónak a befejezetlen Csendes Petőfi utca. Melynek befejezésére már nem jutott idő, pedig addigra már rendeződtek életkörülményei, és nyugodt körülmények között alkotóhatott, 1970–76 között a Kritérium kiadó lektoraként formálta és alakította a magyar nyelvű könyvkiadás arculatát. Mindezek mellett – a családi hagyományokat követve – az Unitárius Egyház főgondnokaként munkálkodott egyháza érdekében. Valóban rá illik a latin mondás, amit hajdanában a latinul tanuló diákok legelőször megtanultak: Ora et labora!

Már a halálos ágyán írta a Csendes Petőfi utca utolsó fejezetét, és bár a fejezet még csak az 1940-es évekkel foglalkozik, a bevezető sorok már előrevetítik a vég közeledtét.

Ó, kedves Petőfi utca

... és benne a régi Zsakó-Mikó ház! Hároméves voltam, amikor mint gyermeket ide hoztak, és remélem, hogy innen már csak vinni fognak – nem is olyan messzire. Nem is tudnék máshol élni huzamosabb ideig. Azt írta a világhírű szomszéd: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.” Hogy mért vagyunk a világon, arra sokféleképpen lehetne felelni. Ezért én inkább úgy mondanám: ha már a világon vagyunk, hát legyünk otthon valahol. S számomra az otthon a családi ház és a temetőaljai utca. Nem Broadway és nem Boul, Mich; ha hivatkoztam is rájuk, csak azért tettem, mert ott jártam is a Petőfi utca járt az eszemben. Még a mi városunkban sem a legszebb vagy műemlékekben leggazdagabb utcája. Mint ahogy én sem vagyok az utca régi és új lakói között a legnevezetesebb. S mégsem tudnék megválni tőle, mert életem elválaszthatatlanul összefonódott egyetlen, hol rozzant, hol hivalkodó házaival, tavasszal megnyírt szilfasorával, egy közepes útszakasszal a Szabók bástyájától a Biasiniig, átvonuló árnyakkal, akik már csak bennem élnek. S most mégis búcsúznom kell a Petőfi utcától, hosszabb időre, mint bármikor.

1977. március 21-én fejezte be földi pályafutását Mikó Imre, és március 29-én a családi hagyományoknak megfelelően a Petőfi utcai ház udvarán, a kőművesek bástyája előtt vettek búcsút tőle a hátramaradtak. Felesége halála után pedig vele együtt végső nyughelyére került a Házsongárdi temető családi sírkertjébe, nem messze azok sírjaitól kiket könyveiben megörökített, vagy akiknek arcképei ott függenek ma is az Unitárius Püspökség dísztermében: Brassai, Berde, Kriza, Bölöni Farkas Sándor, Mikó Lőrinc, Kelemen Lajos, és tágabb körben pedig azok, akik előtte jártak.

Befejezésül hadd mondjam el, amikor ennek az előadásomnak a megtartására vállalkoztam, nem mértem fel a feladat nagyságát. Később jöttem rá, hogy – amint azt a bevezetőben említettem –, itt nem lehetett csak egy írói munkásság bemutatására szorítkozni, itt egy olyan életutat kellett csak nagyon vázlatosan bemutatni, aminek kereteit Európa XX. századi történelme szolgáltatta. Kérem, ezért nézzék el az előadásom fogyatékoságait, mivel Mikó Imre életútjának a bemutatásához nemhogy 20 perc, hanem 20 óra is kevés lenne.

Álljon itt végezetül a családi gyászjelentés néhány szava, amely tökéletesen jellemzi Mikó Imrét: „Alkotóereje teljébe ragadta el őt a halál. Küzdelmes, munkás élete, szerénysége, erkölcsi magatartása mindig példaként fog előttünk állni.” Nem volna ez a szomorú jelentés teljes, ha nem idéznénk Reményik Sándor szavait: „A holtam után ne keressetek, leszek sehol – és mindenütt leszek.”

Egyházközségeink életéből

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

2007. január elsején 10 órától új évet köszöntő áhítatot tartottunk templomunkban, amelyet követően átmentünk a Nagy Ignác utcai templomunkba, hogy a szokásos újévi püspöki fogadáson és istentiszteleten vegyünk részt. Ez alkalommal a szószéki szolgálatot Balázs László főjegyző tartotta. Pálffy László főgondnok helyettes pohárköszöntőt mondott a gyülekezeti teremben.

2007. január 6-án szombaton gyülekezeti termünkben megtartottuk az év első lelkészi találkozóját. Szász Adrienne lelkésznő értékes előadást tartott az egyházközségében rendszeresen megtartott gyermek-istentiszteletekkel kapcsolatos tapasztalatairól. Már több éve minden hónap harmadik vasárnapján gyermek-istentiszteletet tart a gyermekek aktív közreműködésével.

A találkozó második felében a lelkészek közösségében megismerhettük Knut Heidelberg norvég unitárius lelkészt és családját, valamint a beszélgetés során boldogan vettük tudomásul a Norvég Unitárius Egyház megalakulását.

Knut Heidelberg lelkész elmondta, hogy a norvég állam hivatalosan is bejegyezte az Unitárius Egyházat, melynek Ő az egyetlen lelkésze. Egyelőre 57 norvég unitárius van, akik szétszórtnak élnek az ország egész területén. Knut Heidelberg további szervezési tervei között van a gyülekezetépítés. Látogatásával az egyházaink közötti kapcsolatot törekszik megerősíteni, amelynek egyik célja az volt, hogy unitárius lelkészközösségünkben lelki és szellemi támogatást találjon munkája folytatása ér-

Lelkészi találkozó

Knut Heidelberg

dekében. Lelkésztalálkozónkat közös áhítattal zártuk, mely alkalommal mindannyian örömmel fogadtuk Knut Heidelberg lelkészt közösségünkbe, és egyházépítői munkájára Isten áldását kértük.

2007. január 7-én, vasárnap istentiszteletünk keretében a szószéki szolgálatot Knut Heidelberg lelkész tartotta norvég nyelven, Léta Sándor angol nyelven írott szövegből fordított. Nagy élmény volt mindannyiunk számára, hogy norvég testvéreink velünk együtt ünnepelték egyházunk megalakulásának évfordulóját, az 1568. január 6–13. között tartott tordai országgyűlésen kimondott lelkiismereti és vallásszabadság törvénybe iktatását.

Ugyanezen vasárnapon gyülekezeti termünkben megnyitottuk Bencze Márton gyapjúból készült népi termékeinek a kiállítását. A megnyitó beszédet Bajor Imre, a Ceglédi Népművészeti Egyesület alelnöke tartotta. A kiállítást három vasárnapon keresztül lehetett megtekinteni.

A torockóiak nyolcadik budapesti találkozójára 2007. január 20-án, szombaton 16–21 óra között gyülekezeti termünkben került sor.

Léta Sándor lelkész áhítása után a megjelent Torockóról elszármazottak beszámolót hallhattak Csonkáné Rác Katalin szervezőtől, aki részletesen beszámolt a 2006. évi Torockón történt eseményekről, változásokról.

Léta Sándor

Csiszér Katalin bemutatkozása

1980 április 22-én születtem Nyárádszeredába. A közép-nyárádmenti szerény kis falu Szentháromság nyújtott feledhetetlen gyermekkort. Itt nevelkedtem, itt ismerhettem meg az unitárius vallás egyszerűségét, miszerint hiszem és vallom, hogy „egy az Isten, más és több nem volt és nincsen...”

1987 szeptemberében írtak be szüleim a Szentháromsági Általános Iskolába mint első osztályos kisdíákot.

Unitárius Egyházközségünk akkori beszolgáló lelkésze Török Elek ösztönzésére 1994-ben a székelykeresztúri „Orbán Balázs Elméleti Liceum” humán-teológiai osztályának diákja lettem. Életem első nagy kihívásának tekintetem falumból való eltávozást, hiszen nem a legközelebbi Marosvásárhelyre mentem középiskolába – mint falumbeli diákok zöme – hanem számomra teljesen távoli, idegen városba, ahonnan nagyon körülményes volt a hazamegytel. Mint egyszerű, falusi kisdíák, nagyon ne-

hezen tudtam elfogadni a bentlakásos életmódot, a szigorú, magas fokú tanulási követelményeket. Hétköznapi minden reggel áhítaton vetünk részt, ezt követően vallásórák sorozata töltötte ki tanmenetünket, hét végén minden vasárnap kötelező volt részt venni az istentiszteleteken. Órarendünk a vallásórák mellett kántorképzéssel is ki volt bővítvén.

Sikeres érettségi vizsga után 1998-ban felvételt nyertem a Marosvásárhelyi Református Kántor-Tanítóképzőbe, ahol párhuzamosan végeztem a „Károli Gáspár Egyetem” nagykorösi főiskolai karán lévő tanítóképzőt.

2001-től a Marosköröi Szentháromság-Kisadorján Egyházközség okleveles énekvezére lettem és a Szentháromsági Általános Iskola tanítója.

Szakmai végzettségeim segítségével színjátzó csoportot és kórust vezettem. Igyekeztem minden szervezésbe bevonni a gyerekeket, ünnepek alkalmával vallásfelekezeti különbség nélkül faluközségünk templomaiban alkalma-
makhoz illő műsorokkal léptünk fel.

2006. november 1-től vallást oktatok a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben. Megtiszteltetésnek érzem, hogy ebben az egyházközségben gyerekeket taníthatok, hogy átadhatom mindazt, amit unitárius hittel érzek és vallok.

Megköszönöm Istennek irántam való atyai szeretetét, hogy ide elvezérelt, nem utolsó sorban Léta Sándor lelkésznek és híveinek, hogy olyan nagy szeretettel fogadtak be gyülekezetükbe.

Isten áldja Önöket!

Csiszér Katalin

Bereg

Az együttműködés öröme

Közösségépítés – közösségerősítés az UART-ban

Mire lehet büszke az Unitárius Alkotók Társasága (UART) a 2006-os esztendőben?

Elsősorban arra, hogy mind a gyökereknél (beregi unitárius szórvány) mind a régiókban megerősödött.

A beregi unitárius szórványban a Partium Műhely visszahatásaként megindult egy kis unitárius és univerzalista gyülekezeti csoport-szerveződés. Így mára megindult egy művészeti közösségépítés is a roma gyülekezet mellett (mátészalkai, nyíregyházi és debreceni alkotók-ból).

Jól működik az UART égisze alatt a pécsi, a beregi és a debreceni csoport. Szerveződében van egy szegedi és egy miskolci csoport.

Visszatérő feladatunk, hogy először is belülről megerősítsük egymást, mert ha lelkileg erősek vagyunk, akkor minden megy a maga útján az eszményképeink, Ratkó József és Balázs Ferenc szellemében.

Egyrészt Ratkó József költő tiszta magyarságtudata és keménysége, másrészt Balázs Ferenc másokért való áldozatos cselekvése, a közösségépítő apostol követése együttgondolko-

dásra és közös munkálkodásra készítetnek mindannyiunkat. A hozzájuk való viszonyulásunk a vanból a lehetségesbe emel.

Ennek szellemében 2007-ben a legfontosabb teendő a Partium Műhely megerősítése és a Partium, lapunk szerkesztőgárdájának véglegesítése.

A szerkesztőség az UART választmányából kerül ki.

AZ UART működési szerkezete

A választmányi tagok:

Biró Albert, Dusa Lajos, Elekes Andor, Felhős Szabolcs, Gergely Felicián, Kelemen Miklós, Léta Sándor, Sikó Ágnes, Schmidt Gábor és Tirnován Tamás.

A választmányi tagok feladata, hogy megerősítsék a vidéki tagszervezetek munkáját. A beregi és a debreceni csoportot Dusa Lajos, Magyarosi Árpád és Felhős Szabolcs segíti, a pécsi csoportot Sikó Ágnes, a pápai csoportot pedig Tirnován Tamás irányítja.

Az UART ez évi legfontosabb feladata az Unitárius Évkönyv szerkesztőségének összeállítását a MUE elnökségének támogatásával, illetve segítségével.

Másrészt tovább kell építenünk a partiumi kapcsolatot Nagykárolyban és Nagyváradon, mivel az ő segítségükkel egészen Temesvárig szélesíthetjük a Partium, lapunk vonzáskörzetét, ugyanakkor a beregi önkormányzatok közreműködésével pedig Ungvárig terjeszkedhetünk a keleti régióban.

Így a Partium Ungvártól Temesvárig foghatná át a tágabb értelemben vett keleti és dél-keleti régiók partiumi területét.

Ami az Unitárius Évkönyvet illeti, hiánypótló munka lenne, mivel évtizedek óta egyházunk nem adott ki ilyen kalendárium jellegű, összegző alkotást.

Mi a következő fejezeteket tervezzük az évkönyvben:

1. Beköszöntő (főgondnok úr részéről)
2. Püspöki újévi pásztorlevél
3. Kalendárium
4. Névnapi ABC rendben
5. Egyházi és nemzeti ünnepeink
6. Egyházi események és évfordulók
7. Ránk bízott örökség
8. Egyházközseink és szórványai, ill. egyesületeink életéből
9. Akikre büszkék vagyunk
10. Az UART alkotóinak munkáiból.

Az UART életében fontos a bázisok (telephelyek) kiépítése és működtetése. A Balázs Ferenc alkotótábor beindítása már az előző évben elkezdődött a dunafüredi egyházi üdülőben.

A Partium Műhely tagjai

Ezen a nyáron életre kell hívnunk egy ütőképű alkotótábort.

Folytatnunk kell a vásárosnaményi-olcsvaapáti bázis építését, idén májusban szellemi és lelki eszményképünk Balázs Ferenc halálának 70. évfordulójára emlékezünk egy kis ünnepség keretében, amikor is az UART alkotóinak körében kiosztjuk a Balázs Ferenc-díjakat.

Országos ténykedésünk közepette gondolkodnunk kell a dél-alföldi régióra is. Idén kiépítjük a hódmezővásárhelyi-szegedi üdülőtelepet, ifjúsági tábor létrehozásával.

*

Végezetül felvázolom az UART 2007-es évi programtervezetét:

1. Májusban a vásárosnaményi-olcsvaapáti bázison Balázs Ferenc halálának 70. évfordulójára emlékezünk.

2. A Partium Műhely tavaszi irodalmi estjei Nyíregyháza–Debrecen körzetében.

3. Dunafüredi szeretetvendégség a beregi alapítók – az alkotótábor megnyitása a nyáron.

4. Partium Műhely az Unitárius Könyvesboltban.

5. Az UART őszi körútja a Dél-Alföldön (Füzesgyarmat – Gyula, Hódmezővásárhely – Szeged).

6. Szilveszteri számvetés az UART éves tevékenységéről az olcsvaapáti bázison.

Ha kis lépésekben is, de fokozatosan haladunk előre. Erős fundamentumunk a Partium Műhely, amely a Partium folyóiratunkban mérhető le, s nagy előrelépés lenne, ha az Unitárius Évkönyv is a műhelyből kerülhetne ki.

Ehhez tökéletes együttműködésre van szükség az UART és a MUE elnöksége között, illetve az alkotó művészek, az egyházközösségek és az UART vezetősége között szélesebb szinten.

Felhős Szabolcs

Pestszentlőrinc

Karácsonyi hangulatban

2006. december 17-én már kora délelőtt nagy volt a sürgés-forgás a havanna-lakótelepi unitárius templom környékén.

Finom illatok terjedtek szét a templomban és közvetlen közelében. A hívek gyerekei a gyülekezeti teremben készítették a finomabbnál finomabb Karácsonyi ünnepi süteményeket. Öröm volt látni ezt a nagy buzgalmat. A gyülekezet lelkésze és a felnőtt résztvevők szakavatott irányítása alatt készültek a gusztusos, étkezésre csábító sütik.

A buzgalomnak azonban hamarosan véget kellett vetni, de addigra a munka dandárja is elkészült, mert pontban 11.00 órakor a templomban – szintén Szász Adrienne lelkesítő vezetésével – gyermek-istentisztelet volt. Ezen a gyülekezet gyerekei és a közelben lévő Gyermek-

Átmeneti Otthona kis lakói adtak műsort, amelyet Szász Adrienne „szakított csak meg”, azaz, hogy a gyerekek és a felnőtt hívek előtt levetítette gyermekkoruk legkedvesebb meséjének diafilmjét. Erre az alkalomra jelent meg a „Napraforgó” című helyi unitárius lap első évfolyamának első száma. Ennek létrehozásában nagy szerepet vállalt felelős kiadóként és egyben szerkesztőként is Szász Adrienne, valamint a szerkesztésben társa volt még Ágoston István, a szép nyomdai kivitelezés pedig Schmidt Gábor munkáját dicséri. Jó lenne, ha ez a lap továbbra is megjelenhetne! Jelentős fórumává válhatna a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközösségnek ez a hasznos és tartalmilag és kivitelezéssel is nagyon színvonalas és érdekes kiadvány!

Halász István

Füzesgyarmat

Így élünk és dolgozunk Füzesgyarmaton és a Gyula és környéke szórványgyülekezetben

„Hótalan a hegyek inge” – írta a nemrég elvesztett Nagy Gáspár. Hótalan az Alföld inge is, de – a költő gondolatát követve – nem volt mentség, fehér paplan, se hó, sem hold nem világolt, mégis fölragyogott a jászol, lehet, hogy nem volt ajándék, semmi tömjén, sírt Boldizsár, Menyhért meg mindannyian, de angyalaink jelen voltak és el kellett érni Betlehembe. Nekünk is sikerült. Amiket Isten segédelmével megálmodtunk és megterveztük, megadta a kis gyülekezet tagjainak a Mindenható.

A másfélszáz lelket számláló közösség egyharmada élt az Úrvacsora jegyeivel a három helyen tartott istentiszteletünkön. A legmegha-

tóbb együttlét Szilveszter éjszakáján volt. Talán egyedülként ez országban, minden évben fél tizenkettőkor istentiszteletet tartunk, búcsúztatva az óévet és köszöntve az újat. Most azzal az élménnyel indultunk a templomba, hogy előtte 11 órakor együtt sírtunk az erdélyi testvéreink nagy álmának részbeni megvalósulása felett érzett örömben. Most már lehet határok feletti közös haza, de hogyan tovább egy megnyomorított, mostohaként viselkedő anyaországgal és egy, még mindig gyötört, kirekesztett nemzettest életével.

Újév hajnalán a vonat a főváros felé vitt a püspöki templomban tartott istentiszteletre.

Közel 100 érdeklődővel osztottam meg az éjszakai örömet és kétségek sorát, de egy dolog szinte biztosnak látszik. Megfelelő, aprólékos, körültekintő, szaktekintélyek által végzett munkával, mindenkinek jó, senkinek hátrányt nem okozó eredménnyel meg fogjuk valósítani oly sokunknak dédelgetett álmát, amikor az igazságos Mátyás király városa, a magyar unitarizmus bölcsője, kincses Kolozsvár lesz ismét a történelmi Magyar Unitárius Egyház egyedüli központja!

Ezen az istentiszteleten Léta Sándor felolvasva Rázmány Csaba püspöknek a gyülekezetekhez intézett újévi pásztorlevelét. Főpásztorunk egészségéért is imádkoztunk, hogy minél hamarabb térhessen vissza hivatalába. Az istentisztelet utáni szeretetteljes fogadáson, a gyülekezeti teremben Pálffy László főgondnok-helyettes köszöntötte a jelenlévőket, kitérve az elmúlt év közös eredményeire és buzdítva az új esztendőben ránk váró feladatok teljesítése érdekében való nagyobb testvéri összefogásra.

Január 6-án Budapesten, a Bartók Béla Egyházközség gyülekezeti termében és templomában lelkészi értekezlet után ünnepélyesen áldásunkat adtuk **Knut Heidelberg** norvég lel-

lés 439. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi istentisztelet után, számos érdeklődő jelenlétében. *Január 15. és 27. között* zajlottak az ökumenikus imaheti rendezvények, amelyekről egy összefoglaló elemzésben írtunk egy másik cikkben. Az eredmény és visszhang kiváló volt. *Január 18-án* a polgármesteri hivatalban a 2007. évi programokról tárgyaltunk, egyeztetünk. *Január 20-án* temettük el Darvason egyik kedves, szimpatizáns hívünket, Verebi Sándort, aki 76. életévében tért meg Teremtőjéhez. Hatalmas résztvevő sokaság búcsúzott attól az embertől, aki életében annyit küzdött, dolgozott és igyekezett mindenhol helytállni, az embertársaival jót tenni. Erdélyt is megjárta velünk, dalárdánknak is tagja volt. Pihenjen csendesen. *Január 27-én* megtartottuk ez évi első irodalmi estünket Kosztolányi Dezsőről. A következő *február 24-én* lesz, amelyen Babits Mihály műveivel foglalkozunk lelkes kis csapatunkkal. *Január 28-án* istentiszteletet, hitelesítő órát tartottunk a Borostyánkert Idősek Otthonában.

Február 8-án a polgármesteri hivatalban Füzesgyarmat város építészeti tervét vitattuk meg. *Február 18-án* istentiszteletet tartottunk Gyulán, az Esze Tamás utca 2. szám alatti házban. *Február 25-én* gyermek-istentisztelettel kezdődő szeretetvendégséget tartottunk, amelyen a szolgálatot Homoki Vivien és Zs. Nagy Sándor hittanórás növendékek tartották.

Március hónapja is rohamosan közeledik a maga ünnepeivel. A *február 24-i* farsangbúcsúztató a nyitánya a sok megemlékezésnek, ünnepségnek, ahol dalárdistáinkkal fellépünk. *Március 4-én* Békéscsabán, a Vasutasok Házában a bélmegyeriekkal együtt énekelünk. *Március 8-án* Gyomaendrődön lesz találkozóink a dalárdánk és a mi szereplésünkkel. *Március 15-én* a váro-

si közös ünneplés és a gondnokkal való koszorúzás után a templomkertünkben lévő emlékműnél megemlékezést tartunk, amit virágozással fejezünk be. *Március 31-én*, délután 5 órakor az irodalmi estek sorában Tóth Árpád költő életművéből adunk elő verseket. Közben a bőjti időszak jó alkalom lesz arra, hogy a húsvéti várakozás mellett a Passiónk előadására is méltóképpen felkészüljünk. Munkálkodásunkra Isten áldását kérjük.

(BL)

Gyermek-istentisztelet Füzesgyarmaton, szolgálnak: Zs. Nagy Sándor és Homoki Vivien

kész munkájára, aki a messzi északi országban az unitárius eszmék elfogadjaként szervezi és igyekszik a norvég állammal is elismertetni a Norvég Unitárius Egyházat. Isten áldja meg életét! *Január 7-én* számoltunk be az istentiszteleten az egyházközségünk 2006. évi fontosabb eseményeiről, szertartásainkról, aranykönyvi adományozásainkról. Volt sok-sok ünnep, kétfélmillió forint feletti aranykönyvi bejegyzés, 1 konfirmálás, 5 keresztelezés és sajnos 8 temetés is. *Január 14-én* tartottuk számadó egyházközségi közgyűlésünket a tordai országgyű-

„Szeretném magam megmutatni, hogy látva lássanak, hogy látva lássanak...”

(Működő egyházi és világi ökuménia a felekezeti kisebbség szemszögéből)

Az elmúlt esztendő alatt sok olyan esemény volt szép hazánk e táján, Füzesgyarmaton és környékén, ami arra indított, hogy érdemes foglalkozni ezzel a témával. Nem teológiai értekezés kíván ez lenni, még csak nem is vitairat. Sokkal inkább kis felekezetként, kis közösségként az Ady által is megfogalmazott indíték gyakorlati megjelentetésének bemutatása olyan körülmények között, ahol számbelileg szinte észrevehetetlenek vagyunk egy hatalmas református, katolikus és ateista tengerben. Nem kívánunk receptet adni, hiszen minden vidék, város, falu más és más. Arra is szükségtelen felhívni a figyelmet, hogy ez a bizonyos ökumené inkább még a „nagyok” kedves játéka itt hazánkban, mert a nagy testvérfelekezetek bizony nehezen vesznek tudomást rólunk (ezt teszi az állam is!), kihagynak, kifelejtene, főként ha nem hajt minket az adys kényszer is vallásos-egyházi örökségeink, értékeink védelme mellett: „szeretném magam megmutatni, / hogy látva lássanak, hogy látva lássanak.”

Mindjárt két évtizedes megfeszített munkánk eredményeként Békés megyében, a kormányok és megyei vezetések változásától függetlenül valamire jutottunk, hiszen minden havi megyei gyűlésre hivatalosok vagyunk, megkapjuk a gyűlések teljes anyagát, megyei állami rendezvényeken ott vagyunk és szolgálunk a történelmi felekezetek sorában. Gyulán nem kellett kilincseljünk valamelyik egyház ajtaján imateremért, hogy a visszautasítás majd elkerüljön, mert a civil szervezetekkel való jó kapcsolat eredményeként bensőséges hajlékot kaptunk erre a célra majdnem ingyen. Az a tény, hogy több klub munkájában részt veszünk itt-hon és Bélmegyeren, dalárdákat vezetünk, és 15-20 alkalommal jelenünk meg évente megyeszerte, fellépéseket is vállalva a dalárdával és feleségemmel ketten is, ismer a megye, és azt is tudják a média tudósításaiból, hogy azt unitárius lelkészként, püspökhelyettesként, most már lovagrendi tábori püspökként végezzük, jó hírnevet szerezve egyházunknak. Ezeken a több százas találkozókön összefutunk megyei vezetőkkel, civil szervezetek elnökeivel, aminek eredményeként bevonnak a megyei irányítás különböző testületeibe: pl. megyei nyugdíjas tanács, vagy most legújabban a vallásügyi, etnikai, kisebbségi bizottságba. Lehetne még folytatni, és az eredményeket látva, szerénytelenül nélkül azt a hatalmas munkát egyszer fel lehetne sorolni.

De szóljunk most az egyházi vonalon élő együttműködésről. A sorrendet azért nem tartom fontosnak, mert be kell vallanom, hogy a közel két évtized alatt ezen a téren sokkal nehezebben ment az ökumené megvalósítása. A kezdeményezések tőlünk indultak. Az ismert és a sok ismeretlen tényező miatt a kis Benjámín hangja sokszor visszhangtalanul maradt az említett, kemény kálvinista és a sok lelkészcséres katolikus közegben. A mai helyzet ismeretében nem érdemes az okokat tovább boncolni. Nincs meg az a hangulat, amit az 1990-es beiktatáson így fogalmazott meg az akkori helybeli lelkész: „Vegyék tudomásul, hogy mi vagyunk itt többségben és a mi szavunk, akarattunk a döntő.” Hála Istennek e keresztényietlen prófécia nem teljesedett be. Lelkészváltások jöttek mindkét felekezetről, mi maradtunk és dolgoztunk. Érdekes volt, hogy alig egy évnyi munkánk után az imatermünket bérlő baptisták eltűntek a faluból is, a vidékről is, látván, hogy nincs vadászterületük a megváltozott körülmények között.

Az együttműködés az idők otthonában tartott ökumenikus Karácsonyokkal kezdődött, ahova havonként járunk, de az egy unitárius hívünk mellett sok más vallású van jelen istentiszteleteinken. A falu, majd városka ébresztése a sok emléktábla, szobor-, zászló-, kopjafaavatással egybekötött ünnepségekkel folytatódott, ahonnan már nem vonhatták ki magukat a más felekezetűek sem. A hívek jöttek és a papjaik is eljöttek meghívásainkra. Az Isten most két olyan szolgatársat állított ide, akiknek hitvallásukban benne van az ökumené gyakorlati megvalósítása is. A katolikusoknak nem helyben van a papjuk, hanem a szomszédos Szeghalmon, Tildy Zoltán egykori szolgálóhelyén. Bár a nagy visszhangot kiváltó eseményekről egy-egy mondat erejéig írtunk lapunkban, jusson még egy kevés hely a bővebb ismertetésükre is.

Az elmúlt év két nagy évfordulójáról nagyon sokan megemlékeztünk. A júliusi Bartók megemlékezésen is szép számmal voltak más vallásúak és néhány lelkész is, de a szabadságok ideje miatt elmaradtak az ismert arcok. Jött az 1956-os évforduló. Kezdeményeztem, hogy a város tartsa a megemlékezéseket a templomokban. Az önkormányzat el is fogadta és vállalta a kiadások fő részét. Minden mást nekünk kellett megszervezni, amiben segítségünkre volt a Művelődési Intézmények is.

Az ünnepség színvonalát emelendő, meghívtuk a Nemzetközi Szent György Vitézei Lovag-

rend Londonban élő Nagymesterét, Dr. Kárá-szy-Kulin János nyugalmazott vezérőrnagyot is, aki megjelent 16 lovagtársával. A református templomban volt az ünnepi testületi ülés, amit a polgármester köszöntője követett, majd a lelkészek ökumenikus áhítata és alkalmi műsor a Békéscsabai Színház közreműködésével, majd a lovagrend tábori püspökeként köszöntöttem a rendkívüli vendégeinket. Azután kivonultunk az 56-os kopjafához koszorúzni. Majd következett a mi templomunkban a megemlékezés és az emléktábla leleplezése. A Nagymester csodálatos beszédét versek követték, amelyek közt Zoltáni Zsolt gitár- és énekművész gyönyörű műsorát adta elő. Akárcsak a nyári ünnepünkön, most is szerepeltek dalárdistáink szép hittvalló énekekkel. A „megbékélés” ebédje előtt a templomkertünkben megkoszorúztuk az 1956-os emlékművünket, amit 2001-ben emeltünk és Tőkés László püspök szentelt fel. Hogy mennyit kellett talpalni, ahogy szoktuk mondani, ahhoz, hogy ezt a nagyszerű megemlékezést megrendezhessük, annak felvázolásához nem elég sem a hely sem az idő.

Az „engesztelődés” asztalának megterítéséhez híveink, szimpatizánsaink mellett nagyban hozzájárult a Vadásztársaság elnöke, Csák István és csapata is, biztosítva az alapanyagot.

Együttműködés-ökumené vallások között, hívők és más világlátásúak között lehetséges, sok és türelmes munka után, akár évtizedet is várva – ezt bizonyította ez az 56-os évforduló is. Szólnunk kell arról is, hogy ugyancsak a kezdeményezésünkre, és a városvezetés által a „gondjainkra bízott” Városi Karácsonyt is ilyen szellemben és összefogással készítettük elő. Két presbiterasszonyom, egy tucatnyi hittanósom, valamint az irodalmi estjeinken és az angolóráimon résztvevők némelyike képezte a csapat magvát. A betlehemes játék köré felvonult a négy iskolánk mintegy 200 tanulója és a Népdalkör, kiegészülve a dalárdistáinkkal. A betanításokat az általam szalagokra énekelt dalokból az ügyszerető pedagógusok végezték az iskolákban és az énekkarban. A Népdalkör is megtanulta karácsonyi énekeinket. A lelkészeknek is elvittem a dalokat, hogy hittanóránkon tanítsák be. Rengeteg sok más munkánk és besegítők fáradozása nyomán mintegy 1000 embernek (fele gyermek volt!) szereztünk szép estét, amihez hozzájárult a polgármesteri hivatal több százszáz ajándéka a gyermekeknek. Megható volt látni a felekezet papjait, amint az egyházközség ajándékát osztogatják a gyerekek között.

A felekezetenként megtartott Szent Este délelőttjén a katolikus kápolnában vettünk részt az ünnepen, fellépést is vállalva, délután pedig a katolikus lelkész volt ott a reformátusok majd a mi ünnepségünkön. A mi ünnepünk

végére megérkeztek a református lelkészek is a fiatal légátus házaspárral, hogy meglátogassák templomunkat és megismerkedhessenek velünk is.

Az új esztendő elhozta az egyetemes imahét idejét. A hivatalos imahét előtti héten már elkezdődött a meghívásos prédikálás, hogy lehessen igehirdetőt „elkapni”. Mi a két hét alatt hat alkalommal szolgáltunk, mindig szeretetvendégséggel fejezve be az együttléteket. Két alkalommal Váncsodon a baráti református gyülekezetben, akik mindig ott vannak a mi nyári búcsúnkon is. Dévaványa református gyülekezete is meghívott egy estére. Itthon a katolikus templomban prédikáltam, majd a mi templomunkban hallgathattuk a katolikus lelkész prédikációját és a református lelkész szolgálatát az enyém mellett. A hét utolsó napján a reformátusoknál voltunk jelen híveinkkel, miközben mi még a könyvtárban megtartottuk az év első irodalmi estjét, Kosztolányi Dezső életét ismertetve és verseit olvasva sikeresen.

Hogy ne lankadjon az ökuménia „működtese”, nagypéntekre, illetve nagyhétre készültünk az Unitárius Passió előadásával, ami már a múlt évben is sikeres volt mindhárom felekezet templomában. A „szereplők” közt természetesen mások mellett ott énekelnek a lelkészek is!

Február 17-én utolsó útjára kísértük és eltemettük a közeli Darvason **özv. Szilágyi Imréné Nagy Jolán**, 79 évet élt testvérünket. Az egykori Dalárdánk hűséges tagja volt férjével és nagyobbik vejével együtt, ma már az égi énekkarban vannak együtt. Joli néni élete végén súlyos keresztet hordozott, gondos ápolásra szorult, otthon és az idősek otthonában. Tolókocsiba kényszerülve is megtartotta hitét, életvidámságát. Két lánya, 4 unoka és 3 dédunoka, sok-sok rokona, nagyszámú végtisztességteljes búcsúzott tőle. Nyugalma legyen csendes!

Február 20-án Bélmegyeren eltemettük az 59 éves korában elhunyt **Pelbát Imre** testvérünket. Néhány éve súlyos betegség támadta meg, hittel, bizakodással vállalta a műtéteket, a gyógykezelést, mert aggódó szerettei vették körül, és nagyon szeretett volna még sokáig közöttük élni. Ottani klubunknak „nótás kedvű”, életvidám tagja volt, fellépéseinken is részt vett. Édesanyja, testvérei és azok családjai mellett, felesége, három fia, öt unokája búcsúzott fájdalommal tőle, nagy résztvevő sokaság mellett.

Mindkét testvérünk családja ragaszkodott ahhoz, hogy a mi egyszerű, vigasztaló és hitet adó unitárius szertartásunkkal, énekeinkkel búcsúztassuk el szeretteiket.

(BL)

Ökumenikus Imahét Hódmezővásárhelyen

Évek óta Hódmezővásárhelyen is megszervezik az Ökumenikus Imahetet, idén január 21–28-ig, melynek rendkívülisége, hogy az unitáriusok is jelentős résztvevői voltak. De talán ez igazolja, hogy az összetartozás, az együttgondolkodás a cél, s nem széttagolása, megkülönböztetése az istenhívőknek.

A hét egymást követő délutánjain más-más egyház szervezésében különböző vallást képviselő neves lelkészek prédikáltak (Gyulai Endre nyugalmazott püspök, Ribár János evangélikus esperes, dr. Fekete Károly református teológiai tanár, dr. Mészáros Kálmán, a Baptista Egyház elnöke. Kászoni József budapesti unitárius lelkész.)

Minden délután 5-kor zsúfolásig megteltek a meleg templomok, imatermek. Az órás szertartás kötetlen beszélgetéssel folytatódott teázás

mellett. A nagy kiterjedésű városban réglátott ismerősök, barátok találtak egymásra.

Január 23-án, kedden a Csúcsi Református Egyház lelkész-nője Börzsönyiné Kádár Katalin, Kászoni József tiszteletes urat hívta meg prédikálni. A sok idősnek is megfelelő szép orgánummal, okfejtéssel nyitotta meg a szívet beszédével. A köszöntések, mosolyok elárulták, hogy célját elérte.

Január 26-án, pénteken a hétköznapi túlsúlyolt munkák ellenére sikerült lelkekre ható, meleg hangulatú, szeretetvendégséggel záruló összejövetelt teremteni az Unitárius Parókián.

A meghívott lelkész Budapestről dr. Mészáros Kálmán, a Baptista Egyház elnöke volt, aki az aznapi ajánlott ígét olvasta fel, melyre prédikációját építette. A hatás újra felemelő volt. E rendezvény példaértékű.

dr. Benczédiné Szabó Gabi

Hírek a Duna-Tiszaközi Szórványegyházközség életéből

A lelkész, a szórványgondnok és felesége társaságában részt vett Veresegyházán és Gödöllőn, az 1956-os forradalom és szabadságharc leverésének 50-ik évfordulóján rendezett ünnepségen.

Az említettek jelen voltak a MVSZ Szent László Akadémia és a Kőrösi Csoma Sándor Magyar Egyetem 2006. december 8-án a Magyarok Házában rendezett Szentkatolnai Bálint Gábor konferenciáján. A rendezvényen hazai és külföldi szakemberek értékelték újra a nagy keletutazó, valamint az első nemzetközi hírű mongolista szakember tudományos eredményeit.

Az előadók sorában e sorok írója Bálint Gábornak az Unitárius Egyházhoz való viszonyát mutatta be.

A kecskeméti szórványközpontban december 25-én, 11 órai kezdettel tartottunk úrvacsoraosztással egybekötött karácsonyi istentiszteletet, majd a gyermekeknek karácsonyi csomagosztást. Az utóbbi Szalontainé Kisgyörgy Zsuzsa áldozatészségét dicséri. Az istentiszteleten jelen voltak a kecskeméti, a hetényegyházi, a ladánybenei s a kiskunfélegyházi hívek 20-as létszámmal.

Kelemen Miklós

210 éve, 1797. június 16-án született
Brassai Sámuel polihisztor, szakíró
és 110 éve, 1897. június 24-én halt meg.

Emlékezzünk!

70 éve, 1937. május 22-én halt meg
Balázs Ferenc lelkész.

rövid életjel az unitárius ifjúságról

Októberi megalakulásunkat követően elkezdtek az unitárius és nem unitárius fiatalokat értesíteni egyletünk működéséről és programjairól. A rendszeressé váló pénteki egyletes délutánok keretében különböző szociális tevékenységeket folytatunk.

Minden alkalom elengedhetetlen kelléke a tea főzés és valamilyen előre megbeszélte melegétel készítése. Általában fél 6 kor találkozunk a Nyugati Kaiser's előtt, gyorsan átbeszéljük mire lenne szükség aznapra, megvettük és ugyanekkor lendülettel álltunk neki elkészíteni a Nagy Ignác utcai konyhában. A terítőken spagetti volt, majd Eszterék révén egy kis tehéntúró, sajt és tejföl landolt az előkészítő asztalon. Ezekből kevertünk gyors feltéteket a tésztára, melynek mennyisége nagymértékben felülmúlta befogadóképességünket, és miután mindenki jóllakott, még mindig ott állt előttünk a fele. Többféle megoldásra gondoltunk a megmaradt tésztát illetően, közöttük szerepelt a Nyugatiban lévő hajléktalanok megvendéglése, mely technikai problémákba ütközött volna, így Gergő testvére vitte el a megmaradt tésztát, mi pedig leszűrtük a tanulságot, hogy kevesebbet vegyünk. Érdekes, szinte állandó kelléke az esteknek a majonézes kukorica, mely nagy népszerűségnek örvend.

A közös főzésen kívül beszélgetésekkel, játékokkal, imával töltjük az időt, de talán nem is az a fontos, hogy mivel, hanem, hogy együtt töltjük, jól érezzük magunkat, annyira, hogy

két hét múlva újból szívesen jövünk. Van úgy, hogy egyhetente is összegyűlnek páran. Volt egy alkalom, amikor moiztunk, Zefirelli: Napfivér, Holdnővér című filmjét néztük meg. Közben melegszendvicset készítettünk és volt sütemény és gyümölcs is. További események lesznek a farsang, illetve ismét megyünk majd elcsendesedni alapítóhelyünkre, Magyarkútra, március végén.

Testvérszervezetünkkel, az erdélyi ODFIE-vel is igyekezünk tartani a kapcsolatot, szép számban készülünk a február végi versmondó és népdaléneklő versenyükön részt venni. Az unitárius ifjúsági egylet működése tehát kicsi, de annál fontosabb lépésekben halad előre, remélve, hogy egy alternatív, lelkeket építő és nem romboló időtöltés képe felkelti a fiatalok érdeklődését. Szükség van egy ilyen helyre is Budapesten, ahol nem csak alkoholt, cigarettát árulnak és zenének mondott ütemes dobolás szól a hangszórókban. Nem csak tudatmódosító szerek különböző kombinációival lehet elfeledni a héten felgyűlt rossz élményeket, helyette jobb feltöltődni a baráti közösség szeretetmelegével és úgy várni az új feladatokat. Talán lehet így is. Megpróbáljuk. Szeretettel várjuk mindazokat, akik csatlakozni szeretnének. Rendezvényeinkről a honlapon lehet érdeklődni:

www.madfie.hu

Jakab Júlia

Nyárádszeredai versmondó és népdaléneklő verseny

2007. február 23–25.

Az ODFIE által az idén megszervezett szavaló- és népdaléneklő verseny több szempontból is különleges volt. Egyrészt ez volt a tizedik alkalom, másrészt most vettek részt legtöbbször a megmérettetésen. De nem is jó, ha ezt a szót használom, megmérettetés, találóbb, ha azt írom izgalom, meglepetés, ismerkedés új élményekkel és emberekkel, s nem utolsó sorban önmagunkkal. Lehetetlen minden egyes percét visszaadni a találkozóknak, de azért igyekezünk egy kis ízelítőt nyújtani azoknak, akik most nem lehettek velünk.

Nyárádszereda, kisváros a Nyárád mentén, Marosvásárhely közelében, meg-

élénkült ezen a hétvégén. Közel 150 fiatal lepte el időnként kisebb nagyobb csoportokban a rendezvények különböző helyszíneit, az iskola termeit, a bentlakást, az étkezdét, az irodalmi tea-házat és a művelődési házat. Mi, a Budapestről jöttünk, hegyek, dombok között kanyarogva, kivilágítatlan utakon autózva találtuk meg végül a várost, egy kis völgyben, kicsit éhesen és kicsit fáva, de mindenképp lelkesen. Visszafelé jövet láthattuk csak meg, hogy miért tűnt az utolsó útszakasz szinte végeláthatatlannak. Mert az is volt, ugyanis a településhez különösen hosszú, kacsaringós út vezet. A helyi legenda szerint a mérnök, aki az utat tervezte nagyon megszeretett egy nyárádszeredai leányt, és annak érdekében, hogy minél több időt tölthessen vele, húzta csavarta a műutat... ha igaz a mese, ha nem, mindenképp érdekesebbé teszi a tájat és gazdagítja képzeletünket.

Péntek estére érkezünk tehát a városkába, amiből először nem sokat láttunk, „csak” mosolygást, rég nem látott ismerősök és számunkra új emberek arcán, s egy óriási vásznat az iskola bejáratánál ezzel a felirattal: „Isten hozott”. Sajnos lekéstük a délutáni versenyre előkészítő műhelymunkát, illetve az Irodalmi tea-házat is, de a vacsorán már teljes emberként vettünk részt. (Igen, mi tudjuk, hogy mikor kell érkezni!) A lelket és testet egyaránt frissítő étkezés után megismerkedtünk szállásadóinkkal, s egy kicsit Nyárádszeredával is. Láthattuk szállásunk felé menet a város főterén álló nagy református templomot és a parkot, illetve a most épülő, egyelőre pirosban álló új unitárius templomot is. Aznap este nekünk korán fellőtték a pizsit és az is biztos, hogy senki számára nem kellett mesét olvasni, hogy álomba merüljön az egész napos utazás után a cserépkályha kellemesen meleg közelében.

Másnap, azaz szombaton volt a verseny, a Nagy Nap, amiért Erdély különböző vidékeiről érkeztek kicsik és nagyok, fiatalabban és idősebbek, hogy megmutassák magukat, tudásukat, tehetségüket, s azt, hogy saját értel-

mezésük által előadott dalok és versek, hogyan teremtenek „a semmiből világokat” (Csokonai Vitéz Mihály: A Magánossághoz). Mivel a fellépők száma az idén rekordot döntött, két helyszínen párhuzamosan szállt a szó, s a dallam, délelőtt és délután, s így nem láthattunk mindenkit, a közönség megoszlott, de szurkolók, barátok így is akadtak, a versenyzők igazán nem mondhatták, hogy: „*Péter aludt, János aludt, Jakab aludt, Máté aludt, és mind aludtak...*” (Dsida Jenő: Nagycsütörtök). Az éneklők többsége a harc helyett a népviseletet vette fel, hiszen inkább támogatták egymást, mint versengtek, s az egyik szünetben a közönség is palérozhatta énektudását az egyik zsűritag, Fejős Gabika segítségével, aki nagyszerű érzékkel vont bele a játékos zenetanulásba zsűritagokat, közönséget, versenyzőt. A versmondók délutánját pedig a Bocskai Társaság verses-zenés összeállítása fűszerezte.

Ahogy telt az idő, egyre közeledett a gála, az eredményhirdetés. A közönség is hangot adott véleményének, hiszen szavazhattunk a nekünk legjobban tetsző három szavalóra, illetve népdaléneklőre. Gazdára letek különböző különdíjak is, s persze a zsűri is felállította a maga sorrendjét. S miután a díjazottak feldolgozták sikerüket, bezsebelték dicséretüket, s az első helyezettek újra, ezúttal, a teljes közönség előtt elmondták/elénekeltek versüket/dalukat, közös énekléssel zártuk a versenynap hivatalos részét, majd elvonultunk a hippy stílusú buliba, ahol mindenki kedvére kitombolhatta az egész napos feszültséget, ülést, álást.

Harmadnap, vasárnap eljött a búcsúzás pillanata, amelyet csak nehezített, hogy még lovagolhattunk is egyet, a

Nyárádszereda mellett fekvő tanyán. De végül is be kellett indítani a motort az autóban, s fogtuk fizikai és az átélt élményektől megtelt lelki csomagjainkat, és elindultunk hazafelé, s így foghattunk neki, többszörös energiával az újabb hétnek. Köszönjük, hogy ott lehettünk!

Kozma Hanna

A KŐHENGERÍTÉS

MK 16,1-8 ÉS ÉZS 6,8

Gellérd Imre

Jézus sírján a nagy kő Pilátuséknak öröm, Jézus híveinek bánat. Pilátus és társai nyugodtan alusznak. Kő van a síron, a halott nem tud feltámadni. Az a sírra hengerített kő egy tragikus hősköltemény befejezése után a pont. Pont, mely után nincs folytatás. Együnk, igyunk, aludjunk, szórakozzunk: kő van a síron. Ne izgassuk magunkat. Pilátuséknak a kő biztonságérzés forrása volt. Nem úgy Jézus követőinek. Számukra a kő bánat, aggodalom, tépelődés, bizonytalanság forrása volt. Ki hengeríti el nekünk a követ? – Így töprengtek a sír felé haladó asszonyok Húsvét hajnalán. Az írások szerint, mikor odaértek, meglepődve látták, hogy a kő el van hengerítve. Hogy ki tette? Az írás nem felel és mi se tépelődjünk ezen. Inkább tekintsük jelképesnek az egészet.

Két világ csapott össze nagypénteken. Pilátusék embertelen, maradi világa és Jézusék emberséges, haladó világa. Ebben az összecsapásban Pilátusék győztek. Bizonyosság rá Jézus sírja a nagy kővel. Van egy közmondás: az sír aki a végén sír; az győz aki a végén győz. A végén pedig Pilátusék sírtak, Jézus hívei győztek.

Jézust nemcsak nagypénteken temették. Kétezer év alatt sokszor eltemették és sokszor hengerítettek követ a sírjára, nehogy feltámadjon.

Az első, aki nagypéntek után eltemette Jézust, a János szerinti evangélium írója volt. Ez az evangélium János nevét viseli, de nem ő írta. Senki se tudja ki írta, de az írója nem ismerte Jézust, azaz félreismerte, s akarva, nem akarva – eltemette a félreértés sírjába. Követ is hengerített rá, nehogy feltámadjon. Ez a kő a személyes tanúbizonyság súlya.

Jézus második temetését Pál apostol rendezte meg. A pogányból lett apostol csodálatosan szép tanításokat hagyott hátra, de Jézus kilétét illetően tévedett. Olyan dolgokat állít róla, amik nem illenek rá. Eltemette önkéntelenül is a tévedések sírjába, s követ is hengerített rá: a filozófia nehéz követ.

A legtragikusabb temetés Niceában történt: 325-ben. Ezen a fényes zsinaton az ember Jézust temette el az egyház. A melegsí-

vű, áldott embert megfosztotta emberségétől, istenné tette. A földről a mennybe űzte: a megtapasztalásokból a megközelíthetetlen-ségbe. Temetés volt ez, tragikus nagy történelmi temetés! Temetés az istenítés sírjába, a megközelíthetetlen-ség sírjába. Kő is hengerített rá: a dogmák köve. Pecsét is tétetett rá: a hatalom pecsétje.

Negyedszer, temették Jézust a középkorban is. Divatos új sírt ástak neki: a homályosság, a miszticizmus sírját; a legendák, mesék, a babonák sírját. Kő volt: a rákényszerítés, az erőszak köve. Örök pedig az inkvizítorok, jezsuiták.

Ma is temetjük Jézust. Kétféle sírt ásunk neki. Az egyik a tagadás sírja, a másik a felejtés sírja. A tagadás sírját azok ássák, akik hirdetik, hogy Jézus nem történelmi személy, hogy nem élt soha, s az ő alakját a hívő emberek képzelete teremtette meg. Mesebeli személy, mitológiai alak. A felejtés sírjába mi temetjük Jézust, amikor nem gondolunk rá, amikor elfelejtjük, amikor úgy élünk, mint ha Ő sosem élt volna értünk és nekünk; amikor Ő nem kap szerepet a mi életünk színpadán. Sírjára követ is hengerítünk, nehogy feltámadjon a „modernség”, a divat követ.

Minden Jézus-temetés kudarcot vallott a történelem folyamán, minden kő elmozdult az Ő sírjánál. A feltámadás csodája minden alkalommal végbement. Végbement, mert mindig voltak férfiak és nők akik Húsvétok hajnalán azt kérdezték: kicsoda fogja nekünk elhengeríteni a követ, mely felette nagy és meghaladja erőnket? De kérdezte Isten is; kit küldjek el, hogy szent, nagy feltámadások útjából a követ elhengerítse, s az elfojtott, eltemetett örök emberi értékeknek érvényesítést, megvalósulást biztosítson? S ilyenkor mindig akadtak hősök, szentek, nagyok, akik Ézsaiással együtt mondták: Imhol vagyok én, küldj el engem! Felkínálom a vállamat – az eszemet s életemet – önmagam a kőnek elmozdítására, hogy a félreértések, a homályosság és sötétség sírjából, a tévedések és megközelíthetetlen távolságok sírjából, a tagadás és felejtés sírjából, az eredeti, igazi, élő és ható ember, Jézus feltámadjon!

Kik voltak, akik a történeti Húsvétok hajnalán így kérdeztek: kicsoda hengeríti el a követ nekünk? – A nép, a jézusi értékek feltámadását követelő keresztény milliók. – És kik voltak, akik Ézsaiással feleltek eképpen: Imhol vagyok én, megpróbálom elmozdítani a feltámadhatatlanság követét, a hiú bölcsélet követét, a divat követét? Kik voltak ezek? – Az Áriuszok, a Szervét Mihályok, a Husz Jánosok, a Luther Mártonok, a Dávid Ferencek, a Kriza Jánosok, a Petőfi Sándorok, a Munkácsi Mihályok, a Bolyai Jánosok... Minden nagy ember, nemcsak az egyháziak, a világiak is kőmozdítók, kőhengerítők voltak. Akkor küldte el őket Isten mindig hivatásuk szent tüzevel keblükben, amikor az igazság, a jóság, az emberség, a világosság és szabadság elbukott, sírba tétetett, s hogy fel ne támadjon, nagy követ hengerítettek a sír szájára. Itt vagyok én, Uram, küldj el engem. Elhengerítem én a követ a feltámadás útjából!

Hát mi, lehetünk-e kőhengerítők? Eltemetett, eltaposott jézusi értékek feltámasztói tehetünk-e? – Nem – feleltek – mert a kőhengerítés történelmi feladat, s azt csak történelmi személyiségek végezhetik. Ebben a kijelentésben két hiba van: először is, a kő-elmozdítás nem mindig történelmi, hanem egyszerű, mindennapos feladat; másodszor, ezt a feladatot nemcsak a nagyok – apostolok, tudósok, művészek – végezhetik, hanem mi, apró, szürke kis emberei az életnek! Nemcsak ők mondhatják: Imhol vagyok, küldj el engem! – mi is mondhatjuk. De hallgassunk meg néhány példát:

1935-ben történt. Elsodródott egy család. Mindenüket dobra verette a bank. Halottak voltak, a nyomor sírjában fekvő élőhalottak. A kő a sírjukon: a bank bekebelezte a jövőbeli jövedelmüket is. S ekkor megszólalt az Úr: kit küldjek el? S egy jómódú özvegyasszonyban megszólalt a lelkiismeret: Imhol vagyok én! Nekifeszítette anyagi erejét, s az élve eltemetettek feltámadtak!

Fiatalkorban emésztette erejét. Halott volt, erkölcsi halott. Eltemette önmagát az erkölcselenség, a züllés, a bűn sírjába. Még követ is hengerített rá: esküt tett egy bandának, hogy örökös tagja lesz. – Kicsoda hengeríti el a követ? Kit küldjek el? kérdezte Isten. – Imhol vagyok én! – felelt egy leány. Hozzáment, elhengerítette a követ.

A jó érvényesülni akar, de a rossz nem engedi. Követ gurít sírjára, gátakat emel érvényesülése útjába. Valaki úgy szeretne mosolyogni, de nem tud. Kövek, gátlások vannak... Kicsoda hengeríti el a követ? Imhol vagyok én! Valaki szeretne hinni, de nem tud... Kicsoda hengeríti el hitének, szeretetének, boldogságának útjából, sírjából a követ? Imhol vagyok én!

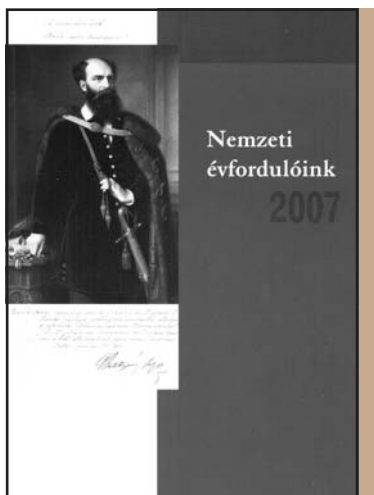
Húsvét feladatát ez az allegorikus kép fejezi ki: elmozdítani a követ, a gátlást; sírokat tépni fel, napfényre hozni az értékeket! (Amen!)

1973. április 22.

(Részletek G. J. azonos című beszédéből. I. m.: Gellérd Imre: *Beszédek. Center for Free Religion. Chico [California]. 1990. 140–144.*)

Munkácsy Mihály: Golgotha

Nemzeti évfordulóink 2007.

A Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet Nemzeti Évfordulók Titkarsága kiadta „Nemzeti évfordulóink 2007” című füzetét, melyben „További évfordulók” cím alatt két unitárius rövid életrajza

is szerepel: *Gyulafi Lestár* történetíróé és *Rajz János* színészé.

A kiadványban felsoroltak vallása nem szerepel, így a füzetből nem tudott, hogy mindkető az Unitárius Egyház tagja volt.

A kiadványon túlmenően tudni kell, hogy *Gyulafi Lestár* a Dunántúl szülöttje (sz. 1557). Apja János, anyja Devecseri Csoron Dorottya.

Tizenhat éves koráig Szigeten, Keménden és Körmenen nevelkedett, majd Bécsben, a császári iskolában tanult. Erdélybe nagybátyja, Gyulafi László néven került a fejedelmi udvarba. Báthori Zsigmond alatt fejedelmi titkár volt. Követként megfordult Bécsben, Varsóban és Krakkóban. Jártas a tudomány minden ágában. A korabeli eseményeket naplójában öröklötte meg.

Rajz János artista-színész család tagja volt. 1907-ben született Budapesten. A debreceni, a szegedi, a fővárosi Vígshízház, majd a Nemzeti Színház tagja. Epizód szerepekben, jellemzőként szerepelt. 1957-ben Jászai-díjat, 1958-ban Kossuth-díjat kapott. 1965-ben érdemes, 1973-ban kiváló művész elismerésben részesült. Szerepelt a Magyar Rádió „Szabó csa-

lád” című sorozatában és 86 játékfilmben. 1976-ban nevére díjat alapítottak.

Amikor örömmel vesszük tudomásul, hogy a múlt nagyjai között unitáriusok is szerepelnek, az említett kiadványban szívesen olvastunk volna Aranyosrákosi Székely Sándorról (sz. 1797), az eposzíró püspökről, Balázs Ferenc (+ 1937) mészárosi lelkészéről, Brassai Sámuel (sz. 1797) polihisztorról, Jakabházi Zsigmond (sz. 1867) a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjáról, Szabédi Székely László (sz. 1907) íróról, Jakab Elek (sz. 1897) történetíróról, az MTA tagjáról, Kövály László (+ 1907) történetíróról, az MTA tagjáról, Fekete Zoltán (sz. 1877) egyetemi tanárról, az MTA tagjáról, Fekete Lajos (sz. 1837) selmecbányai akadémiai tanárról, az MTA tagjáról, Gyulai Zoltán (sz. 1887) egyetemi tanárról, az MTA tagjáról, Jakab Elek (+ 1897) történetíróról, az MTA tagjáról, Jakabházy Zsigmond (sz. 1897) történetíróról, az MTA levelező tagjáról, Kelemen Lajos (sz. 1877) történészről, az MTA tagjáról stb., akik méltán kaphattak volna helyet az évfordulók sorában, hiszen a magyar tudomány és kulturális élet ismert nagyjai voltak.

Sajnáljuk, hogy a Nemzeti Évforduló Titkarsága nem tartotta érdemesnek nevük és érdemeik felsorolását, vagy hiányos ismeretei révén maradtak ki a felsorolásból.

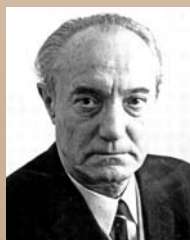
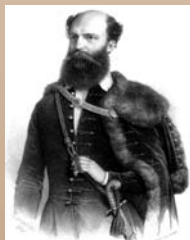
Mivel az említett füzet – remélhetőleg – jövőre is megjelenik, ajánlatos volna, hogy egyházunk lépjen kapcsolatba az Évfordulók Titkarságával (elérhetőségük a Nemzeti Évfordulók 65. oldal) és hívja föl figyelmét azokra a nagynevű unitáriusokra, akik jelentősen hozzájárultak kultúránk fejlesztéséhez és terjesztéséhez.

Kelemen Miklós

Idén emlékezünk meg (többek között)

- *Batthyány Lajos*, az első felelős miniszterelnök születésének 200. évfordulójáról;
- *Kodály Zoltán*, az egyetemes magyar zenetörténet kiemelkedő alakja születésének 125. évfordulójáról;
- *Ferencsik János*, a magyar zeneélet meghatározó karmestere születésének 100. évfordulójáról;

- *Podmaniczky Frigyes* báró, a főváros kiépítését, fejlesztését 1873-tól irányító Fővárosi Közmunkák Tanácsának vezetője, „Budapest vőlegénye” halálának 100. évfordulójáról;
- *Lendvay Márton*, a magyar színháztörténet egyik legnagyobb alakja, haláláig a Nemzeti Színház tagja, 1848-as nemzetőr születésének 200. évfordulójáról.

Az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének rendkívüli munkaértekezlete 2007. április 12-én Vácon kezdődött, *Farkas Dénes* kolozs-tordai esperes reggeli áhítatával.

A megnyitó beszédet *Kovács István* sepsiszentgyörgyi lelkész, ULOSZ-elnök mondotta. A Magyarországi Unitárius Egyház részéről *Rázmány Csaba* püspök köszöntötte a megjelent lelkészeket.

Vetési László református lelkész (képünkön) előadást tartott az erdélyi magyar egyházak szórványkérdéséről, azok legfontosabb kérdéseiről és feladatairól. A diavetítéses előadást megbeszélés követte.

Ebéd után a magyarországi unitárius lelkészek közül *Szász Adrienne* pestszentlőrinci lelkész, *Kelemen Miklós*, a Duna-Tisza közti szórványlelkész és *Sándor Gy. Mátyás*, a győri egyházközség lelkésze mutatták be gyülekezetük életét és lelkési munkájukat. Valamint *Szász Adrienne* lelkész, *Lakatos Csilla* miskolci lelkész írásos beszámolóját, így az újonnan alakult miskolci gyülekezetéről is képet kaphattak a hallgatók.

Délután négy órától a lelkészközösség megtekintette Vác nevezetességeit, és találkozott a váci katolikus püspökkel.

A nap közös vacsorával és kótetlen beszélgetéssel zárult.

Másnap, 2007. április 13-án az erdélyi lelkészek látogatást tettek Budapesten az Országházban, majd találkoztak *Kászoni Józseffel*, a Budapesti Unitárius Egyházközség lelkészevel, aki ismertette a gyülekezet és templom történetét.

A püspöki hivatalban *Rázmány Csaba* püspök fogadta a lelkészeket.

A Nagy Ignác utcából gyalog vultunk a Deák Ferenc tér – Váci utca, Kálvin tér – Ráday utca és Bakáts tér útvonalon a Hőgyes Endre utca 3. szám alatti Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomába. Itt *Léta Sándor* lelkész ismertette a gyülekezet életét és a templom történetét. Hét órától közös istentiszteleten vettünk részt, mely alkalommal *Szász Adrienne* pestszentlőrinci lelkész és *Szász Ferenc* brassói lelkész végezték a szószéki szolgálatot. Az estet közös vacsorával zártuk a gyülekezeti teremben.

Fontos volt úgy az erdélyi, mint a magyarországi lelkészek számára ez a találkozó és együttlét, ahol mi lelkészek megismerhettük egymás gondjait, munkáját.

Mindannyian megállapíthatjuk, hogy EGY unitárius közösséghez tartozunk és nekünk EGYÜTT kell munkálkodnunk unitárius híveink és közösségeink megtartása és gyarapítása érdekében, úgy itt Magyarországon, mint Erdélyben. Folytatnunk kell a magyarországi unitárius gyülekezeteinkben az Erdélyből áttelepült unitáriusok találkozóit, mint például ahogyan azt a Pestszentlőrinci gyülekezet példaként gyakorolja a homoródalmási, marosvásárhelyi, brassói áttelepült unitáriusok összefo-

ULOSZ munkaértekezlet Vác–Budapest 2007. április 11–14.

gásával. A Torockóról elszármazottak pedig minden év január utolsó szombatján a Hőgyes Endre utcai gyülekezeti teremben találkoznak.

Minden erdélyi unitáriust nagy szeretettel várunk a Magyarországon már működő unitárius gyülekezetekbe, ahol gyakorolhatják hitüket és megőrizhetik a kapcsolatot az erdélyi gyökereikkel.

Magyarországi gyülekezeteink a következők:

Budapest, Unitárius Egyházközség,
Nagy Ignác u. 2–4.sz. Tel.: 311-3094

Bartók Béla Unitárius Egyházközség,
Budapest, Hőgyes Endre u. 3.sz.
Tel.: 217-6171

Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség,
Budapest, Szervét Mihály tér 1. sz.
Tel.: 292-3850

Debreceni Unitárius Egyházközség,
Hatvan u. 24. Tel.: 36-52-535-378

Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség,
Széchenyi u. 77. Tel.: 36-66-491-894

Győri Unitárius Egyházközség,
Szittyá u. 2. Tel.: 36-96-324796

Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség,
Vöröskereszt u. 16/a. Tel.: 36-62-241781

Kocsordi Unitárius Egyházközség,
Szent István u. 30. Tel.: 36-44-717161

Kecskemét központtal
a Duna-Tisza közí szórvány,
Tel.: 06-28-387185

Pécsi Unitárius Egyházközség
(Dunántúli szórvány), Tel.: 06-30-2821-665

Miskolci Unitárius Egyházközség,
Telefon: 06-20-538-6612

Az egyházközségek további elérhetősége és ismertetése megtalálható a honlapokon is: www.unitarius.hu, a www.unitarius.lap.hu lapgyűjteményen, vagy az Unitárius Portálon: www.mue.unitarius-halo.net.

Léta Sándor

A Protestáns Szabadegyetem konferenciája

Az *Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem 2007. május 13–19. között* rendezi meg idei Akadémiai Napjait. A hatnapos konferencia témája: **Életmódok: lehetőségek és felelősség.** Neves magyarországi, nyugat-európai és határon túli szakemberek: teológusok, szociológusok, jogászok, közgazdászok, orvosok, pszichológusok foglalkoznak előadások, pódiumbeszélgetések és munkacsoportok keretében a teremtés, az ember és környezete, a globalizáció, a fenntartható fejlődés, a bioetika, szenvedélyes függőségeink kérdéseivel és ezekkel összefüggésben az egyén, az állam, a társadalom és az egyházak felelősségével.

Áldozócsütörtökön Pannonhalmára látogat a konferencia. Az ökumenikus istentisztelet után, amelyen *Várszegi Asztrik* pannon-

halmi főapát és *Kuti József* szomódi református lelkész szolgál, a résztvevők megismerkednek az apátsággal s annak szerteágazó működésével. Előző nap *Bácskai Károly* budapesti evangélikus lelkész tart áhítatot. A hálaadó istentiszteleten *Márkus Mihály* dunántúli református püspök hirdeti az ígét, a szombati záróáhítatot *Miklósi-Vári Katalin* debreceni unitárius lelkész tartja.

A tudományos programot kiegészítő kultúrműsoron *Hajdú Szabolcs: Fehér tenyér c.* filmjének vetítése, *Ferenczi György* és zenekarának *open-air* koncertje, színházi est, *Makovitzky József* előadása a mártír *Esterházy János*ról, *Donáth Lehel* gordonkaművész és felesége *Miho* hangversenye és a tatabányai *Kenderke Együttes* táncbázis-estje szerepel.

Számvetés

Tájékoztató beszámoló a Heltai Gáspár Kft. elmúlt két évben végzett tevékenységéről, az eredményekről és a jövő terveiről.

A **Magyarországi Unitárius Egyház** immár 2 éve, 2005. áprilisában tartotta tisztújító Zsinatát.

A Zsinat tagjai az egyház Alaptörvénye szerint akkor megválasztották az egyház új vezetőit és az Alaptörvény szerinti testületeit.

Az Elnökség kérésére tanácsadóként kezdetől fogva részt vettem az új vezetőség munkájában, majd 2006. március 4-ei EKT a **Heltai Gáspár Kft.** mindenkori vezetőjét az Elnökség teljes joggal rendelkező ötödik tagjának választotta.

Ennek az volt az indoka, hogy az egyház gazdálkodási hátterét jelentő, saját tulajdonú Heltai Kft. szerepe, és jelentősége ugrásszerűen megnőtt, elsősorban az ingatlanok fenntartásában és felújításában, valamint az egyházi kiadványok támogatásában és a könyvesbolt működtetésében végzendő feladatok, illetve a változó világnak az egyházra háruló összetettebb ügyintézési elvárásai miatt.

Így további feladatokat is vállalva veszek részt az Elnökség munkájában.

A **Magyarországi Unitárius Egyház** a **Heltai Kft.**-t 1995. január 1-jén alapította, elsősorban kiadói, könyvüzleti, kulturális tevékenység végzésére, az egyház megbízásából végzendő szolgáltatásokra, valamint az egyházi ingatlanok fenntartására és kezelésére.

A Heltai Kft. irodája a Budapest, Nagy Ignác utcai épületben, az Alkotmány utca 12. szám alatti könyvesboltban van, abban az épületben, melyet az Unitárius Egyház 1890-ben építtett Pecz Samu tervei alapján.

A ma is gyönyörű épület az akkor 2 év alatt történt felépítése mai ésszel is különleges értékű műszaki teljesítmény volt.

Meghatározó közös feladatunk az egyház központi, ma már műemlék épületének állagmegóvása és a felújítására való törekvés.

2002. január 1-től vagyok a Heltai Kft. megbízott ügyvezetője, így már hatodik éve látom ezt a feladatot. Nehéz gazdasági helyzetben, elhanyagolt üzleti és irodai körülményekkel vettem át a Heltai Kft. vezetését.

Szeretném kihangsúlyozni, hogy a Heltai Kft. eredménye egyúttal mindig az egyház sikere is, és esetleges eredménytelensége is visszahat az egyház tevékenységére.

A Heltai Kft. önálló jogi személy ugyan, de megjelenésével, tevékenységével mindig a MUE-t is képviseli. Ezért első feladataim közé soroltam, hogy a Heltai Kft. megfeleljen ennek az elvárásnak.

SZÁMVETÉSKOR mindenki egyéni értékelése szerint dönti el, hogy hány évre tekint vissza, mit tart fontosnak kiemelni, mit csinálna másképpen?

Jelen értékelésnek és tervek megfogalmazásának az általános tájékoztatás mellett nem célja, és nem feladata a lelkesítő munka és az egyházközösségek tevékenységének, illetve az egyház vezetőinek személy szerinti értékelése.

A **Heltai Kft.** meghatározó tevékenysége a Budapest, Nagy Ignác utca 2–4 sz. alatti központi épület folyamatos üzemeltetése és fenntartása, melyre 1995-ben szerződést kötött az épület 51%-ban tulajdonos Magyarországi Unitárius Egyházzal, és a 49% állami tulajdon kezelésével megbízott Kincstári Vagyonkezelő Igazgatósággal.

Bár 1991 óta törvény kötelezi az államot az egyházi ingatlanok 100%-ban térítésmentesen történő visszaadására, ez még a mai napig sem történt meg.

A még 1990 előtt kötött önkormányzati bérleti szerződések alapján rendkívül alacsony bérleti díjak jelentik a Heltai Kft. bevételét, és az épület üzemeltetési költségeinek fedezetét.

Ebből és a könyvüzlet bevételeiből csak nagyon szigorú és következetes gazdálkodással lehetett 3 év alatt a Heltai Kft. működését önállóan eredményessé tenni.

Ebben döntő szerepe van Gergely Felicián-nak és feleségének, Éva asszonynak, akik megteremtették és ápolják a kiadói kapcsolatokat, üzemeltetik a könyvüzletet, rendszeresen részt vesznek a könyvhéten, és különböző kiadói rendezvényeken.

Előkészítik a Heltai Kft. szerződéseit, számláit, kontírozzák a költségeket, intézik a kinnlévőségek behajtását, ellátják a házgondnoki feladatokat, figyelnek minden forintra.

A Heltai Kft. működésének felügyeletét a MUE Alaptörvénye szabályozza, és évenkénti beszámoló taggyűlés során az egyház vezetése ellenőrzi.

A **Magyarországi Unitárius Egyházban**, illetve a **Heltai Kft.-ben** végzett tevékenység

természetszerűleg gyakran összefonódik, kiegészíti egymást, különösen az Elnökségben végzett munkák során.

Felmérve a folyamatosan elvégzendő feladatokat, eddig 23 elnökségi ülést tartottunk, ami átlagosan havonta több, mint egy ülés, a korábbi években tartott megbeszélések sokszorososa.

Emellett 1 főtanácsai és 5 EKT ülésre került sor.

Ami teljesült a Heltai Kft. működésében:

❶ A Heltai Kft. gazdálkodását 3 év alatt 2006-ra sikerült pozitívvá tenni, ami nagyon jelentős eredmény, figyelembe véve azt, hogy 2003 előtt a Heltai Kft. az egyház mint anyacég költségvetési támogatásával tudott csak működni.

❷ A könyvesbolt működése

Az Unitárius Könyvesbolt a Heltai Kft. létrejötté óta működik.

A könyvesbolt jelenlegi helyére költöztetése, és helyiségének saját erőből történő felújítása óta (2004. március 30.) az egyház szelleméhez és az épület rangjához méltóan tudja fogadni a látogatókat

Az elmúlt évek során több könyvbemutatót, író-olvasó találkozót, dalesteket és képzőművész kiállításokat szerveztünk az üzletben, rendre telt ház előtt.

Az üzlet a könyvvásárláson és a rendezvényeken keresztül be tudja tölteni azt a **kirakat szerepét**, amit az egyház bemutatásán túl, az olvasni szerető unitárius hívek és az utca ember számára addig a régi üzletben csak korlátozottan tudott megtenni.

1995 óta főtérjesztői vagyunk az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem (EPMSZ) könyveinek. Az EPMSZ Egyesület Szabadegyetemi esteket tart, jeles előadók meghívásával.

Minden évben részt veszünk az EPMSZ által rendezett Akadémiai Napokon, ahol könyveink széles skáláját mutatjuk meg.

10 éve ott vagyunk az Ünnepi Könyvhéten, melynek költségeihez az EPMSZ-től támogatást kapunk.

❸ Kiadói tevékenység

Elsősorban unitárius kiadványok megjelentetésére és erdélyi szerzők munkáinak támogatására törekedtünk. Az utóbbi két évben kiadott könyvek:

2005. – Rázmány Csaba püspök által szerkesztett *Egy az Isten* (Heltai Kft. kiadó); Jancsó Árpád – Szekernyés János: *Maderspach* (Heltai

Kft. támogató); Jancsó Árpád – Balla Lóránd: *Temesvár régi ábrázolásai* (Heltai Kft. támogató).

2006. – Kelemen Miklós – Saliga Irén: *Az Unitárius Értesítő (1922–1945) és az Unitárius Élet (1948–2005) mutatója* (Heltai Kft. társkiadó); Szekernyés János: *Bartók Béla és a Bán-ság* (Heltai Kft. társkiadó).

A **Szinte Gábor** unitárius festőművész által II. Szilveszter pápa életéről festett 13 részes falkép-sorozat elkészítését támogattuk, ami a franciaországi Saint Simon-ba, a magyar koronát 1000-ban adományozó pápa szülőfalujának templomába került. Ennek másolata a könyvüzletben állandó kiállításon látható.

Szinte Gábor Bartók Béláról, születésének 125. évfordulója alkalmából festett nagyméretű gyönyörű képe a Bartók Béla egyházközség általunk felújított gyülekezeti termében látható.

❹ Nagy Ignác utcai épület egyházi tulajdonú részeit a Heltai Kft. a tervszerű, szigorú költséggazdálkodásának eredményeként **saját bevételeinkből sorra felújítottuk:**

2004-ben az Alkotmány utca 12 sz. alatti üzlethelyiséget; a könyvesbolt és a Kft. irodájának jelenlegi helyiségeit;

2005-ben a házfelügyelői lakást és a földszinti vendéglakást;

2006-ban a püspöki hivatalt és irodát.

❺ Évente több egyházközségi ingatlan felújítását önállóan bonyolítottuk le, és részben finanszíroztuk. Ennek keretében felújításra került:

2005–2006-ban: AVOP-pályázat megnyerésével a kocsordi műemlék templom és lelkészlakás;

2006-ban a Budapest, Hőgyes Endre utcai templom, a II. em. 5. alatti lakás és a gyülekezeti terem; a Polgárdi imaház állagmegóvása (2005. évi vállalkozásunknak megfelelően);

2006–2007-ben a debreceni egyházközségi épület teljes felújítása – folyamatban van;

2007-ben a Hőgyes Endre utcai ingatlan felújításának befejezése – folyamatban van.

❻ Az egyházi ingatlanok állagmegóvásának, illetve felújításának tervszerű programját az eltelt két év során alakítottuk ki az egyházközségek bevonásával.

Az egyházközségek az egyház éves költségvetése terhére évente **pályázhatnak** az általuk használt egyházi tulajdonú ingatlanok állagmegóvására és felújítására.

Ennek szakmai lebonyolítását a Heltai Kft. a MUE-val kötött vállalkozási szerződés keretében végzi, az illető egyházköz-

ségi lelkész és gondnok aktív bevonásával.

A bevezetett pályázati rendszer kézzel fogható eredményei évről évre öröndetesen bővülnek:

Az egyházközségek évente megtervezik az általuk használt ingatlanokon végzendő feladatokat, igyekeznek ehhez önkormányzati és más külső pályázati forrásokat szerezni, a presbitereket aktivizálják és nem utolsó sorban az illető lelkész és a gondnok műszaki ismereteket is szerevezve tevékenyen részt vesz a munkák lebonyolításában.

Talán a fentiekből látható, hogy mit kell fejleszteni, és miért?

Az Elnökség tagjai mellett a napi munkába és a határozatok végrehajtásába az egyházépítéshez nagyobb mértékben be kell vonni az egyházközségek vezetőit, a híveket és szükség esetén külső szakértőket is. Ez nem csak anyagi szempontból fontos, hanem a megfelelő vállalkozó kiválasztása, a helyi előírások teljesítése, a munkák lebonyolításának folyamatos felügyelete, és az egyház helyi képviselete szempontjából is.

A Magyarországi Unitárius Egyház és a Heltai Kft. közös céljai, a közeljövő további tervei az Elnökségi munkát is meghatározó legfontosabb feladatok:

- a Nagy Ignác utcai épületben levő még át nem adott egyházi lakások birtokbavétele;
- a Nagy Ignác utcai épület 49% állami tulajdonú részének visszaszerzése;

Ezáltal az egyház anyagi bázisát biztosító ingatlanok teljes birtokba vétele és hasznosítása.

- a Nagy Ignác utcai egyházi lakások és egyházközségi ingatlanok további felújítása;
- pályázatkészítő céggel együttműködve külső források bevonása az ingatlanok felújításába;
- az egyházi ingatlanok helyzetének átvizsgálása és értékelése, a meglevő szerződések felülvizsgálata – értékesítés, vásárlás, felújítás stb. tervezése érdekében;
- egyházi és történelmi könyvek kiadása, kiállítások rendezése, kulturális tevékenység bővítése a könyvesboltban;
- a MUE egyházfejlesztő tevékenységének hatékonyabbá tétele: egyházközségek és unitárius hívek bevonása az egyházi szabályzatok készítésébe;

• hatékonyabbá kell tenni az egyház vezetését napi feladatainak végzését oly módon is, hogy az Elnökség elé csak olyan előkészített kérdések és olyan gyakorisággal kerüljenek, melyek a napi gyakorlatban feltétlenül elnökségi döntést igényelnek.

SZÁMVETÉS, s egyben visszatekintés is, mindig egy mércéhez kötődik, ami mértékadó kell legyen a jövőre nézve is. Számvetés készítésekor az ember mérlegre teszi a múltat, és egyúttal előre is tekint, mit és hogyan kellene javítani, hogy eredményesebb legyen a tevékenységünk?

Az ember **minél többet tanul**, annál inkább megtapasztalja, hogy milyen keveset tud!

Hasonlóan van ez a felvállalt munkákkal is: **minél többet akarunk elvégezni, annál több új feladatot, elvégzendő munkát találunk.** Erre is igaz a közmondás: „**aki keres, az talál**”.

A feladatok végrehajtásában szükségszerűen az alkalmazotti létszám-minimumra és a költség takarékosagra való törekvés a jellemző, ezért sokszor a szinten tartás, illetve csak a kis lépésekben történő előrehaladás tervezhető.

A Heltai Kft. feladatainak teljesítésében és az egyház tevékenységében folyamatosan munkát vállalók száma kevés, így az egy főre jutó feladat mennyisége miatt végrehajtása sokszor tűzoltásszerű, és nem mutat előrelépést.

Az egyházközségek, illetve a hívek egyéni kezdeményezései, javaslatok nem csak felkérésre, vagy alkalomszerűen, hanem folyamatosan kellene az egyház vezetésére kerüljenek ahhoz, hogy azokból időben megfelelő, előremutató döntések és megoldások legyenek.

Ezt a gondolkodásmódot a Magyarországi Unitárius Egyház egységének megteremtéséhez, és az egyház további létének biztosításához alapvetően fontosnak tartom.

Büszke vagyok az elődeimre, és 200 éves múltat visszatekintő unitárius lelkészi dinasztia leszármazottjaként, unitárius hittel igyekszem polgári foglalkozásom mérnöki tapasztalatait az egyetemes egyház javára is hasznosítani.

Egyházi értékeink megismerése minden unitárius hívó egyéni igénye, megőrzése és gyarapítása pedig mindannyiunk közös feladata kell legyen.

Budapest, 2007. március 26.

Kelemen Attila
Heltai Kft. ügyvezető igazgató

Egyházközségeink életéből

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

A Perczelné Kozma Flóra Nőszövetség 2007. március 31-én, szombaton a gyülekezeti teremben húsvéti tojásfestést, asztali dekorációk készítését bemutató estét szervezett, amelyen nagyon sok felnőtt és gyerek vett részt (lásd a borítón Szabó Lilla hittanos fényképét).

A húsvéti ünnepkör alkalmával megtartottuk a virágvasárnapi istentiszteletet, a nagypénteki istentiszteletet, valamint Húsvét mindkét napján úrvacsorát osztottunk.

Első napján a zsúfolásig megtelt templomban az ünnepi beszédet Rázmány Csaba püspök mondta, az úrvacsorai ágendát Léta Sándor lelkész. Ünnepe másodnapján a szolgálatokat Léta Sándor végezte, úrvacsoraszertartás után kereszteleési szertartást Rázmány Csaba püspök végzett.

Templomunkban Bach: János passió c. művét adta elő a Holland Studentenkoor (Amsterdam) és a Magyar Concerto Filharmonika zenekar.

Rázmány Csaba püspök úr Húsvét első napján, április 8-án megkeresztelte Török Balázs és Kiss Erna Zoárd nevű elsőszülött kisfiát, Húsvét másodnapján, április 9-én Szöllősi Gábor és Bures E. Rita, Márta nevű kislányát, majd április 14-én Péter Szabolcs nevű unokáját, Rázmány Csaba András és Horváth Karolina elsőszülött kisfiát.

Léta Sándor

Tudósítás a Duna-Tiszaközi szórványegyházközség életéből

A Duna-Tiszaközi Szórványegyházközségben a lelkész és a gondnok – családjával együtt – részt vett Veresegyházán a március 15-i ünnepségen, majd március 24-én a lelkész és a szórványgondnok részt vett az EKT-ülésein.

Április 8-án Kecskeméten volt úrvacsoraszertartással egybekötött húsvéti ünnepi istentisztelet. A gyülekezet két Erdélyből áttelepült – Kecskeméten élő unitárius családdal – 5 fővel

gyarapodott. Úrvacsorában 15 fő részesült. Híveink egy része előre jelezte, hogy az ünnepek alatt meglátogatják erdélyi rokonaikat, s így a szokottnál kevesebben vettek részt az istentiszteleten.

A lelkész jelen volt április 12-én az ULOSZ váci munkaértekezletén. Beszámolt a Duna-Tiszaközi Szórványegyházközség életéről.

Kelemen Miklós

Dunántúli Unitárius Egyházközség

A mellékelt képek kapcsán kívánom megeleveníteni húsvéti ünnepünket, mely mind Szekesfeherváron, Polgárdiban, mind pedig Pécsen tartalmas és felemelő volt számomra, és talán remélhetem, hogy a gyülekezet tagjai számára is. Pécsen közel hetvenen vettünk részt az úrvacsorával és keresztteléssel egybekötött ünnepi istentiszteleten.

Istentiszteletünk keretében Dr. Sikó Ágnes kezdeményezésére tavaszi tárlatot rendeztünk, azon belül pedig akvarelleket vásárolhattunk. Pécsen is működik az UART egy kis csoportja öt állandó taggal. Két kiadványon túlmenően ez volt a harmadik kezdeményezés, amikor is az

A pécsi gyülekezet, 2007 Húsvétján

alkotók műveiket a gyülekezeti tagok elé tárták.

A szó helyett beszéljenek a képek.

Flóra kereszttelése

Szertartások: – március 31-én (Kozármislenyben) esketési szertartást végeztem, egyházi áldásban részesítettem Szilágyi Zoltánt és Tihanyi Tímeát; – április 9-én (Pécsen) húsvéti ünnepünk keretében megkereszteltem Bagi Zsolt és Kucserka Zsófia Flóra nevű kislányát.

Máté Ernő

Füzesgyarmat és a Gyula és környéke szórványgyülekezet

A február 25-i, vasárnapi, szeretetvendégséggel egybekötött gyermekistentisztelet megelőzte Váncsodon a református lelkésznel végzett böjtfői úrvacsoraosztásos istentisztelet. Jó testvéri, ökumenikus kapcsolatot ápolunk ezzel a gyülekezettel. Az előző beszámolónk kibővítéseként sok más eseményről is be kell számoljunk olvasóinknak.

Március 15-én a gyönyörű napsütésben lobogtatta a szél zászlóinkat a szoborparkunkban, miközben virágainkat elhelyeztük az „Aradi 13 vitéz” emlékkövén. Március 23-án Mezőberényben a bélmegyeri klubunkkal és a füzesgyarmatiakkal részt vettünk, más közösségek mellett, egy műsoros esten, ahol sikeresen fellelértünk énekeseinkkel. Március 27-én kuratóriumi tagként részt vettem Budapesten a Magyar Bibliatársulat Alapítvány gyűlésén. Dr. Hecker Walter személyében megválasztottuk az Alapítvány új pénzügyi felügyelőjét. Örömmel vettük tudomásul, hogy Pecsuk Ottó főtitkárunkat a Nemzetközi Bibliatársulat Közép-Európai Régiójának elnökévé választották, amihez gratulálunk és kívánunk istenáldotta,

sikeres munkát. Tájékoztatást kaptunk arról is, hogy milyen eredménnyel zárult az erdélyi árvaházak támogatására indított adománygyűjtő akció. „A Biblia Éve 2008” programmal kapcsolatos tennivalókról is tárgyaltunk. Március 29-én Budapesten, a Polgárok Házában, Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke felkérésére előadást tartottam „Politika és erkölcs” címen. Olyan emberek között tartottam az előadásomat, mint Für Lajos, Kiss Gy. Csaba, Pongrácz Ödön és mások. Húsvéti körítésbe foglaltam mondandómat, kezdve Szentmihályi Szabó Péter: Földre, magyar című versével és befejezve Wass Albert: Nagypénteki sirató című versével, és áldással bocsátva el a mintegy 150 fős érdeklődő „gyülekezetet”. Jó volt újra unitáriusnak lenni. Remélem, majd olvasható lesz előadásom e lap hasábjain is (az Antológia Kiadó meg fogja jelentetni Lakiteleken).

A virágvasárnapi istentisztelet utáni nagyhét keddjén Bélmegyeren a klubunkkal és idős szimpatizánsainkkal hangulatos, Húsvét-ra „hangoló”, hitelesítő teadélután tartottunk. Április 6-án, Nagypénteken este 7 órától

előadtuk a Péterffy Gyula-féle átdolgozott Passiót. Ez alkalommal is szépen sikerült. Köszönjük a Hagyományörző Népdkör énekeseinek a segítségét, akik szeretettel vállalták az „erősítést”. Illesse köszönet a klubunk énekeseit is, akik évek óta részt vesznek ez előadásban. Ágapéval, ünnepköszöntéssel fejeződött be az este.

Húsvét első napján három helyen tartottunk úrvacsorás istentiszteletet. Füzesgyarmaton 11 órától, ½ 2 órától a helybeli Borostyánkert Idősek Otthonában, ½ 4 órától pedig a 62 km-re lévő Gyulán, az imaházunkban. Boldogsággal nyugtáztuk, hogy a három helyen 64 testvérünk élt úrvacsorával a másfélszáz lelkes gyülekezetből. Újabb hívek leltek ránk a szórványokból. Füzesgyarmaton az úrvacsorai kellékeket adó szeghalmi testvéreink, Emődy Józsefné, Kovács Bálint és neje, Katalin házi sütésű ágapéval kedveskedtek a közel 30 úrvacsorázónak. Gyulán megkereszteltük Kispálné Romvári Etelka gondnokasszony rokonát, Molnár Csaba, 16 éves diákot, aki maga vállalta, hogy egyházközségünk tagja kíván lenni. Majd konfirmálni is fog. Adja Isten, hogy érezze jól magát lelkileg-szellemileg a választott gyülekezetében.

Húsvét második napján nem sokan voltunk templomban, mert a gyönyörű idő locsolkodni csalta férfi híveinket, a nők pedig otthon várták őket. Sokan kint, kertjeikben ügyeskedtek.

Április 11-én részt vettem a Költészet Napja alkalmából tartott rendezvényen a könyvtárban. *Április 14-én* feleségemmel, Alpárka fiunk és párja társaságában Lengyelországban, Lodz-ban jártunk, ahol a Nemzetközi Szent György Vitézei Lovagrend tábort püspökeként, meghívottként részt vettem a lovagavatáson, amelyen felavattuk többek között Lengyelország budapesti nagykövétét is. *Április 22-én* Máriapócon szintén lovagokat avattunk, ahol koncelebránsként a híres kegytemplomban szolgáltam, és megáldottam a Lovagrend jelvényeit és az új lovagokat, köztük kedves hívünket, székelyderzsi testvérünket, Zoltáni Zsolt ének- és gitárművészt, aki már oly sok szép alkalmat szerzett művészetével a mi egyházközségünkben, de máshol is. *Április 18-án* Szeghalom városában, a Televízió által rendezett „megkésett” Költészet Napi Szavalóversenyre kértek fel zsűrizni, ami élményt jelentett a sok, tehetséges embert hallgatva. *Április 19-én* Budapesten, a Rákoskeresztúri Köztemető Szóróparcellájában elbúcsúztattuk id. Nagy Sándor 72 évét élt testvérünket. A búcsúztatásra, a mi egyszerű, vigasztaló szertartásunkat kedvelő és értékelő ismerősök kértek fel. Adjon az Isten vigasztalódást a veszteseknek. *Április 21-én* klubunkban, idegen klubok meghívásával tartottuk az Anyák Napja-sorozat első rendezvényét,

amelyen tartalmas műsort mutattunk be mi is a meghívottak mellett. *Április 27-én* tartottuk a Városi Könyvtárban a Reviczky Gyula irodalmi estünket. *Április 29-én*, vasárnap délután 2 órától volt az évfárá előtti utolsó, szeretetvendégséggel egybekötött gyermek-istentisztelet Korcok Klára és Pengő Dániel hittanosok vezetésével.

Május hónapja is tele lesz ünnepekkel, ünnepélyekkel. Anyák napját 6-án tartjuk a templomunkban, de ezen kívül még három-négy ilyen ünnepünk lesz itthon és más településen. *7-én* Derecskén, *8-án* Bélmegyeren. *Május 12-re* Lezsák Sándor hívott Kiskunmajsára egy ökumenikus istentiszteletre, ahol kiosztják a télen meghirdetett „Rendszerváltó Sorsok” című pályázat díjait, amelyen e sorok írója is indult egy emlékezéssel, megidézve Antall József miniszterelnök emberi nagyságát. Az ünneplésekkel természetesen, az áldozócsütörtöki emlékezésen át megérkezik Pünkösöd is.

Életének 85. évében súlyos műtét után meghalt **Laskai Andrásné Mariska** testvérünk. Férje mellé temettük el április 17-én nagy részvét mellett. Két fia, András és Sándor, valamint lánya Marika és családjaik gyászolják. Adjon az Isten vigasztalódást mindannyiuknak!

Április 21-én elbúcsúztattuk Szegeden az Alsóvárosi temetőben **Dr. Várkonyi Nándorné Vilma**, 88 évét élt testvérünket. 9 gyermeket neveltek fel, köztük Imrét, aki Füzesgyarmat város polgármestere már egy fél évtizede. Városunkból közel százan vettünk részt a szertartáson, kifejezve együttérzésünket. Adjon a Mindenható megnyugvást a veszteségben és csendes pihenést az eltávozott Édesanyának.

2007. április 23-án utolsó útjára kísértük Budapesten, Csepelen **Csapó Lászlóné Nagyidai Eleonóra Ilona**, 55 évét élt testvérünket. Néhány éve súlyos betegség támadta meg, amit hatalmas erőfeszítéssel igyekezett legyőzni, hogy két lányuk életútját szívvel-lélekkel tudja kísérni. Pedagógusként is munkáját a szeretet, megértés irányította. Az elhunytban Balácsi Alpár, a Püspöki Hivatal egykori tisztviselője párja, az egyházi főjegyző családja leendő menyüke édesanyját gyászolja. Adjon Isten vigasztalódást, megnyugvást a gyászoló család tagjainak, az elköltözöttnek pedig csendes pihenést.

Április 30-án Darvason elbúcsúztattuk **id. özv. Verebi Sándorné Száfián Irén** testvérünket. Ez év januárjában eltemette férjét, 8 évvel korábban fiát. A pótolhatatlan veszteségek felett érzett fájalmát nem tudta tovább hordozni, szíve megszűnt dobogni. Nagy részvét mellett temettük. Isten adjon csendes pihenést neki, szeretteit, akiket mostanában oly sok gyász ért, vigasztalja meg.

Balácsi László

Március 25-én már kora délelőtt nagy volt a sürgés-forgás a pestszentlőrinci unitárius templomban és annak környékén. A templomkertben nagy bográcsban főzték a szorgos férfikezek a sertéspörköltet, benn a templom gyülekezeti termében pedig megterítették az asztalokat. A magyarkúti lelkigyakorlatról hazatérő fáradt fiatalok az új élményektől feltöltődve vidáman csevegtek a padokban. A vendégek között nem csak erdélyi unitárius testvéreink voltak, hanem más vidékről érkezettek is. A szószéki szolgálatot *Andorkó Attila* IV. éves kolozsvári teológus végezte, aki beszélt az olvasás, az írott szó gyönyörűségéről, értelméről, céljáról, hasznáról, a kultúra hiteles terjesztésében betöltött nagyon fontos szerepéről és felelősségéről, a szavak hitelességéről. Úgy érzem, hogy nekünk, akik az írott és az elektronikus sajtóban közvetített kimondott szóval dolgozunk, ez utóbbiak különlegesen fontosak!

Az istentiszteletet követően a gyerekek „veték át a terepet”, azaz nagyon érdekes és magas színvonalú kultúrműsort adtak. *Bánó Boglárka* fuvolajátéka után *Gadácsi Lilla* szavalt, majd *Csiki Sándor* nyárádszeredai író, a helyi Bocskai István középiskolai tanára tartott könyvbemutatót és adott egy kis keresztmetszetet írói munkásságáról. Önmagáról a szerző annyit árult el, hogy négygyermekes édesapa. Elmondta, hogy műveiben nagy tisztelettel és szeretettel ír a családról, a nőkről éppenúgy,

mint a Nyárádszentén eltöltött gyermekkori élményekről. Az író református vallású, de Varga Sándor unitárius lelkesbarátja révén élő kapcsolata van az unitárius egyházzal. Az író magával hozta és részleteket olvasott fel mind három eddig megjelent könyvéből. Szavait követően egy kisebb párbeszéd alakult ki a leírt és a kimondott szó fontosságáról, a könyv szerepéről és szeretetéről, valamint az elektronikának, leginkább az internetnek a kultúra terjesztése terén betöltött szerepéről, majd *Bánó Boglárka* egy menüet furulyázott, míg *Gadácsi Dorottya* szavalt. Ezeken túl rendkívüli szellemi ajándékként *Zenk Júlia*, kolozsvári származású színésznő, a Vígsház fiatal művésze nagyon szép irodalmi műsorral lepte meg a szeretetvendégség résztvevőit.

A délután további része is családias légkörben zajlott le. Ezt a hangulatot csak tovább szépitette az, hogy hangulatos és szép énekszóval emelték a vasárnapi rendezvény fényét a nemrég Magyarkúton lezajlott lelkigyakorlat résztvevői. Maga a tudósító csak azt teheti a fentiekhez hozzá, hogy biztos abban, hogy mindenkinek, úgy a szereplőknek, mint a vendégeknek nagyon nagy és magasztosan szép élményt jelentett a 2007. március 25-én a pestszentlőrinci unitárius egyházközség templomában lezajlott esemény.

Halász István

Kocsord

Tudósítás a kocsordi unitárius gyülekezetről

Karácsony óta ez az első alkalom, hogy jelt adunk magunkról. Négy-öt évtizeddel korábban még arról tudósítottak lapjaink, hogy a hétköznapi áhítatok, a vasárnapi vecsernye iránt megszűnt az igény, de nőtt a vasárnap délelőtti istentisztelet látogatottsága. Egy-két évtizeddel ezután már az volt a tapasztalat, hogy az iparosítás következményeképpen híveinket arra kényszeríti a lekötöttség, hogy háztáji munkáikat vasárnapra halasszák. A negyedik parancsolat betartása az úrvacsorás templomlátogatásra szorítkozott. Ekkor még mindenütt úgy megteltek a templomok, hogy korább se volt olyan. Többségük azóta a Mennyben veszi közvetlenül az Úr kezéből az emlékezés kenyerét és borát. Gyermekaik lekötöttsége, elfoglaltsága még nagyobb. Jórészüket csak Karácsonykor ér rá elhozni gyermekeiket a szentesti kará-

csonyfa ünnepélyre. De évről évre ők is ritkábban kezdik templomukban a Karácsonyt, mert kevesebb a család és azokban is kevesebb gyermeket nevelnek,

2006 Karácsonyán Kocsordon mégis tele volt híveinkkel a templom, hittanosaink csodálatosan szerepeltek. Zengett-zúgott énekeinktől az imádság háza. A hajdani létszám fele még mindig átvehette amit az angyal hozott, a csillogó templomi karácsonyfa alól. Több mint egy évet kell várakozni még mindig annak, hogy sorra kerüljön, aki adni akarja az Úr vacsoráját. Advent negyedik vasárnapjának estéje már Karácsony estéje is volt. Karácsony első és másodnapja hétfőre, keddre esett, az év utolsó vasárnapja egyben óév napja is volt. Helyi szokásunk szerint ekkor tartottuk az év utolsó presbiteri gyűlését az óévbúcsúztatás után.

Az újesztendő köszöntését követő első vasárnap nálunk az évi rendes közgyűlés ideje. A lelkeszi jelentés, a zárszámadás, a költségvetés jóváhagyásának napja. 1938, templomunk építése óta a tavaly előtti felújítás, a tavaly májusi újrászentelés volt a legkiemelkedőbb esemény. Vagy mondjuk úgy: sok nagy és szép esemény között a legkiemelkedőbb. Főtisztelendő *Rázmány Csaba* püspök úr, *Elekes Botond* főgondnok úr, *Balácsi László* főjegyző úr, az építés vezetői és minden más részvevő a kihelyezett Képviselő Tanácsból arra figyelmeztetett, hogy az elért eredményeket csak folyamatos karbantartással lehet megőrizni. Volt is ebből már a tavalyi második félév folyamán annyi, hogy egész év alatt se mindig van. Az alapítványi támogatást pedig egy tizenkét ajtós irodaszekrény készíttetésére tudtuk fordítani; gyülekezetünk hatvannyolc éves történelmében először értük el, hogy iratanyagunkat nem tároljuk a szabad levegőn.

Van az előbbinél is jelentősebb történelmi átörökség. Az ökumenikus imahét itteni többségi felfogás szerint a Krisztus-hívók közössége. Mindaddig csak úgy lógtunk a többi protestáns felekezet vagy a katolikus egyházak nyakán, ha megfigyelőként részt vettünk valahol. De tavaly Kocsordra új, fiatal református lelkész házaspár került: Nt. Szalay Kont Miklós és felesége Nt. Gacsályi Dóra, akiknek e helyről is áldott szolgálatot kívánunk. Elsőként a tyukodi lelkész, Nt. Lakatos Illés hívott meg lelkes és buzgó gyülekezetébe, majd a helybeli református egyház két imatermében volt alkalmam hirdetni az evangéliumot unitárius felfogásunk sze-

rint. Isten segedelmével a református lelkész házaspár pünkösdi nagyhetében, Orbán napkor adná vissza templomunkban a látogatást. Bízunk benne, hogy oldódást hoz egyházaink között a régi fagyosszent. A fagyok végét, ami után virágos tavasz és termékeny nyár következik.

Amúgy az idén alig volt tél. A templom tornácában szinte változatlanul virágzik az árvácska a tavalyi tavasz óta. Csak a náthajárvány, meg a gázszámla mutatta, hogy biza tél van, csukva kell tartani az ablakot és begombolni a kabátot. Március tizenötödikén görögkatolikus misét hallgattam a vásárosnaményi református templomban. Nagypénteken még az imateremben énekeltem el az unitárius Pasiót. Húsvétkor még fűtöttük a templomot. Mindkét nagy ünnepen mindhárom gyülekezetben volt Isten segedelmével úrvacsora.

Megtartottuk az első presbiteri gyűlést a Húsvét utáni vasárnapon. Beszámoltam minden egyéb mellett a hitoktatásról, melynek keretében két növendékünk készül a május 13-ra kitűzött konfirmációra. A kisebbek hitoktatását úgy tudjuk megoldani, hogy növendékeinket elhozzuk és visszavisszük. Így tudjuk előkészíteni őket a május 6-án következő anyák napjára is.

Ezek voltak Isten felé vezető utunk első negyedévi mérföldkövei. Az imádságos mindennapokat áldott szakaszokra osztó ünnepek. Mindenikért köszönetet mondunk áldásosztó, jóságos Istenünknek.

Nyitrai Levente

Emlékezés Borbély Istvánra

1919. március 31-én született Nagyajtán, édesapja a kolozsvári Unitárius Gimnázium igazgatója és a Teológia tanára volt, aki több tudományos munkát írt. Ő maga szintén tanári pályára lépett és a Székelykeresztúri Unitárius Gimnázium tanára lett. Később az Állami tanítóképző, majd 1955–1979 között a Székelykeresztúri Gyermekotthon igazgatójaként dolgozott.

Szerette a zenét, negyven évig volt tagja a keresztúri filharmonikus zenekarnak. Magyarországra települése után a budapesti és pestszentlőrinci egyházközségek életébe és munkájába kapcsolódott be haláláig. Isten adjon neki csendes pihenést, míg az itt maradt szeretteinek vigasztalást.

Szász Adrienne

Nehéz, de türelemmel viselt szenvedés után április 24-én, 60 éves korában elhunyt **Kovács István**, a Kolozsvári Protestáns Teológia gyakorlati tanszékének unitárius tanára.

Április 27-én temették a Házsongárdi Temetőben. A Magyarországi Unitárius Egyház Elnöksége és hívei együttérzésüket fejezik ki az elhunyt hozzátartozóinak.

Szüleim: **Sámi Ilona Magda** – Gyergyai Anna és Ferencz József püspök hetedik unokája – és **Dr. Anghi Csaba Geyza** halálának 25. évfordulójára emlékezve 50 000 forintot ajándékozok az Egyház javára.

Anghi Gyöngyi

50 év 1956–2006

*Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem
Basel–Budapest, 2006*

Az 1956-os magyar forradalomra és szabadságharcra emlékező kötetünk bemutatja, hogy a forradalom nem valami távoli, végérvényesen lezárt esemény, hanem napjainkig is hat. Nemcsak hazánkat érintette, hanem egész Európára, kivált a kelet- és közép-európai nagyrégióra is kihatott. Ezméit a Prágai Tavasz is hordozta, akárcsak a lengyelek Solidarnosc-mozgalma, majd az emberi jogi mozgalom. Hatottak a forradalom eszméi hazánkban már évtizedekkel a rendszerváltás előtt és elősegítették Közép-Európához tartozásunk megvallását. 1956 októbere nélkül aligha jutott volna el éppen a magyar pártállam a vasfüggönyt feloldó akciójához, ami egyenesen vezetett a német falak, majd az egész szovjet birodalom összeomlásához.

Másik célunk a magyar forradalom egyetemességének dokumentálása. A nagyvilágban szétszórta magyar emigráció zöme 1956 örökösének tekinti magát. Így Szabadegyetemünk is, amelyet 1969-ben a dél-tiroli Bolzano/Bozen-ban aktív 56-osok és 56 utáni menekültek alapítottak, és amely konferenciák rendezésével, tanulmánykötetek kiadásával feladatának tekinti a magyar forradalom történetének ébren tartását, tanulságainak továbbadását. 1956 októberének örökségét a Kárpát-medencén belül és kívül az egész magyar univerzum, de ezen túl Európa távlatából is szemléljük. A világ nagyjai ma egyre inkább elismerik, hogy a magyar forradalom lényegesen hozzájárult Európa szabadságához és egyesüléséhez.

Gyűjteményes kötetünkben a forradalomra emlékeznek ma Magyarországon, illetve Nyugat-Európában élő tanúk, mint Frenkl Róbert és Lőcsei Pál, valamint Balla Bálint és Szöllősy Pál, továbbá olyanok, akik gyerekként élték át az 56-os eseményeket, mint Oplatka András, Keil Béni és Pompéry Judit. 56 hatásáról a szomszédos országokban, sőt a távoli balti álla-

mokban az alábbi szerzők számolnak be: Dávid Gyula (Románia), Kiss József, Mács József és Simon Attila (Felvidék), Dupka György (Kárpátalja), Kovács Andor és Rainer M. János (Jugoszlávia), valamint Bereczki Urmas (Észtország). A magyarországi egyházaknak a diktatúra évei alatti s a rendszerváltás utáni helyzetével foglalkozik Radics György katolikus, Bárczay Gyula és Kálmán Szabolcs református és Gémes István evangélikus vonatkozásban, míg

Kovács András a magyar zsidóság s a zsidó felekezet 56 utáni helyzetét elemzi. Megszólaltatunk három mai fiatal történetészt is: Gaál Enikő a magyar 56 hollandiai kisugárzását mutatja be, Kanyó Tamás a forradalomnak a magyar történet-szemléletre, Tréfás Dávid a londoni emigrációban élő Szabó Zoltánra tett hatását vizsgálja. Mindemellett ismertetjük a Szabadegyetem Harminc év – 1956–1986 című, 1986-ban Bernben kiadott, mára már csak egyes könyvtárakban fellelhető kötete tartalmát.

Külön figyelmet érdemel Fritz P. Molden írása, mely 1956 decemberében jelent meg német nyelven a Bécsben Ungarns Freiheitskampf címmel kiadott kötetben. A tekintélyes bécsi napilap, a Presse kiadó-főszerkesztője a helyszíni tudósító naplószerű pontosságával számol be az 1956. november 4-i szovjet támadásról s a budapesti csatáról, melyet szem- és fültanúként élt át november 10-ig a magyar fővárosban. Az izgalmas beszámoló kötetünkben jelenik meg első ízben magyar fordításban.

Könyvünkhöz Mádl Ferenc, a Magyar Köztársaság volt elnöke írt ajánlást. Ebből idézünk három mondatot: „A forradalom igazságának őrzése, továbbítása az emigráció legfontosabb küldetése volt. Ezt a feladatot az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem szervezetében összetalálkozó alkotók híven teljesítették. Ezt teszik ezzel a mostani kötetrel is.”

A Heltai Gáspár Unitárius Könyvesbolt ajánlata

**Heltai Gáspár Unitárius Könyvesbolt, H-1054 Budapest, Alkotmány u. 12.
Tel.: (+36-1) 311-2241, fax: (+36-1) 302-4174 • e-mail: heltaikonyvesbolt@unitarius.hu**

Kedves Szülők! ***Kedves Táborozó Fiatalok!***

Nagy örömmel hívunk benneteket az idén is táborozni. Az idei nyáron ismét **két tábort** tervezzünk az elmúlt évekhez hasonlóan.

Az első tábor

Időpont: 2007. július 23–29. • **Helyszín:** Magyarkút

Elhelyezés: a Magyarkúti Panzióban 6-8 személyes faházakban

Részvételi díj unitáriusoknak: 15 000 Ft (a különböző egyházközségek saját döntéseik alapján támogathatják a gyermekek költségeit).

Részvételi díj nem unitárius barátoknak, ismerősöknek: 18 000Ft.

A gyermekek jelentkezését 6 éves kortól várjuk. Felső korhatár nincs. Az elmúlt években is jól működött a vegyes korosztály.

Napi általános program:

A gyerekek reggel 7-kor kelnek.

Közös torna, reggeli és áhítat után a délelőtti folyamán bibliai témájú kiscsoportos beszélgetéseket tartunk, amelyeket, a téma feldolgozását segítő kézműves foglalkozás követ. A délután folyamán a mozgásé a főszerep. Kirándulásokra, sportvetélkedőkre, számháborúra, labda- és ügyességi játékokra kerül sor. A programunkban szerepel a táborhelyünk környékén lévő műemlékek, nevezetességek megtekintése, megismerése is.

Esténként a különböző gyülekezetekből érkező gyerekek bemutathatják saját közösségeiket, hagyományait, gyülekezeti életüket. A közös éneklések, imádkozások, játéktanulás során szeretnénk a gyerekeknek újabb ismereteket, élményeket nyújtani hitfejlődésükhöz, és annak megéléséhez.

A második tábor

Időpont: 2007. augusztus 5– 16. • **Helyszín:** Erdély

Elhelyezés: Vargyason faházakban

Utazás Marosvásárhelyig repülőgéppel, onnan autóbusszal

Részvételi díj unitáriusoknak: 35 000 Ft (a megjelölt ár irányár, azaz ennél több nem lehet a költség).

Részvételi díj nem unitárius barátoknak, ismerősöknek: 38 000 Ft (erre is vonatkoznak az előzők).

A gyermekek jelentkezését 8 éves kortól várjuk. Felső korhatár nincs.

Program:

A tavalyi év tapasztalatai alapján az idén elsősorban a Homoród és Nyárad mentén található településeket látogatjuk meg. A tábor elsődleges célja az erdélyi tájak, hagyományok, mindennapok megismertetése, unitárius gyökereink megerősítése. Ezért a programok között szerepel kenyérsütés, sajt készítés, korongozás, bútorfestés mellett részvétel a *Szejkétfürdői Unitárius Világtalálkón*, illetve unitárius gyülekezetek meglátogatása.

Részletes program hamarosan.

Jelenleg mindkét táborozás támogatására pályázatokat nyújtottunk be, amelyeknek eredményét várjuk, s amelyek anyagi támogatást nyújtanának a résztvevőknek csökkentve a költségeket.

Jelentkezés és további információ: *Szász Adrienne* – 06-20/269-9524

Kérjük, a részvételi szándékot minél előbb jelezzétek!

Várunk minden érdeklődőt!

A felújított kocsordi templom és a mennyezet festett kazettái